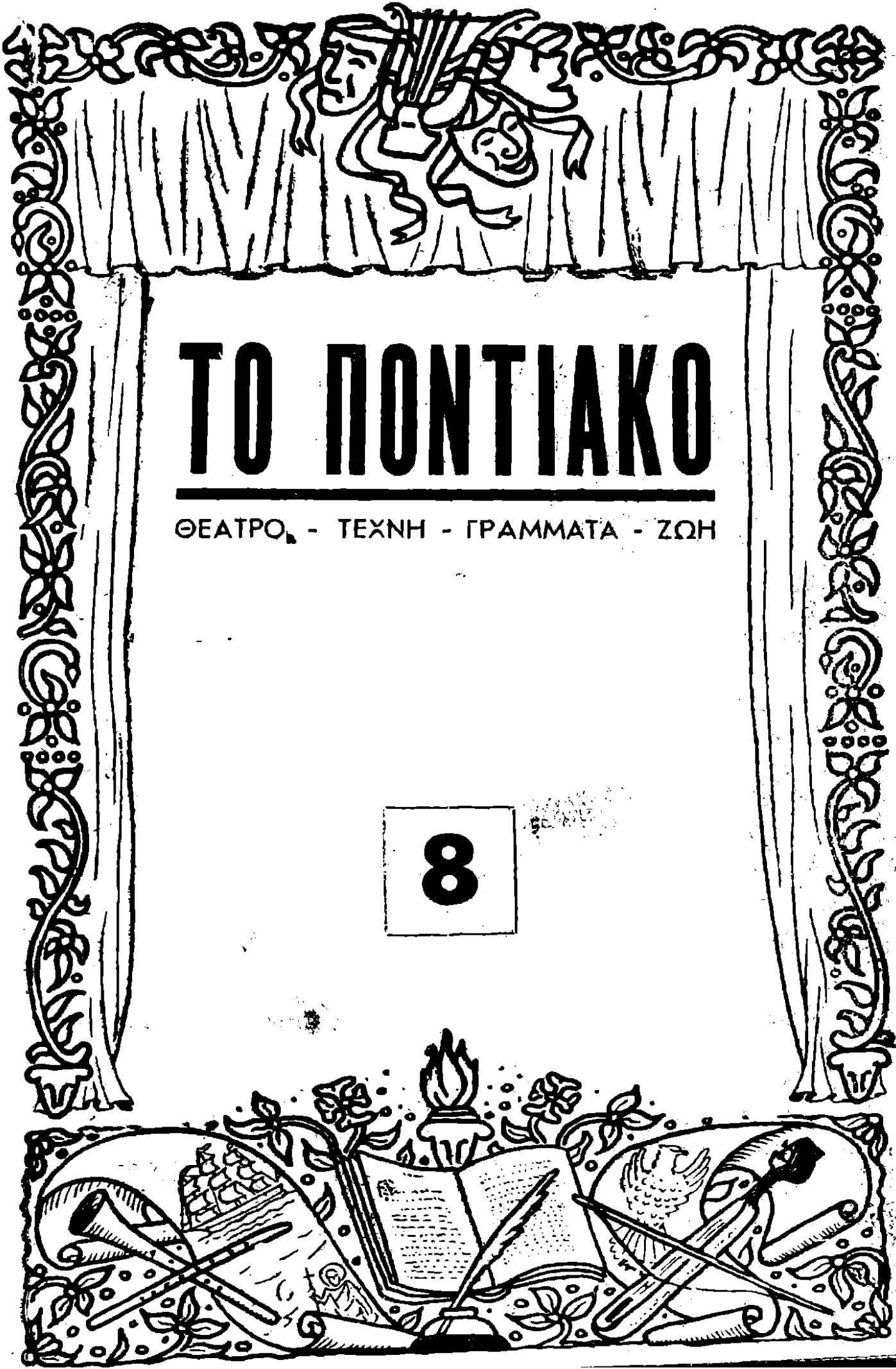

ΤΟ ΠΟΝΤΙΑΚΟ

ΘΕΑΤΡΟ - ΤΕΧΝΗ - ΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΖΩΗ

8

ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΣ

Ο κ. Γ. Κανδηλάπτης (Κάνις) ένας απ' τούς καλούς μας λαογράφους μᾶς απέστειλε τὸ παρακάτω ἐνθουσιαστικὸ γράμμα :

«Κατελθὼν πρὸ καιροῦ εἰς Ἀθήνας εἶδον μὲ μεγάλην χαρὰν ὅτι ἐκδίδεται ἐν Ἀθήναις ἐν περισπούδαστον ὑφ' ὑμῶν περιοδικὸν τὸ «Ποντιακὸ» καὶ ἡ χαρὰ μου εἶναι ἀνέκφραστος. Καίτοι δὲ ἤναψα τὸν φανὸν τοῦ Διογέנוῦς καὶ ἐζήτησα ἵνα καὶ προσωπικῶς λάβω μεθ' ὑμῶν συνέντευξιν, ἐν τούτοις δὲν ἤξιώθην τὴν τιμὴν ταύτην καὶ ἐπιφυλάσσομαι ἐὰν ζῇσω ἐν καιρῷ νὰ πραγματοποιήσω τὸν πόθον μου τοῦτον διότι λόγοι τῆς συντάξεώς μου θὰ μὲ φέρωσιν εἰς Ἀθήνας. Προθύμως καταγράψην συνδρομητὴς τοῦ ἔργου σας καὶ συγχαίρω ὑμᾶς ἀκ μίσης καρδίας, ὅτι ἀγωνίζεσθε τὸν ἱερὸν ἀγῶνα τῆς διασώσεως τῶν κινδυνευόντων πατρίων, ὅπως εἶναι κύριον μέλημα παντὸς κηδομένου καὶ τεθηπότος τὰ πατρία. Ὅτε δικαιολογῶμαι νὰ ἐκφέρω δι' ὑμᾶς τὸ τοῦ Σύρου Εὐαγγέλιου γνωμικόν: «Τοὺς τὰς κοινὰς ἱστορίας πραγματευσαμένους μεγάλας χάριτας ἀπονέμειν δίκαιον ἐστὶ ὅτι τὸν κοινὸν εἶον ἐφιλοτιμήθησαν (διασῶσαι)».

Εὐχόμαι ὅπως τὸ ἔργον ὑμῶν διὰ κοινῆς πάντων τῶν Ποντίων υποστηρίξεως ἀποθῇ κοινὸν οἰκογενειακὸν ἐγκόλπιον παντὸς Ποντίου καὶ εἰ δυνατόν ἐκδοθῇ καὶ δις τοῦ μηνός».

Εὐχαριστοῦμε ἀπὸ καρδίας τὸν σεβάσμιον λαογράφο μας ποὺ μᾶς ἐνισχύει στὴν προσπάθειά μας. Ἀλλὰ ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ θγαίνουμε «δις τοῦ μηνός» εἶναι τελείως ἀπραγματοποίητος.

Δυστυχῶς, πολλοὶ ἔγκριτοι Πόντιοι, ἀκόμη καὶ πνευματικοὶ ἄνθρωποι, δὲν συνέντρεξαν τὴν προσπάθειά μας. Στάθηκαν ἀναποφάσιστοι ἢ καὶ ἀπλῶς θεαταὶ ἀντὶ νὰ ἐνισχύσουν ἡμᾶς τοὺς νέους ποὺ ἂν καὶ μεγαλώσαμε κυρίως στὴν Ἑλλάδα, δὲν ἐσχάσαμε τὴν προγονικὴ γῆ καὶ ἀγωνιζόμεσθε νὰ διατηρήσουμε τὴ νοσταλγία καὶ τὴ μνήμη μιᾶς ζωῆς ποὺ πέρασε καὶ νὰ μεταβώσουμε στὸν νεοελληνικὸ πολιτισμὸ ὅ,τι καλὸ ἔχει ἡ ποντιακὴ νοστροπία. Ἡ ἐκδοσίς μας ἀπὸ μηνιαία ἔγινε περιοδικὴ καὶ πολὺ δύσκολα ἀντιμετωπίζομε τὰ ὅλοένα ἀνερχόμενα ἔξοδα χάρτου καὶ τυπωτικῶν.

Ἐπαγγέσαμε μὲ λίγα ἐφόδια καὶ πολλὰς ἐλπίδας. Μέσα σ' ἓνα χρόνον τὰ λιγοστὰ αὐτὰ ἐφόδια τέλειωσαν. Ἐκδιδόμεθα μὲ εἰσφορὰς ἐνὸς ἀτόμου μόνο ποὺ δὲν εἶναι δυνατόν ν' ἀνθέξη ἐπὶ πολὺ. Τώρα τελευταία μάθαμε ὅτι κάποιος Ποντιακὸς Σύλλογος τῶν Ἀθηνῶν περιμένει νὰ «κλείσουμε» γιὰ νὰ ἐκδόσῃ περιοδικὸ δικό του. Αὕτῃ λοιπὸν εἶναι ἡ «ποντιακὴ» νοστροπία :

Νὰ ἀπογοητευθοῦμε ; Νὰ καταθέσουμε τὰ ὄπλα ; Θὰ ἦταν μιὰ δειλία καὶ εὐκολὴ λύση. Πιστεύουμε ὅτι δὲν ἐλείψαν οἱ Πόντιοι πατριῶτες ποὺ θὰ σκεφθοῦν καὶ θὰ ἐνισχύσουν τὴν προσπάθειά μας, σὰν ἔκαينو τὸν ἐξαίρετο Πόντιο τοῦ Σικάγο, τὸν κ. Γεώργιον Παπαδόπουλο, τοὺς ὁλόθερμους πατριῶτες μας τῆς ἑνώσεως Ποντίων Νικαίας—Κορυδαλλοῦ καὶ τὸν σεβαστὸ ἐπιστολογράφο μας.

Τ Ο Π Ο Ν Τ Ι Α Κ Ο

ΘΕΑΤΡΟ ★ ΤΕΧΝΗ ★ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ★ ΖΩΗ

ΕΚΔΟΣΗ Ν. ΚΑΠΝΑ — Γ. ΛΑΜΨΙΔΗ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ : Γ. ΛΑΜΨΙΔΗΝ, ΔΟΪΡΑΝΗΣ 156 — ΚΑΛΛΙΘΕΑ — ΑΘΗΝΑΙ

ΕΤΟΣ Β' -ΙΟΥΛΙΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1951-ΤΙΜΗ ΔΡ. 3.000

Συνδρομαί: Έτησια 40.000 — Έξάμηνος 20.000

ΕΥΛΟΓΟ ΕΡΩΤΗΜΑ

Ο σκοπός του «Ποντιακού» δεν είναι μόνο—όπως συχνά τονίσθηκε—ή απλή καταγραφή κάθε ποντιακής προσπάθειας που έκδηλώνεται. Είναι ακόμη ή προώθησι του ποντιακού στοιχείου προς κάθε κοινωνική και γενικά έκπολιτιστική κίνησι που σημειώνεται στη χώρα μας, είναι ή προσπάθεια να βγοῦμε από μιὰ τριαντάχρονη αφάνεια στην καθολικώτερη κίνηση για τὴ δημιουργία νεοελληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι τὸ ποντιακὸ στοιχεῖο ἔχει προσφέρει πολλὰ στοὺς οικονομικοὺς καὶ παραγωγικοὺς τομεῖς τῆς Ἑλλάδος. Οἱ συμπαγεῖς μάζες τῶν Ποντίων ποὺ βρίσκονται στὴν Μακεδονία καὶ γενικὰ στὴ Βόρειο Ἑλλάδα δίνουν συνέχεια τριάντα χρόνια κι' ἐδῶ τὴν παραγωγικὴ μάχη μετὰ τὴ γῆ καὶ τὶς οἰκονομικὲς ἀντιξοότητες καὶ νικοῦν χρόνο μετὰ τὸ χρόνο. Οἱ νέες καλλιέργειες, ποὺ ἐφαρμόσθηκαν, τὰ συγχρονισμένα ἀγροτικὰ ἐργαλεῖα καὶ μηχανήματα ποὺ χρησιμοποιήθηκαν, ἡ δημιουργία μεγάλης ὀπωροκαλλιέργειας καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῆς κτηνοτροφίας, ἔχουν ἀνεβάσει τὸ ἀγροτικὸ μας παραγωγικὸ ἐπίπεδο καὶ ἔχουν ἀλλάξει τὴ μορφή τῆς ἐλληνικῆς ὑπαίθρου. Ἀπ' τὸν πρωτογονισμό, περάσαμε στὴν ἐφαρμογὴ τῆς νέας τεχνικῆς. Καὶ στὴ μεταμόρφωση αὐτὴ οἱ Πόντιοι παίξανε ἀποφασιστικὸ ρόλο.

Αὐτὴ ἡ δραστήρια ποντιακὴ προσπάθεια στοὺς παραγωγικοὺς κλάδους, δὲν ἐκδηλώθηκε καὶ στοὺς ἐκπολιτιστικοὺς τομεῖς τῆς χώρας μας. Ἡ παρουσία μας ἐκεῖ εἶναι μηδαμινὴ ὅταν δὲν λείπη τελείως. Δὲν καταφέραμε νὰ δώσουμε στὸν δημιουργούμενο νεοελληνικὸ πολιτισμὸ

κάτι δικό μας. Ὅ,τι καλύτερο εἶχαμε ἀπ' τοὺς χοροὺς μας, ἀπ' τὰ τραγούδια μας καὶ ἀπ' τὶς ἄλλες πνευματικὲς μας ἐκδηλώσεις. Ὅλα αὐτὰ μένουν ἀγνωστα γιὰ τὸ ἐλληνικὸ σύνολο καὶ μιὰ καταπληκτικὴ ἀδιαφορία ἐπιστεγάζει τὰ πάντα.

Σὲ προηγούμενα δημοσιεύματα τοῦ «Ποντιακού» ἔχουν καθορισθῇ οἱ εὐθύνες γι' αὐτὴ τὴν παρασιώπησι. Ἀλλὰ σήμερα ἡ μομφὴ πρέπει νὰ στραφῇ ἐναντίον μας, ἐναντίον «ἡμῶν αὐτῶν», τῶν Σωματείων μας δηλαδή, τῶν διαφόρων Ὁργανώσεών μας, τῶν ἐξεχόντων Ποντίων ποὺ παρ' ὅλες τὶς εὐκαιρίες ποὺ δόθηκαν π. χ. στὸ χρόνο αὐτὸν δὲν μπόρεσαν νὰ τὶς ἀξιοποιήσουν πρὸς ὄφελος τῆς ποντιακῆς προσπάθειας.

Ἀκόμη ἀπὸ τὸ 6ο τεῦχος τοῦ «Ποντιακού» σημειώναμε τὴν εὐκαιρίαν τοῦ «Ἔτους τοῦ Ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ». Κι' ὁμως κανεὶς δὲν συγκινήθηκε νὰ ὀργανώσῃ τὴ συμμετοχὴ ἐνὸς καλλιτεχνικοῦ ποντιακοῦ Ὀμίλου στὶς πανελλήνιες γιορτές. Εὐτυχῶς, ἓνας δραστήριος ἐργάτης τῆς ἐθνικῆς—λαϊκῆς μουσικῆς, ὁ καθηγητὴς κ. Σ. Καρρᾶς ἀπ' τὴν Πελοπόννησο, θεώρησε ὑποχρέωσί του νὰ παρουσιάσῃ κάτι τὸ ποντιακὸ κατὰ τὴν περιοδείαν του στὰ κέντρα τῶν ἐορτῶν ὑπὲρ τῶν ἀποδήμων καὶ ὁ κ. Χρῆστος Μπαϊρακτάρης καὶ ἡ ἄξια κόρη του ποὺ συνόδευον τὸν «Ὀμιλο Καρρᾶ» ἐκπροσώπησαν τοὺς Ποντίους σκορπώντας ρίγη συγκινήσεως ἀπ' ὅπου περνοῦσαν.

Μιὰ ἄλλη εὐκαιρία παρουσιάσθηκε κατὰ τὴ 16ῃ Διεθνῇ Ἐκθεσῇ Θεσ/νίκης. Προφορικὰ τονίσσαμε στοὺς καλλιτεχνικοὺς κοὶ σωματειακοὺς παράγοντες νὰ ἐπιδιώξουν τὴ συμμετοχὴ μας στὰ καλλιτε-

ΠΟΝΤΙΑΚΟΙ ΑΝΤΙΑΛΛΟΙ

ΤΑ Χριστούγεννα και η Πρωτοχρονιά έκτος της θρησκευτικής των σημασίας, συνδέονται πάντα με πράξεις φιλανθρωπίας και αλληλεγγύης. Τα ποντιακά σωματεία, οι σύλλογοι και τα άτομα δεν πρέπει να ξεχάσουν τους άπορους Ποντίους τις μέρες αυτές, τα γυμνά και στερημένα απ' τη χαρά Ποντιόπουλα. Ένα βοήθημα, ένα ρούχο ένα παιχνίδι ένα βιβλίο, γραφική ύλη κλπ. προς τους δυστυχείς συμπατριώτες μας, είναι ο καλύτερος γιορτασμός των εορτών του Θεανθρώπου. του γλυκού προστάτη των ταπεινών.

ΑΠΟ πέρσυ έγιναν πολλές συσκέψεις για την ίδρυση Όμοσπονδίας Ποντιακών Όργανώσεων ή όποια θα αναζωογονήση και θα συντονίση τις προσπάθειες όλων των ποντιακών συλλόγων της χώρας. Άλλα όλα αυτά δεν κατέληξαν σε κάτι το συγκεκριμένο. Άγνοούμε τους λόγους και λυπούμεθα είλικρινά για την ματαιώσή της.

Η Ένωσις Ποντίων Νικαίας—Κορυδαλλού με αξιοθαύμαστη ενεργητικότητα συγκεντρώνει διάφορα ποσά για να

χνικά προγράμματα της Έκθέσεως. «Φωνή βοώντος...». Άλλα και η άμέσως πλησιέστερη, η Θεσσαλονίκη δεν θεώρησε επιτακτική της υποχρέωσι να κινηθῇ και να παρουσιάση ένα καλλιτεχνικό ποντιακό πρόγραμμα, όπως όλα τα διαμερίσματα της Βόρειας Ελλάδος. Έτσι μόνοι τους οι Πόντιοι καταποντίσθηκαν στην άπύθμενη αφάνεια.

Γιατί αυτός ο καταπληκτικός αυτοαφανισμός τη στιγμή που αρχίσαμε να νοιώθουμε πιά, ύστερα από τριάντα χρόνια, πως και ο δικός μας μικρός πολιτισμός που δημιουργήθηκε μακριά απ' τη Μητέρα Ελλάδα, μέσα σε βαρβαρικά περιβάλλοντα και σφυρηλατήθηκε με την ελληνική πίστη, έχει να προσφέρη κάτι στο νεοελληνικό πολιτισμό; Γιατί; ρωτάμε.

Ιδρύση μιὰ ποντιακή στέγη, ένα έντευκτήριο με αίθουσα, διαλέξεων, χορών και βιβλιοθήκη. Η Άδελφότης Ποντίων Παγκρατίου πληρώνει ένα εκατομμύριο τὸ μῆνα για να διατηρήση τὴ Λέσχη της, ὁ Θεατρικὸς Όμιλος Ἀθηνῶν προσπαθεῖ να ἐξεύρη ένα ποσὸν για να ἐνοικιάση αἶθουσα για Λέσχη καὶ δοκιμές. Καὶ μόνο ὁ «Σύλλογος Ποντίων Ἀργοναῦται—Κομνηνοί» Καλλιθέας πού ἔχει αἶθουσες καὶ βιβλιοθήκη, ἀρνεῖται να σηκώση τὰ «κατεβασμένα ρολλά» τοῦ μεγάρου της. Εἶναι κι' αὐτὸ ἀπ' τὰ ἀνεξήγητα μυστήρια!

ΑΥΤΕΣ τις ἡμέρες προετοιμάζεται ἡ γενικὴ συνέλευσις τοῦ Ποντιακοῦ Θεατρικοῦ Όμίλου Ἀθηνῶν. Τὸ προηγούμενο Διοικητικὸ Συμβούλιο—ἐκτὸς ἀπὸ δύο—τρία άτομα—δὲν παρουσίασε δυστυχῶς καμμιά δράση. Ό,τι ἐγίνε ὀφείλεται κυρίως στὴν Καλλιτεχνικὴ Ἐπιτροπὴ ἡ ὁποία τις περισσότερες φορές ἐνεργοῦσε με δική της πρωτοβουλία για να ἐπιτευχθῇ κάτι τὸ ἀξιόλογο. Η γενικὴ συνέλευσις ὀφείλει να τροποποιήση τὸ Καταστατικὸ τοῦ Όμίλου πρὸς τὸ ἀπλούστερο για να ἀποφευχθῇ αὐτὴ ἡ γραφειοκρατικὴ παρεμπόδισις τῆς δράσεως. Τότε θὰ ὑπάρξη ἐλπίς να γίνη μιὰ συστηματικώτερα ἐργασία καὶ ὄχι προχειρότητες, με ἀποφάσεις τοῦ «ποδαριοῦ».

Η κίνηση τῶν ποντιακῶν ὀργανώσεων Ἀθηνῶν—Πειραιῶς προμηνύεται ἐντονὴ κατὰ τὴν περίοδο τῶν εορτῶν: Στις 26 Δεκεμβρίου ἡ Ένωσις Ποντίων Νικαίας Κορυδαλλοῦ θὰ ψάλλη τὰ Κάλαντα με διάφορες ὁμάδες με λύρα, στίς 6 Ἰανουαρίου θὰ δώση μιὰ θεατρικὴν παράστασις στὸν «Όρφέα» Νικαίας για τὴν «Ποντιακὴ Στέγη» καὶ στίς 12 Ἰανουαρίου θὰ κἀνὴ τὴ γιορτὴ τῆς Βασιλόπητας. Ό Θεατρικὸς Όμιλος ἐπίσης θὰ ψάλλη τὰ Κάλαντα για τὴν ὀργάνωσις τοῦ βεστιαρίου του. Καὶ τὰ ἄλλα σωματεῖα ἐτοιμάζονται για παρόμοια δράση. Όλοι οἱ Πόντιοι Ἀθηνῶν—Πειραιῶς ἂς βοηθήσουν ὅπως μποροῦν τὴν κίνησι αὐτή.

Μάθαμε ὅτι ἡ κ. Νικολούδη κατὰ τὴν περιοδεία της στὴ Μακεδονία με τὴν εὐκαιρία τοῦ «Έτους Ἀποδήμου Ἑλληνι-

σμοῦ» ἔχει ἐκφρασθῇ ἐνθουσιαστικά γιὰ τὸ ποντιακὸ στοιχεῖο καὶ ἔχει βοηθήσει σὲ πολλὰς ἐπαρχίες τὴν σωματειακὴ του ἐκδηλῶση. Ἰδρυσε μάλιστα καὶ «Ποντιακὴ Ἑστία» στὴν Καστοριά. Ἐκφράζουμε τὶς θερμὰς εὐχαριστίες μας πρὸς τὴν κ. Νικολοῦδη. Πιστεύομε ὅτι δὲν θὰ πάψῃ νὰ ἐκδηλώνῃ τὰ εὐγενικά της αἰσθήματα πρὸς τοὺς συμπατριῶτες μας.

ΟΙ ΔΩΡΕΕΣ πρὸς τὸν Ποντιακὸ Θεατρικὸ Ὁμιλὸ Ἀθηνῶν συνεχίζονται συγκινητικές. Κοντὰ στὶς ἄλλες πού δημοσιεύσαμε σὲ προηγούμενα τεύχη μας, δίνουμε σήμερα καὶ τὶς νέες:

1) Ἡ κ. Στάλη Λεοντίδου, μιὰ γυναικεῖα ποντιακὴ φορεσιά.

2) Ἡ κυρία Ἑλλῆ Στεφανίδου ἐκ Κερασσοῦντος: μιὰ ζουπούνα ἀπὸ μετάξι χαρπούτ, ἓνα κατιφέ χρυσοκέντητο καὶ 2 φωτάδες μεταξωτές.

3) Ἡ κ. Ἐλισσάβη Τσιλιγκίρη τὸ γένος Δεληκάρη ἐκ Κερασσοῦντος, μιὰ φωτὰ μεταξωτὴ.

4) Ὁ Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Ὁμίλου κ. Νίκος Καπνῆς, ἓνα γραφεῖο.

5) Ὁ κ. Ν. Σπανίδης ἐδώρησεν εἶδη ρουχισμοῦ γιὰ τὸ βεστιάριο.

Ο «ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ Θεατρικὸς Ὁμιλὸς Ἀθηνῶν» γιὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν προσπάθεια τοῦ περιοδικοῦ μας, θὰ ὀργανώσῃ κατὰ τὰ τέλη Ἰανουαρίου 1952 μιὰ γιορτὴ σ' ἓνα θέατρο τῶν Ἀθηνῶν μὲ ποικίλο καὶ ἐκλεκτὸ πρόγραμμα (τραγούδια, χοροί, ξεκαρδιστικὰ ποντιακὰ σκέτς, ἀπαγγελίες, ἀνέκδοτα κλπ).

Ἐπίσης πολλοὶ καλλιτέχναι, φίλοι τῶν Ποντίων καὶ τοῦ περιοδικοῦ ἐδέχθησαν εὐχαρίστως νὰ πάρουν μέρος. Ἔτσι τὸ πρόγραμμα θὰ πλουτισθῇ μὲ χορευτικὰ νούμερα, μὲ μιὰ νέα σύνθεση τῆς σχολῆς Μοριάνωφ καὶ μὲ ἑλληνικὰ σκέτς φίλων συγγραφέων ἐπιθεωρήσεων.

Ἡ διάθεση τῶν εἰσιτηρίων πού θὰ ἔχουν μικρὴ τιμὴ, θ' ἀρχίσῃ ἀπ' τὶς ἀρχὲς Ἰανουαρίου.

★

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Πήραμε τὸ παρακάτω ἐνθουσιαστικὸ γράμμα πού τὸ δημοσιεύομε εὐχαρίστως:

ΣΤΓ 920 2 Δεκέμβρη 1951

Κύριε Λαμφίδη,

Ἀπὸ πολὺ μακρὰ φτάνει σὲ σᾶς, αὐτὴ ἡ μικρὴ ἐπιστολὴ πού σταλμένη εἶναι

ἀπὸ ἓναν ἀναγνώστη τοῦ περιοδικοῦ πού διευθύνετε σεῖς, τὸ «Ποντιακόν».

Πρὶν ἀκόμη πάω στρατιώτης, ταχτικὰ ἀγόραζα ἀπ' τὰ περίπτερα τὸ «Ποντιακόν» πού πραγματικὰ ἡ ὕλη του σὲ ποιότητα μὲ εἶχε κάνει νὰ τ' ἀγαπήσω. Μὰ δὲν ἔπαψα κι' ὅταν ἀκόμη ἔφυγα γιὰ στρατιώτης νὰ ἐνδιαφέρομαι νὰ τὸ βρίσκω τὸ περιοδικὸ καὶ νὰ τὸ διαβάζω. Μὰ αὐτὸ γιὰ ἀργότερα μοῦ στάθηκε ἀδύνατο. Ἔτσι κι' ἔχασα τὴν ἐπαφὴ γιὰ ἀρκετὸ διάστημα. Σήμερα ἀκριβῶς πού σᾶς γράφω, ἐκεῖ πού ξεσκόνιζα τὸ γυλιό μου μέσα σὲ κάτι φυλλάδια καὶ βιβλία ποῦχα, ξαναεῖδα δυὸ τεύχη τοῦ «Ποντιακοῦ».

Μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴ σᾶς γράφω γιὰ νὰ μάθω γιὰ τὸ περιοδικὸ καὶ νὰ γίνω συνδρομητὴς ὥστε νὰ μὴν χάσω τὰ ἴχνη του.

Θὰ σᾶς παρακαλέσω ἂν σᾶς εἶναι δυνατό νὰ μοῦ στείλετε τὸ τελευταῖο τεύχος καὶ σχετικὰ περὶ τῆς ἀξίας.

Μὲ συγχωρεῖτε πού σᾶς ἀπασχόλησα ἢ καλλίτερα πού σᾶς κούρασα.

Μετὰ τιμῆς στρατιώτης
ΑΓΤΖΙΔΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

.....
**Ἀπὸ τὶς ἐορτὲς τοῦ
«Ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ»**

Ὁ κ. Χ. Μπαϊρακταρὴς μὲ ζιπκες μαζὺ μὲ τὸν ἑλληνολάτρη Ἀμερικανὸ κ. Ἀντρίου Γκέβεν ἔξω ἀπ' τὴν Καστοριά. Ὁ κ. Γκέβεν γνωρίζει σχεδὸν ὅλα τὰ ποντιακὰ τραγούδια πού τὰ ἐκθειάζει παντοῦ ὅπου βρίσκεται.

ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

ΤΟΥ Γ. ΛΑΜΨΙΔΗ

Μαῦρα σύννεφα εἶχαν πυκνώσει τὸν οὐρανὸν καὶ ἡ βροχὴ ἔπεφτε ψιλὴ, ἀδιάκοπη καὶ μονότονη ἀπ' τὸ πρῶν καὶ τώρα ποὺ ἔχει σφίξει τὸ πυκνὸ σκοτάδι τὰ πάντα εἶχαν μουσκέψει: στέγες, σανίδια, ροῦχα καὶ οἱ ἄνθρωποι, κίτρινοι καὶ σκελετωμένοι, περίμεναν μέσα στὸν θάλαμό τους, κάποιον ποὺ θὰ τοὺς ἔφερνε μιὰν εἶδησι, λὲς ἀπολύτρωση. Τὰ μάτια ὅλων ἦταν καρφωμένα στὴν πόρτα. Ἐνα παιδὶ ἔκλαιγε παράμερα μὲ παράπονο κι' ἔνας βογγοῦσε ἀπ' τὸν πυρετὸ τῆς ἐλονοσίας, «ἀ σὸν ψῦχον».

Ἡ Καλαμαριά μὲ τοὺς στρατιωτικούς θαλάμους τῆς ἦταν περιτριγυρισμένη στὸ συρματοπλεγμα καὶ ἡ πολιτεία κάτω, —ἡ Θεσσαλονίκη— ἔστεκε βουβὴ κι' ἀδιάφορη μὲ τὰ φῶτα τῆς ποὺ τρεμόσβυναν στὸ πυκνὸ σκοτάδι καὶ τῇ βροχῇ ποὺ ὀλοένα ἔπεφτε σιγανή. Ἐξη μῆνες δὲν ἔβλεπαν τίποτε στὴ νέα γῆ ποὺ ἦρθαν παρὰ τὰ γκρίζα, πυκνὰ σπίτια τῇ μέρα καὶ τὰ τρεμόσβυστα φῶτα τῇ νύχτα τῆς πολιτείας ποὺ νά, ἦταν κοντὰ τους κι' ἄλλοίμονο τόσο μακριὰ: διπλὰ σύρματα καὶ ἄγριοι σκοποὶ ἔμπαιναν ἀνάμεσά τους καὶ τοὺς χώριζαν ἄσπλαχνα, σκληρά. Καὶ οἱ ἄνθρωποι—οἱ πρόσφυγες—ποὺ ἔφταναν καραβιές—καραβιές καὶ ξεφορτώνονταν στὸ Μικρὸ Καραμπουρνοῦ γιὰ τοὺς «κλιβάνους», καὶ ὕστερα μεταφέροντον στὴν Καλαμαριά, στὰ σύρματα, ἀγνάντευαν τὴν πολιτεία νύχτα μέρα ποὺ τοὺς ἔγινε πιά γλυκεῖα ὀπτασία.

Ἡ Ἑλένη εἶναι ὀρθία ἀπόψε στὸ παράθυρο κοί κυττάει τὸ σκοτάδι, τῇ βροχῇ ποὺ πέφτει ἐκνευριστική, τὰ φῶτα κάτω.

«Νὰ ἐπὶ ὀρνα κι' ἐπὶ ἡγνα ἓναν ἡμέραν σὴν πολιτείαν, συλλογιέται. Ντ' ἔμορφα σπίτια θὰ ἔσ', ντὸ δρόμια, ντὸ μαγαζία... Ἄμαν πῶς; Κι' ἀφίνε... Κι' ἂν ἐφίναν ποῖος θὰ ἐπαῖρνε—με κι' ἐπὶ ἡγεν;»

Οἱ ἐλπίδες ἔχουνε σβύσει στὴ μικρὴ κι' ἀθῶα καρδιά τῆς. Ἡ ζωὴ βιάστηκε πολὺ γιὰ τὴν Ἑλένη νὰ τῆς γνωρίσῃ τὰ πικρά τῆς φαρμάκια καὶ ἡ ψυχὴ τῆς ἔχει κουρασθῇ τόσο πολὺ! Εἶναι δεκαπέντε χρονῶ κι' ὁμως οἱ ἀπανωτὲς δυστυχίες τῆς δώσανε συμπτυκνωμένα ὅλα τὰ μαρτύρια, ὅλη τὴ κλίμακα τῶν παθῶν.

Ἀλήθεια, ἀπόψε ξανάρχεται ἐπίμονα στὸ μυαλό τῆς, —μ' αὐτὸ τὸ σκοτάδι, μ'

αὐτῇ τῇ βροχῇ, μὲ κεῖνα τὰ φῶτα ποὺ φαίνονται τόσο κοντά, —τὸ πρόσφατο παρελθὸν ποὺ τὴν πεδικλῶνει στὰ πλοκάμια του καὶ τῇ σφίγγει, τῇ σφίγγει, Θεέ μου, τόσο δυνατὰ, λὲς καὶ θέλει νὰ σταματήσῃ τοὺς μικροὺς χτύπους τῆς καρδούλας τῆς. Ἀπόψε ποὺ οἱ ἄλλοι μέσα στὸ θάλαμο περιμένουν μιὰ εἶδησι, μιὰ σωτηρία, αὐτὴ ἀναθυμᾶται ὅλα: Πέντε ἄτομα εἶχαν φτάσει στὴν Καλαμαριά: Ὁ πατέρας τῆς, ἡ μητέρα τῆς, αὐτὴ καὶ δύο ἀγόρια μικρότερὰ τῆς, ὁ Χρῆστος καὶ ὁ Νικόλας. Μὰ ἡ Καλαμαριά ποὺ τοὺς δέχθηκε στοὺς συρματοπλεγμένους θαλάμους τῆς, τοὺς ἔδωσε τὴν ἐλονοσία, τὸν «ψῦχον» ποὺ ὁ πυρετὸς τῆς σὲ λίγες μέρες ἔστιβε τοὺς ἀνθρώπους καὶ ρουφοῦσε ἀχόρταγα τὸ κόκκινο αἷμα τους. Σκελετωμένοι, κίτρινοι χαροπάλευαν μέρες ὥσπου ὁ θάνατος ἔσβυνε ὅλα. Ὑστερα μεταφέρονταν στὸ νεκροδωμάτιο—σὲ μιὰ ἄκρια τοῦ στρατοπέδου—γιὰ νὰ κουβαληθοῦν μὲ κάρρα στοὺς ὁμαδικοὺς τάφους. Ἡ ζωὴ εἶχε χάσει ἐκεῖ πάνω τὴν ἀξία τῆς καὶ ὅλα ἐκεῖνα τὰ τυπικὰ, παπᾶς, νεκρώσιμη ἀκολουθία εἶχανε ἀξαφανιστῇ. Ὁ θάνατος εἶχε καταντήσῃ ἓνα ἀπλούστατο γεγονός ποὺ δὲν συγκινοῦσε κανένα.

Ὁ πατέρας τῆς Ἑλένης ἀπ' τοὺς πρώτους αἰσθάνθηκε τὰ ρίγη τῆς ἐλονοσίας.

—Ριγῶ, Συμέλα, εἶπε μιὰ μέρα στὴ γυναικα του. Ριγῶ, τσίλιαξο—με καλὰ...

Ἡ μητέρα τῆς τὰ ἔχουσε:

—Ἀἱλλοὶ ἐμὲν τῇ μάρσαν, ἔκανε τρομαγμένη, ἐπίασε—σε ὁ ψῦχον... ντὸ θὰ ἐφτᾶμε...

—Μὴ στεναχωρεύεσαι, τῆς εἶπε ἐνῶ τὰ δόντια του χτυποῦσαν ἀπ' τὴν τρεμούλα, θὰ γίνουμαι κολά...

Μὰ δὲν ἔγινε. Σὲ λίγες μέρες μεταφέρθηκε στὸ νεκροδωμάτιο μὲ ἑκατοντάδες ἄλλους.

Ἡ Ἑλένη δὲν εἶχε αἰσθανθῇ ὥστόσο τὴ θλίψη τοῦ θανάτου. Μὰ τώρα ξέσπασε σὲ γοερὰ κλάματα: εἶχε πεθάνῃ ὁ πατέρας ποὺ τὴν ἀγαποῦσε τόσο πολὺ... Καὶ τῇ τελευταία του στιγμῇ, ποὺ κύτταξε ὅλους πρόφερε τὸ δικό της ὄνομα σβυσμένα: Ἑ...λέ...νη...

“Ομως ή ζωή δέν τής άφισε μόνο μ’ αὐτόν τόν πόνο: Πάνω στό μῆνα πέθανε ὁ Χρῆστος καί ὕστερα ή μητέρα. Ὁ θάνατος πιά εἶχε γίνει τόσο γνώριμος πού στέρεψαν καί τά δάκρυα τῶν γλυκῶν της ματιῶν. “Οπου κι’ ἄν ἔστρεφε τή ματιά της, ὅπου κι’ ἄν τέντωνε τήν ἀκοή της, παντοῦ ἔβλεπε κι’ ἀκουγε τὸ θάνατο.

Μά τώρα τί ἔπρεπε νά κάνη μέ ἓνα μικρὸ παιδί τεσσάρων χρόνων, τὸ Νικόλα, τ’ ἀδελφάκι της; Πῶς θά τὰ βόλευε;

Τίς νύχτες ἐπικαλοῦνταν τὸ μόνο ὡς τὰ τώρα στή ζωή της γνώριμο, τὸ θάνατο.

—“Ελα, ἔπαρ’ τήν ψύ—μ, ψιθύριζε ἐκεῖ πού ἔσφιγγε ή καρδιά της. Θέλω νά πάγω κι’ ἐγώ μέ τόν πατέρα—μ, τή μητέρα—μ... Κι’ ἐπορῶ ἄλλο...

Μά ὕστερα θυμόταν τὸ Νικόλα. “Αν πέθαινε κι’ αὐτή, ποῦ θά εὔρισκε ἀποκοῦμπι τὸ μικρὸ αὐτὸ πού δέν ἐννοίωσε ἀκόμα χαρά; “Οχι, ἔπρεπε νά ζήση, νά τὸ κυττάξῃ αὐτή ή ἴδια γιατί καθένas κύτταε τόν πόνο του.

Πολύ ὁμως γλήγορα ὁ «ψῦχον» τήν ἔβγαλε ἀπ’ αὐτή τήν ἔγνοια: ὁ Νικόλας ἔπεσε ἄρρωστος καί σέ τρεῖς μέρες πέθανε μέσα στόν ὑψηλό του πυρετό.

Τόν πῆρε στήν ἀγκαλιά της καί τράβηξε ἔτσι στυγνή, χωρὶς δάκρυα, ἄγρια, πρὸς τὸ νεκροδωμάτιο. Τόν ἀκούμπησε μπρὸς τήν πόρτα καί ἔκανε νά τήν σπρώξῃ ν’ ἀνοίξῃ. Μά ή πόρτα ἀνοίξε δύσκολα καί τότε εἶδε πῶς ἦταν γιομᾶτο τὸ δωμάτιο πεθαμένους, στοιβαγμένους τόν ἓναν πάνω στόν ἄλλον, ὡς τήν πόρτα, ὡς τὸ κατώφλι.

Ἀγκάλιασε ξανά τὸ πεθαμένο παιδί σφιχτὰ καί ἔβγαλε μιὰ σπαρακτική φωνή:

—Νικόλα, ἔπαρ’ κι’ ἐμέν... ἔπαρ—με...

Ἀφῆσε τόν νεκρὸ ἐκεῖ στό κατώφλι κι’ ἔπεσε στό χῶμα βογγῶντας. Πέντε, ἕξη ἄλλοι πού φέρνανε ἄλλον πεθαμένο, τήν περιμάζεψαν καί τήν φέρνανε στό θάλαμό της.

Τρεῖς μῆνες ἔφτασαν—ἀπ’ τόν Ἰούλιο τοῦ 1920 ὡς τίς ἀρχές Ὀκτώβρη—γιὰ νά μείνῃ μόνη αὐτή ἀπὸ τὰ πέντε ἄτομα τῆς οἰκογένειας.

“Οσο ἔπαιρνε καί ψύχραινε ὁ καιρός, ὁ «ψῦχον» ἀδυνάτιζε καί οἱ ἄρρωστοι λιγότευαν. Ἀρχισαν οἱ ἄνθρωποι νά κινοῦνται γιὰ τήν ἐγκατάστασή τους στὰ χωριά ἔξω, ὅπως τοὺς ἔδωσαν ἐντολή. Διάφορες ἐπιτροπές πού πῆγαν στήν ὕπαιθρο, ταχτοποίησαν τὰ χαρτιά νά φύγουν. Κι’ ἀπόψε ὁ θάλαμος πού ἔμενε

ή Ἑλένη περίμενε τόν ἄνθρωπο πού ἔφυγε ἀπ’ τὸ πρῶι μέ ἄδεια γιὰ νά δῇ τὸ πότε θά φύγουν.

Ποῦ θά πήγαινε ή Ἑλένη; Οὔτε κι’ αὐτὴ ἤξερε. Ἐλεγαν πῶς θά ἐγκατασταθοῦν σ’ ἓνα χωριὸ τοῦ Κιλκίς. Μά τί δουλειὰ εἶχε αὐτὴ ἐκεῖ; Τί θά ἔκανε; Θεέ μου, πόσα δύσκολα προβλήματα σ’ ἓνα μικρὸ, ἄθῳ κεφαλάκι!

Κι’ ἔβλεπε τὸ σκοτάδι ἀπόψε, ἔβλεπε τή βροχή, τὰ φῶτα τῆς πολιτείας πού δέν τήν εἶδε παρὰ ἀπὸ μακριά, τόν κόσμο πού περίμενε μέ ἀγωνία κάποιον νά τοὺς φέρῃ τήν ἀπολυτρωτική εἶδησι: «Αὔριο φεύομε...».

Καί νά, ἐκείνη τήν ὥρα, ὅλονῶν τὰ μάτια καί οἱ καρδιές στράφηκαν πρὸς τήν πόρτα. Ὁρμησε μέσα ἓνας ξερακιανὸς ἄντρας, μουσκεμένος, λασπωμένος καί κύτταξε ὅλους μέ μιὰ ματιά.

—Δόξα σοι ὁ Θεός, βροντοφώνησε ὅσο μπορούσε, αὔριον τὸ πρῶι φεύομε...

Ὁ θάλαμος ἀναταράχθηκε κι’ ἀκούσθηκαν: κραυγές χαρᾶς, ξεφωνητὰ παιδιῶν, κλάματα γυναικῶν. Τὰ πάντα εἶχαν ἀλλάξει. Ἀρχισαν κιόλας νά ἐτοιμάζονται.

—Ἀσὸ τσὸλ ἀβοῦτο ἄς φεύομε, φώνησε ἓνας, καί ὅπου θέλῃς ἄς πᾶμε...

Τὸ πρῶι μονότονα καί ἐκνευριστικὰ συνεχιζόταν ή βροχή. Ἐξῆντα οἰκογένειες εἶχαν κουρνιασει πάνω στ’ ἀμάξια τῶν Τούρκων πού τὰ ἐπίταξε ὁ Ἐποικισμός καί πήγαιναν πρὸς τὸ Κιλκίς. Εἶχαν βάλει μπατανιές πάνω ἀπ’ τ’ ἀμάξια καί κάτω ὠχροὶ καί παγωμένοι, ἀμίλητοι οἱ ἄνθρωποι περίμεναν νά ἡσυχάσουν ἐπιτέλους ἐκεῖ στό χωριὸ πού πήγαιναν.

Ἡ Ἑλένη εἶχε καθήσει στό τελευταῖο ἀμάξι, στό πίσω μέρος καί κουνιόταν ἀφημένη στόν ἀργὸ ρυθμὸ του. Τί θά πήγαινε νά κάνη ἐκεῖ κάτω; Ποῦ πήγαινε;

Μπήκαν μέσα στή Θεσσαλονίκη καί οἱ ἄνθρωποι της τοὺς κύτταζαν περίεργα. Μά ή Ἑλένη δέν εἶχε διάθεση νά δῇ τίποτα Ἡ ὀπτασία τῆς πολιτείας εἶχε σβύσει τώρα. Ἡ ἐπιθυμία της τόσους μῆνες ἐκεῖ στήν καραντίνα τῆς Καλαμαριάς, νά δῇ τήν πολιτεία πού ἔβλεπε κάθε βράδυ μόνο τὰ φῶτα της, εἶχε ἐξατμιστῇ μέσα της σὰν τήν χαρὰ πού τήν πῆρε ἀνεπανόρθωτα ὁ θάνατος. Πῶς φανταζόταν νά μπῇ στήν πολιτεία αὐτὴ καί πῶς ἔμπαινε!...

Τ’ ἀμάξια προχωροῦσαν κάτω ἀπ’ τή βροχή, τὰ βουβάλια ἀργὰ καί ράθυμα τσαλαβουτοῦσαν μέσα στὶς λάσπες μέσα

“Όταν τὰ πάντα κατέρρεαν...

Συνεχίζομε τὴν δημοσίευσιν ἀναμνήσεων καὶ γνωμῶν γύρω ἀπ’ τὴ μεγάλη δοκιμασία τῆς τραγικῆς μας καταρρεύσεως καὶ τῆς ἀπαισίας Κατοχῆς καὶ τῆ στάση τῶν Ποντίων στὶς δραματικὲς αὐτὲς στιγμὲς ποὺ πέρασε ἡ φυλὴ μας. Σήμερα ὁ κ. Ζ. Ζενίτος (Ζ. Ἀκογλου) ὁ ἐξαιρετὸς πνευματικὸς μας ἄνθρωπος, ὅλος χαρὰ ποὺ τοῦ δίνεται ἡ εὐκαιρία νὰ «ἀνοίξῃ τὴν καρδιά του» προσδίδει ἕναν ἰδιαίτερο τόνο στοὺς «Σύγχρονους θρύλους», τὴν ἔρευνα ποὺ ἀνοίξε τὸ περιοδικό μας ἀπ’ τὸ προηγούμενο τεῦχος. Ἀλλὰ καὶ ὁ κ. Θ. Θεοφύλακτος μᾶς ἀνοίγει μιὰ ἄλλη πτυχή τῶν ἀνεξάντλητων ἀναμνήσεων του καὶ τῶν στοιχείων πρὸ ἔχει καὶ τὸν ἀκολουθεῖ ὁ κ. Δ. Κ. Παπαδόπουλος (Σταυριώτης) ὁ ἀκούραστος λαογράφος μας.

Οσεβαστὸς καὶ πολύτιμος συμπατριώτης μας, διακεκριμένος ὀφθαλμολόγος στὴ Θεσσαλονίκη κ. Θ.Κ. Θεοφύλακτος, σὲ σημείωμά του, δημοσιευμένο στὸ 7ο τεῦχος τοῦ «ΠΟΝΤΙΑΚΟΥ», θίγει ἕνα ζήτημα συμπαθητικό, ποὺ σχέση ἔχει μὲ τὴν κατεξοχήν ποντιακὴν ἀρετὴ τῆς φιλοξενίας, ἀρμονικὰ συνταιριασμένη μὲ τὸ γνωστὸ ποντιακὸ πατριωτισμό.

στοὺς χωραφόδρομους, ἔξω ἀπ’ τὴ Θεσσαλονίκη.

Πρὸς τὸ βράδυ ἔφτασαν στὸ Νάρες, στὸν Γαλλικὸ ποὺ ἔπρεπε νὰ τὸν περάσουν ἂν καὶ εἶχαν κατακλύσει τὰ νερά του τὰ πάντα ἐκεῖ γύρω. Τὸ πρῶτο ἀμάξι πέρασε μὲ τὸ νερό ὡς τὰ σανίδια του, τὸ δεύτερο, τὸ τρίτο. Ὁρμητικὸ τὸ ποτάμι μούσκευε, ὅλους ποὺ βρῖσκονταν ἀπάνω μὰ τὰ βουβάλια ἄντεχαν τραβῶντας σταθερὰ πρὸς τὴν ὄχθη.

Ἡ Ἑλένη, σὰν μπῆκε τὸ ἀμάξι τῆς στὸ νερό, αἰσθάνθηκε νὰ μουςκεύῃ ὅλη, ὕστερα σὰν ἔφτασε στὴ μέση εἶδε τὸν σκοτεινὸ ὄγκο τοῦ νεροῦ νὰ φεύγῃ, νὰ φεύγῃ...

Ποῦ θὰ πήγαινε αὐτή; Τί θὰ ἔκανε ἐκεῖ στὸ χωριὸ μόνη; Καὶ τὸ νερό ὅλο ἔφευγε...

Κινήθηκε λιγάκι, ἔγυρε τὸ βάρος τοῦ σώματός της πρὸς τὸ νερό καὶ κύλησε μέσα μ’ ἕνα ἐλαφρὸ πᾶφ ποὺ δὲν τὸ κατάλαβε κανεὶς.

Κάποιο καμπάνα ἀκούσθηκε μακριὰ ἀπὸ ἕνα χωριό: Ἦταν παραμονὴ Χριστούγεννα.

Καὶ τὸ νερό ἔφευγε ὀρμητικὸ κι’ ἀδιάφορο κουβαλῶντας μαζὺ του μιὰ μικροῦλα, ἀθῶα ψυχὴ μὲ πολὺ πόνο.

Ἀξίζει, πραγματικά, «ἡ σειρὰ αὐτὴ νὰ ἔχει συνέχεια», ὅπως πολὺ ἐπιτυχημένα τονίζει καὶ συνεχίζει μάλιστα ἀμέσως παρὰκάτω, ὁ φωτισμένος διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ κ. Ν. Καπνᾶς.

Ὁ κ. Θεοφύλακτος μνημονεύει στὸ σημείωμά του καὶ μιὰ του σκέψη, πρωτόβουλη, ποὺ τὴ συζητήσαμε καὶ τὴν ἀσπαστήκαμε τότε, τὸ 1941, μαζὺ μὲ τὸν ἀκούραστο ἐρευνητὴ τῆς γραμματολογίας καὶ γενικὰ τῆς λαογραφίας μας κ. Χρυσόστομο Μυρίδη καὶ τὸν αἰμυνηστο Γρηγ. Τηλικίδη, γιὰ τὴ συναγωγὴ ὅσο γίνεται περισσότερων στοιχείων, σχετικῶν μὲ τὴ φιλοξενία καὶ τὴν περίθαλψη ποὺ ἔδωκαν τὰ ποντιακὰ χωριά καὶ γενικὰ οἱ Πόντιοι τῆς Βορεινῆς Ἑλλάδας στοὺς στρατιῶτες μας, κατὰ τὴν τραγικὴ ἀποχώρησή τους ἀπὸ τὸ Μέτωπο τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Μακεδονίας, μετὰ τὴν εἰσβολὴ τῶν Γερμανῶν καὶ τὴ μοιραία συνθηκολόγηση τοῦ Τσολάκογλου.

Οἱ καιροὶ δὲν ἐπιτρέπανε τότε νὰ κινηθοῦμε ἐλεύθερα γιὰ μιὰ παρόμοια ἐξόρμηση. Οἱ συνθήκες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐξάλλου, κατεύθυναν τὶς προσπάθειες σὲ πλῆθος ἄλλα γνωστὰ ἐπείγοντα ἐνδιαφέροντα.

Ἀργότερα, στὸ 10^ο τεῦχος τῶν «Χρονικῶν τοῦ Πόντου» (σελ. 239–240), στὸ πρῶτο τεῦχος ποὺ τυπώθηκε μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση (στὶς 27–11–44), δημοσιέψαμε ἄρθρο μὲ τὸν τίτλο «Γιὰ τὴν ἱστορία μας», ὅπου ζητούσαμε νὰ μαζευτεῖ καὶ νὰ ταξινομηθῇ τὸ ὑλικὸ αὐτό, μαζὺ μὲ ἄλλο σχετικὸ, γιὰ τὴ γενικότερη συμβολὴ τοῦ Ποντιακοῦ στοιχείου στοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνες ἀπὸ τὸ 1940 ἕως τὴν ἀπελευθέρωση, μὲ συγκεκριμένα γεγονότα

καὶ θετικὰ τεκμήρια, παραθέτοντας καὶ σχετικὸ ἐρωτηματολόγιο γιὰ διευκόλυνση τῶν συλλογῶν.

Ἐπακολούθησε ὁ χαλασμός τῶν Δεκεμβριανῶν καὶ ἡ γενικὴ ἀναστάτωση τοῦ τόπου.

Στὸ τεῦχος 11)12 τοῦ ἴδιου περιοδικοῦ (σελ. 279—282), ποὺ μπόρεσε νὰ τυπωθεῖ μόλις στὶς 3—7—45, δημοσίεψαμε διατριβὴ τοῦ κ. Δ.Σ. Λουκάτου, Συντάκτη διακεκριμένου τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου τῆς Ἀκαδημίας, μὲ τὸν τίτλο «Ἀγραπιδιές», ὅπου, σὰν ἀπήχηση στὸ ἄρθρο μας ἐκεῖνο, παραστατικότατα ἐκθέτει τὴ στοργικὴ φιλοξενία καὶ τὶς περιποιήσεις ποὺ ἔτυχε καὶ ὁ ἴδιος καὶ ἄλλοι συνάδελφοί του στρατιῶτες στὸ ὁμώνυμο χωριὸ τῆς περιοχῆς τῆς Φλώρινας ἀπὸ τοὺς Πόντιους κάτοικους τοῦ χωριοῦ, ἐνῶ σὲ ἄλλα χωριά «...ζήτησαν γιὰ ἓνα κομμάτι ψωμὶ νὰ πάρουν τ' ἄρβυλα καὶ τὶς κουβέρτες ἀπὸ πάνω μας», καθὼς γράφει.

Καὶ μόνη αὐτὴ ἡ ἀπόλυτα ἀντικειμενικὴ διατριβὴ μπορεῖ ν' ἀποτελέσει «ὕμνον τρισάγιον» πρὸς τὴν πατροπαράδοτη ποντιακὴ φιλοξενία.

(Παραξενεύεται κανεὶς, ἀλήθεια, πῶς σὲ τόσες συγκεντρώσεις καὶ ἑορτὲς καὶ φιλολογικὲς βραδιές μὲ σκέτς, μὲ ἀπαγγελίες καὶ λοιπὰ ποικίλα προγράμματα τῶν Σωματείων μας, δὲ θυμῆθηκαν οἱ ἀρμόδιοι κατὰ τόπους ὁργανωτὲς νὰ βάλουν ν' ἀπαγγελθῇ κατάλληλα καὶ τούτῃ τὴ διατριβή, μὲ τὴν πλημμυρισμένη ἀγνὴ εὐγνωμοσύνη ποὺ τὴν ὑπαγόρευε καὶ τὴν ἀπαλὴ συγκίνηση ποὺ μπορεῖ νὰ χαρίσει στὸ λαὸ μας!).

Κατόπιν στὸ 14ο τεῦχος τοῦ ἴδιου περιοδικοῦ (σελ. 351), προκηρύξασαμε διαγωνισμό «γιὰ τὴν καλύτερη καὶ πλουσιότερη συλλογὴ» στοιχείων σχετικῶν, σύμφωνα μὲ ἐπιστολὴ καὶ μὲ σχετικὸ χρηματικὸ ἀθλοθέτημα τοῦ διορατικοῦ, δημιουργικοῦ καὶ πάντα ἀνήσυχου ἀρχικοῦ πατέρα τῆς ιδέας κ. Θ.Κ.Θεοφυλάκτου.(1)

Δὲν ἄργησε δυστυχῶς, ν' ἀκολουθήσει ἡ κατάρα τῆς πρόσφατης τριετοῦς ἀναστάτωσης, ποὺ νέκρωσε κάθε προσπάθεια καὶ μοιραῖα ὁδήγησε στὴ διακοπὴ τῶν «Χρονικῶν τοῦ Πόντου».

1. Τὸ χρηματικὸ ἀθλοθέτημα εἰσέχεται στὴ διαχείριση τοῦ περιοδικοῦ «Χρονικὰ τοῦ Πόντου» —στὸ Σύλλογο «Ἀργοναῦται— Κομνηνοί».

Εἶχαμε καὶ ἔχομε τὴ γνώμη πῶς στὸ προκείμενο σημαντικὰ μποροῦν νὰ βοηθήσουν καὶ οἱ Δήμαρχοι καὶ οἱ Πρόεδροι Κοινοτήτων τῶν ποντιακῶν κωμοπόλεων καὶ χωριῶν τῆς Βορ. Ἑλλάδας καὶ οἱ κατὰ τόπους ποντιακὲς Ὀργανώσεις. Γιατί σὲ ὁρισμένες περιοχές, ὅπως λ.χ. στὴν Κατερίνη, καὶ ἄλλοι, οἱ Πόντιοι ἀντιμετώπισαν τὴν περίθαλψη τῶν στρατιωτῶν μας καὶ μέ ὁμαδικὰ συσσίτια κ.λ.π.

Τὸ ζήτημα ἤδη περνάει σὲ καλὰ χέρια: «ΤΟ ΠΟΝΤΙΑΚΟ», μὲ τὴ γνώριμη ἀλκή καὶ τὴ ζεῖδωρη πνοή του, ἐλπίζομε κ' εὐχόμαστε νὰ σταθεῖ τυχερότερο στὴν ἀνανεούμενη τώρα προσπάθεια, γιὰ τὴν ὁλοκλήρωση ἑνὸς ἔργου, γιὰ τὴν ἀπτή ὑλοποίησι ἑνὸς θρύλου, ποὺ μᾶς παρέχει τὸ δικαίωμα νὰ σεμνυνόμαστε σὰν Πόντιοι, καὶ ποὺ θ' ἀποτελέσει ἓνα παράδειγμα φωτεινὸ γιὰ μίμηση ἀπὸ τοὺς Πανέλληνες, γιὰ τόνωση καὶ ἀναζωπύρωση τῆς ὀφειλομένης τιμῆς στὸν «ξένιον Δία»—γιὰ τὴν καλλιέργειαν καὶ τὴν ἀναζωογόνησιν τῆς Ἀνθρωπιάς μας.

Ἀθήνα, 17.10.51 ΖΕΝΟΣ ΖΕΝΙΤΑΣ

✱

Τοῦ κ. Θ. Θεοφυλάκτου

Θυμᾶστε τὴν περίοδο τῆς πείνας ποὺ συνόδεψε τὴν ἀπαίσιαν Κατοχὴ; Εἶχε καὶ αὐτὴ τὸ μεγαλεῖο τῆς στὴν κοινωνικὴ ἀλληλεγγύη τοῦ ἔθνους καὶ ἰδιαίτερα στὸν ποντιακὸ τομέα.

Στὴν «Εὐξείνου Λέσχῃ» Θεσ)νίκης ἐπανελημμένως ἐγένετο σκέψη ἀπάνω στὰ μέτρα ποὺ ἔπρεπε νὰ ληφθοῦν ἀπ' τὰ ἄτομα καὶ τὶς ὁργανώσεις. Ἰδιαίτερα ἐσυστήθηκε στὰ μέλη καὶ γενικὰ στοὺς Ποντίους νὰ ἐφαρμόσουν τὸ ἐξῆς μέτρο: Κάθε οἰκογένεια νὰ δέχεται τὸ μεσημέρι στὸ τραπέζι τῆς ἑνὸς ἢ δυὸ φτωχόπαιδα. Ὅταν εἶδαν πῶς αὐτὸ πῆγαινε καλὰ εἰσηγήθηκαν τὸ μέτρο νὰ τὸ ἐφαρμώσῃ μια καθολικώτερη ὁργάνωση σὰν τὸν Ἐρυθρὸ Σταυρὸ. Εἶχε πολλὴ ἀπήχηση αὐτὸ στὰ χωριά. Καὶ ἄρχισε ὁ Ἐρυθρὸς Σταυρὸς νὰ στέλνῃ καραβάνια ὁλόκληρα παιδιῶν στὰ διάφορα χωριά, νὰ διαχειμᾶσουν ἐκεῖ. Σὲ πολὺ λίγες ἐβδομάδες χιλιάδες παιδιῶν τοποθετήθηκαν σὲ ὅλα τὰ χωριά τῆς Β. Ἑλλάδος. Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ Θεσ)νίκης κ. Κ. Ζάννας ἰδιαίτερα μὲ συνέχαιρε γιὰ τὴν πρόθυμη συμμετοχὴ τῶν Ποντίων. Ἐννενηντα τὰ ἑκατὸν σὲ πολλὰ χωριά. Γιὰ ἓνα μικρὸ

χωριό ιδιαίτερα ἔγραψα τότε τὸ παρακάτω ἄρθρο. Θέλω νὰ διαιωνισθῇ τὸ πνεῦμα του μὲ τὸ «Ποντιακὸ» στὴ λαϊκὴ ψυχῇ.

« ΤΟ ΜΕΣΙΑΝΟ

Ἕνα μικρὸ ποντιακὸ χωριό

17 Ἰανουαρίου 1942

Εἰς τὸν κοινωνικὸν διαγωνισμόν ποὺ διεξάγει τὸν τελευταῖον καιρὸν ὑπὲρ τῆς διασώσεως τοῦ πεινασμένου παιδιοῦ ὁ Ἑλληνικὸς Ἐρυθρὸς Σταυρὸς τὸ μικρὸ χωριὸ τῶν Γιαντισῶν τὸ «Μεσιανό» ἐκέρδισε τὸ πρῶτο βραβεῖο. Τὸ χωριὸ τῶν σαράντα οἰκογενειῶν ἀνέλαβε νὰ φιλοξενήσῃ καθ' ὅλην τὴν περίοδον τῆς δυστυχίας τριάντα τρία Ἑλληνόπουλα.

Μαζὶ μὲ τὴν εὐγενικὰ ἐθνικὴ προσφορὰ ἡ ψυχικὴ ἀλκὴ τοῦ ἑλληνικοῦ χωριοῦ καθορίζει δι' ὅλους τὸ μέτρον τῆς εἰσφορᾶς ποὺ ἐπιβάλλεται εἰς τὸν καθένα μας, ἄτομον ἢ ὁμάδα νὰ συνεισφέρῃ διὰ τὴν κοινὴν σωτηρίαν.

Τριάντα τρία πρὸς σαράντα εἶναι ἡ ἀναλογία.

Ἄς παραμερίσουμε ὅλοι τοὺς ὁποίους ἐκάλεσαν πομπωδῶς ἐπίσημοι καὶ ἰδιῶται, ὀργανώσεις καὶ ἄτομα νὰ προστρέξουν μὲ προθυμίαν καὶ νὰ παραταχθοῦν ἀντιμέτωποι τῶν ἀπαιτήσεων τῶν καιρῶν.

Μπροστὰ σ' ὅλους ὀρθοῦται κολοσσὸς ψυχικῆς ρώμης πρότυπον καὶ ὑπόδειγμα ἐμπραγμάτου ἐθνικῆς ἀλληλεγγύης τὸ κατ' ἐξοχὴν ἀνθρωπιστικὸ χωριὸ τὸ «Μεσιανό»

Τριάντα τρία πρὸς σαράντα!

Ὅταν θὰ κατακάτῃ ἡ καταχνιά καὶ ὁ ἐθνικὸς οὐρανὸς θὰ καταυγάζεται ἡρεμὸς καὶ γαλήνιος μεταξὺ τῶν φωτεινῶν ἀστέρων θὰ ξεχωρίζῃ μὲ τὴν διαύγειαν καὶ τὴν λάμψιν του ἓνα μικρὸ ἀστέρι—ἥλιος τὸ «Μεσιανό».

Γεῖα χαρὰ σὲ κείνους ποὺ κατοικοῦνε στὸ «Μεσιανό» καὶ εἶναι οἱ φορεῖς αὐτῆς τῆς μεγάλης ἐμπνεύσεως καὶ τῆς ἀπαραμίλλου πρακτικῆς ἐφαρμογῆς τῆς. Ἡ πρᾶξις των εἶνε μεσουράνημα δόξης ποὺ θὰ μείνῃ αἰώνια δική τους.

Τριάντα τρία πρὸς σαράντα!

Βάλτε ὁ καθένας τὸ χέρι στὴν καρδιά καὶ κάμετε ἓνα ψυχρὸν ἀπολογισμόν. Ὑπολειπόμεθα κατὰ παρασάγγας.

Καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ τρέξωμεν. Δὲν θὰ φθάσωμε ποτὲ τὸ Μεσιανό. Ἀλλὰ πρέπει νὰ τρέξωμεν. Οἱ καιροὶ εἶναι δύσκολοι καὶ τὸ ἔθνος ἐν κινδύνῳ. Ἄς ἐπιστρατεύσωμεν ὅλοι τὴν κατ' ἐξοχὴν ἐθνικὴν ἀρετὴν, τῶν ἑλληνικὴν ξενίαν ποὺ οἱ πρόγονοί μας ἐθεοποίησαν.

Χάρις εἰς αὐτὴν μὲ τὰς ἐλαχίστας θυσίας σχεδὸν ἀνεπαίσθητα θὰ κατανικήσωμεν τὰς περιστάσεις. Συνοδοιπόροι στὸν ἴδιο δρόμον τῆς ζωῆς δὲν πρέπει νὰ ἀφίσωμεν κανένα καθυστερημένο καὶ θὰ εἶνε ντροπὴ μας νὰ τὸν ἐγκαταλείψωμε στὴν τύχην του.

Τριάντα τρία πρὸς σαράντα.

Πρωτοπόρος καὶ καθοδηγητὴς μας τὸ μικρὸ «Μεσιανό» μας καθοδηγεῖ εἰς τὸ καθήκον. Πολῖται Θεσ)νίκης ἅς μὴ ὑστερήσωμεν εἰς τὴν πρόσκλησιν μὲ τὸ φωτεινὸν παράδειγμα».

Θ. ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΣ

Τοῦ κ. Δ. Κ. Παπαδοπούλου

Παίρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ ὅσα ὁ ἐκλεκτὸς πατριώτης μας κ. Θ. Θεοφύλακτος ἔγραψε στὸ 7ο τεῦχος σελ. 160 τοῦ ἀγαπητοῦ «Ποντιακοῦ» καὶ ἀπὸ τὴ νύξιν, ποὺ κάνει ὁ κ. Ν. Καπνᾶς στὴ σελ. 161, ἔρχομαι κ' ἐγὼ νὰ σημειώσω δυὸ λόγια γιὰ τὴν φιλοξενίαν τῶν Ποντίων, ποὺ πραγματικὰ ξεπερνᾷ κάθε περιγραφὴ καὶ καταντᾷ παροιμιώδης.

Τὰ περιστατικὰ ἀπὸ τὸν Ἑλληνοϊταλικὸ πόλεμο.

α') Ὁ δεκανέας Ἀγγελὸς Ποιμενίδης δημοδ)λος ἐκ Θράκης μοῦ διηγήθηκε τὰ ἑξῆς:

«Ὑστερα ἀπὸ τὴν κατάρρευση τοῦ μετώπου στὴν Ἀλβανίαν, ὀπισθοχωροῦσα μὲ ἄλλους τρεῖς στρατιῶτες μου. Πέρασαμε βιαστικοὶ ἀπὸ πολλὰ χωριά ἀλλὰ δὲν μᾶς ἔδωσαν σημασίαν. Κατακουρασμένοι καὶ νηστικοὶ βαδίζαμε συνεχῶς.

Τέλος φτάσαμε σ' ἓνα χωριό, ὅπου ζοῦσαν Πόντιοι. Ἡ πρώτη Πόντια, ποὺ μᾶς εἶδε ἔτρεξε νὰ μᾶς ὑποδεχτῇ καὶ νὰ μᾶς περιποιηθῇ σὰν δικούς της. Οὔτε τὴ λέρα, οὔτε τὴν ψείρα μας δὲν ἐλογάριασαν οἱ ἄγνοοι αὐτοὶ ἄνθρωποι. Μᾶς ὡδήγουσαν στὰ σπίτια τους σὰν συγγενεῖς, ποὺ γυρνοῦσαν ἀπὸ τὶς ξενιτεῖς καὶ ἔστρωναν τὰ προικιά τους γιὰ νὰ μᾶς φιλοξενήσουν. Ἡ προσήνεια καὶ ἡ οἰκειότητα αὐθόρμητα ζωγραφίζονταν στὰ πρόσωπά τους καὶ ἡ γνωριμία τῆς στιγμῆς ἦταν σὰν μιὰ γνωριμία πολὺχρονη καὶ ἐγκάρδια. Μονάχα στὸ θερμὸ αὐτὸ περιβάλλον γέλασε τὸ χεῖλι μας. Καὶ σέρναμε πίσω μας μιὰ τραγωδίαν καὶ ἀπλυνόταν μπροστὰ μας τὸ δρᾶμα τῆς Κατοχῆς!

Ὡ! πόσο παραδεισένια θὰ ἦταν ἡ ψευ-

ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Διαλεχτά δίστιχα

Τὰ μάγλα-σ ὀλοκόκκινα,
νασάν πού θὰ φιλή-σε,
νασάν πού ἔει-σε ἔμπροστὰ-τ
κι' ὡς νὰ βραδύν' τερεῖ-σε.

Ἄρνι-μ τὰ μάγλα-σ νὰ φιλῶ,
τὰ χεῖλια-σ νὰ βουκοῦμαι
καὶ σ' ἔμορφα τ' ἀγκάλια σου
νὰ κεῖμαι καὶ κοιμοῦμαι

Εἶδα τ' ὀμάτια-σ, εἶδα-τα
εἶδα-τα δακρωμένα,
φοβοῦμαι γιάμ ἐντόκε-σε
ἢ μάννα-σ γιά τ' ἔμένα.

Ἐναν καὶ μοναχὸν εἶσαι
καὶ τίναν θὰ κανεῖσαι,
νὰ φιλῶ σε μαραίνεσαι,
νὰ δάκω σε τελεῖσαι.

Σεβντὰν ἔχω σεβντὰν πουλῶ
καὶ σεβνταλῆς γυρίζω
τὸν σεβνταλῆν τὸν ἄνθρωπο
ἀσ' ὀμάτια ἐγνωρίζω,

Γίνομαι κάστρα νὰ πατῶ
χωρία νὰ χαλάνω,
γίνομαι. τρυγονίτσα μου,
σὸν κόλφο-σ νὰ χαλάνω.

τοζωή μας αὐτή, ἂν εἶχε ἡ πλάση τέτοιους
ἀγνόψυχους ἀνθρώπους!»...

β) Ὁ δεκανέας Ἰωάννης Καλτσιδης
ἀπὸ τὴν Ἀλεξ)πολη, ἔγραψε στὸ ἡμερο-
λόγιό του πού κρατοῦσε: τὰ ἐξῆς:

«10—4—41 Φτάσαμε στὴν Ἀγιά Κυ-
ριακὴ καὶ βαδίζοντας ἀδιάκοπα μπήκαμε
στὸ χωριὸ Βασιλειάδα. Δὲν μᾶς πρόσεξε
κανεῖς...»

«13—4—41 στὸ Μελισσότοπο, ὅπου
δὲν μᾶς φιλοξένησαν καὶ κατόπιν στὸ
Ἀηδονοχώρι. Οἱ κάτοικοι δὲν μᾶς ἔδω-
σαν σημασία».

«14—4—41. Φτάνομε στὴ Νεάπολη.
Εἶχα μαζί μου ἓνα στρατιώτη ἀπὸ τὴν
Μακεδονία καὶ τὸν δ)λον Χρ. Χρηστού-
δη ἀπὸ τὸ Σουφλί. Πτώματα ἀπὸ τὴν
κούραση καὶ κατασκονισμένοι, καθίσαμε
στὴν εἴσοδο τοῦ χωριοῦ. Τυχαῖα περνοῦσε
ἡ κ. Μερόπη Ποιμενίδου ἢ Τρισιανίδου.
Μόλις μᾶς εἶδε, ἤρθε κοντά μας καὶ ρω-
τοῦσε γιὰ τοὺς δικούς της. Ἐπειτα μᾶς
πῆγε στὸ σπίτι της καὶ μαζί μὲ τὸν ἄνδρα
της Ἀλκιβιάδην μᾶς περιποιήθηκαν ὅσο
ἦτο δυνατόν καλύτερα. Μᾶς ἐτάγισαν,
ἔστρωσαν νὰ κοιμηθοῦμε καὶ τὸ πρωῒ μᾶς
ἀπέστειλαν ἀφοῦ μᾶς φίλεψαν καὶ ἐφο-
δίασαν μὲ τρόφιμα οἱ καλοὶ αὐτοὶ Πόντιοι.

Τέτοιοι φιλόξενοι ἄνθρωποι, δύσκολα
βρίσκονται!»

γ') Μὲ τὴν διάλυση τοῦ μετώπου τοῦ
Στρυμῶνος, οἱ στρατιῶτες μας ἔχασαν
κάθε ἐπαφὴ μὲ τὴν ἐπιμελητεία τους.

Ὅπισθοχωροῦσαν κατάκοποι καὶ πεινα-
σμένοι.

Τὰ ποντιακά χωριά τῶν περιοχῶν Σερ-
ρῶν καὶ Κιλκίς ἀνέλαβαν τὴν διατροφή
τῶν διερχομένων στρατιωτῶν. Ἔστησαν
καζάνια (χαλκὰ) καὶ ἐτοίμαζαν συσσίτιο
γιὰ τοὺς στρατιῶτες μας (σοῦπα, φασό-
λια, πατάτες κ.λ.π.).

Μεταξὺ τῶν χωριῶν, πού πρωτοστά-
τησαν στὴν ὀργάνωση τέτοιων συσσιτίων
ἦταν καὶ τὰ Πλατανάκια Πορροῶν καὶ
ἡ Ν. Σάντα Κιλκίς.

Ὁ στρατιώτης Θεόδωρος Χαραλαμπίδης
δ)λος ἀπὸ τὸν Ἀλεξ)πολη ἀπορεῖ ἀκόμη,
γιὰ τὴν φιλόξενη στοργὴ τῶν Ποντίων
στὰ Πλατανάκια. «Ἀφοῦ μᾶς περιποιή-
θηκαν ὅπως πρέπει, λέγει, μᾶς παρακα-
λοῦσαν ἐπίμονα νὰ πλυθοῦμε. Τὸ πιὸ πε-
ρίεργο δέ, ἐπροθυμοποιοῦντο οἱ Πόντιες
νὰ πλένουν τὰ πόδια τῶν στρατιωτῶν.

Δὲν βρίσκω λόγια νὰ πῶ γιὰ τοὺς καλοὺς
αὐτοὺς ἀνθρώπους».

Ἐνας λοχαγὸς—μοῦ διαφεύγει τ' ὄνομά
του—μοῦ ἔλεγε:

«Σὰν τοὺς Πόντιους ἀκραιφνεῖς πατρι-
ῶτες καὶ ἀνιδιοτελεῖς δὲν ὑπάρχουν.
Θυσιάζουν ὅλα γιὰ τὴν πατρίδα» Δὲν κάνω
σχόλια καὶ κρίσεις. Τὰ παραπάνω συγ-
κινητικὰ περιστατικὰ μιλοῦν μόνον τοὺς
τὴν ἀλήθεια.

Δ. Κ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
(ΣΤΑΥΡΙΩΤΗΣ)

Τὸ Καστέλι τοῦ Δούκα

Τοῦ ΠΑΝ. Β. ΣΑΛΑΠΑΣΙΔΗ

Ὁ Παναγ. Β. Σαλαπασίδης εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς γνωστότερους συλλέκτες Ποντιακοῦ Λαογραφικοῦ ὕλικου. Μεγάλου μέρους τοῦ ὕλικου αὐτοῦ μένει ἀνέκδοτο, ἀρκετὸ ὅμως ἔχει δημοσιευθῇ ἤδη στὰ «Ποντιακὰ Φύλλα», στὰ «Χρονικά τοῦ Πόντου», στὴν «Ποντιακὴ Ἑστία», στὸν «Προσφυγικὸ Κόσμο». Τώρα προσφέρει τὴ συνεισφορά του καὶ στὸ «Ποντιακόν».

ΑΝΕΒΑΙΝΟΝΤΑΣ τὸν ἀνήφορο τοῦ Μισσαλᾶ, ἐνὸς ἀπὸ τὰ πιὸ γραφικὰ ὁροπέδια τῆς Ἀργυρουπόλεως, ποὺ τὸ κυκλῶνουν οἱ ἐνορίες τοῦ Ἀγ. Γεωργίου (Κοτσορήμ), Παναγίας καὶ Λειβαδίου, καὶ φτάνοντας στὴν κορυφογραμμὴ γιὰ νὰ πάρῃς τὸ δρόμο πρὸς τὴν τοποθεσίαν Λεϊσῆ—στὸ σημεῖο ποὺ διακλαδίζεται στὰ δύο, μιὰ γιὰ τὸ γραφικὸ χωριὸ Γαρεντῆ κι' ἄλλη μιὰ γιὰ τὸ ἀγρόκτημα Μεζιρὲ—Ἀπι(δ)ῶν, συναντᾷς τὰ χαλάσματα μιᾶς ἐκκλησοῦλας. Ἡ ἐκκλησοῦλα αὕτῃ «Ἁγίος Θεόδωρος» εἶναι κτίσμα τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς—«Ὁ Βουνετὸν Ἀε-Θόδωρον» στὴ γλῶσσα τοῦ χωριοῦ μας.

Πρὶν πενήντα χρόνια, ὅταν ἀκόμα ἦταν ὑψωμένη ἡ αὐλαία τῆς ἐλληνικῆς ζωῆς τοῦ Πόντου, σωζόταν ἓνας ὁλόκληρος τοῖχος μὲ τὶς ἀγιογραφίες του—φυσικὰ ρυτιδωμένες ἀπὸ τὰ χρόνια. Κοντὰ σ' αὕτῃ τὴν ἐκκλησοῦλα, στὰ ἀριστερὰ τοῦ βουνοῦ, ἔβλεπες ἀπάνω σ' ἓνα μικρὸ ψήλωμα τὰ λείψανα ἐνὸς ἐρειπωμένου Καστελιοῦ.

Ἐβλεπες εἶναι σχῆμα λόγου. Μόλις τὰ μάντευες. Γιατὶ ὁ πανδαμάτωρ χρόνος καὶ ἡ γύρω ὀργιαστικὴ βλάβση σχεδὸν τὰ εἶχαν ἐξαφανίσει κάτω ἀπὸ τὶς ἀσφυκτικὰς τοὺς περιπτύξεις.

Ὁ ξεμοναχιασμένος ὅμως περιπατητὴς, ποὺ τὸ μάτι του θὰ βυθιζόταν στὸ μυστήριον τῶν περασμένων, θὰ μπορούσε νὰ τὰ ξεχωρίσῃ κάτω ἀπὸ τὸ πράσινο φυσικὸ ἐπὶ χρισμὰ τους. Κι' ἴσως μ' ἓνα κέντρισμα τῆς φαντασίας του θὰ ὑψωνε μπροστὰ στὰ μάτια τῆς ψυχῆς του ψηλὸ κ' ἐπιβλητικὸ τὸ «Καστέλι τοῦ Δούκα».

Ἔτσι τὸλεγαν ὅλοι τότε. Ἐκεῖ τὸ τοποθετοῦσαν. Κι ὁ θρύλος ἀπὸ χεῖλη σὲ χεῖλη ἔζησε ὥς τὰ χρόνια τὰ δικά μας. Ἔτσι τὸν ἀκουσα κ' ἐγώ, πολλές φορές. Κι ὅπως τὸν ἀκουσα τὸν γράψω τώρα:

«Ὁ Δούκας—λέει ὁ θρύλος—ἦτανε ὁ Ἀρχοντας τοῦ τόπου. Ἀρχοντας μὰ καὶ ὑπόλογος γιὰ τὴν ἀσφάλειά του καὶ γιὰ τὴν ἀσφάλεια τῶν συνόρων τῆς περιφερείας του. Ἡ ἐποχὴ του ἦταν ἐποχὴ πολέμων καὶ ἐπιδρομῶν. Καὶ ἦταν πάντα ἀναγκασμένος νὰ βρίσκεται μακριὰ ἀπὸ τὸ παλάτι του, νὰ πολεμᾷ τοὺς ἐπιδρομεῖς. Οἱ κυριώτεροί τους ἦτανε αὐτοὶ ποὺ λέγονταν τῆς «Ὁρδῆς τῶν Μαυροπροβατᾶδων» ποὺ εἶχανε γιὰ στόχο τοὺς τὸ «θέμα τῆς Χαλδίας», τὸ τμήμα αὐτὸ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ποὺ ἀπλωνόταν πέρα ἀπὸ τὰ ποντιακὰ βουνά.

Μὰ ἔλα ποὺ ἦτανε ζηλιάρης, φοβερὰ ζηλιάρης, ὅπως τότε θέλει ἡ παράδοση. Κ' ἦτανε τόσο ἀγρία ἡ ζήλια του ποὺ δὲν ἤθελε οὔτε τοῦ ἡλίου οἱ ἀχτίδες ν' ἀγγίξουνε τῆς ἀγαπημένης του τὸ πρόσωπο. Ἔτσι φεύγοντας γιὰ τὶς ἐκστρατεῖες του ἀφῆνε μόνῃ, ὀλομόναχῃ τὴ Δούκισσά του. Οὔτε μιὰ ὑπῆρέτρια, οὔτε ἓνας ὑπῆρέτης, δὲν ἔμενε μέσα στὸ παλάτι. Ἐκλείνε τὴ βαρεῖα ἐξώπορτα μὲ τὰ παχιά σιδερένια πορτόφυλλα καὶ τὸ κλειδί τὸ ἔπαιρνε μαζί του. Μέρα καὶ νύχτα ἀγρυπνοὶ φρουροὶ στέκονταν μπροστὰ στὴ διπλωμανταλωμένη πύλη. Δὲν ἀφῆναν κανένα νὰ ζυγώσῃ.

Ἔτσι ἡ ἀμοιρὴ Ἀρχόντισσα ζοῦσε μόνῃ μέσα στὸ ἀπέραντο Καστέλι. Οἱ ὥρες κι οἱ βδομάδες περνοῦσαν μέσα στὴν ἀπόλυτη μοναξιά. Ἀσυντρόφευτῃ κι ἀμίλητῃ μέσ' στὶς ψηλὲς στοῖες καὶ τὰ μελαγχολικὰ δωμάτια, καρτεροῦσε μὲ χίλια καρδιοχτύπια τὴν ὥρα τὴν καλὴ τοῦ γυρισμοῦ.

Ἐξῇ μῆνες πέρασαν. Ὁ πόλεμος τελείωσε. Ὁ Δούκας γύρισε.

Ἡ βαρεῖα κλειδαριά ἔτριξε πάνω στὴ

σιδερένια πύλη κι' ὁ Δούκας ὥρμησε ἀνυπόμονος στὸ δουκικὸ παλάτι.

Ἐσκισε τρέχοντας τοὺς ἔρημους διάδρομους καὶ σταμάτησε μπροστὰ σὲ μιὰ πόρτα, καλοδοουμένη ἀπὸ ξύλο καρυδιᾶς φτιαγμένη. Τὸ δουκικὸ ἐμβλημα ἦταν γλυμμένο πάνω στὸ ὑπέρθυρο ἀπὸ χέρι δυνατοῦ τεχνίτη. Μὲ χέρι ποὺ ἔτρεμε χτύπησε τὸ ἀσημένιο μικροσκοπικὸ ρόπτρο. Καμιὰ ἀπάντηση. Στὸ πρόσωπό του ἡ ἀγωνία τραγουδοῦσε τὸ θλιβερὸ τραγούδι της. Ξαναχτύπησε. Κι ὁ χτύπος σὰν νὰ ἔσμιξε μὲ τὸ δυνατὸ χτύπο τῆς καρδιᾶς του καὶ χάθηκε μέσ' στὶς ψηλές γωνιές καὶ τίς ἀκίνητες σκιές τῶν κιονοστοιχιῶν τοῦ διαδρόμου. Ἐσπρωξε λαφριά τὴν πόρτα. Κι αὐτὴ ἔτριξε πάνω στοὺς σκουριασμένους ἀρμούς της.

Μὲ βῆμα ἀργὸ προχώρησε κατὰ τὴ δουκικὴ κλίνη. Πίσω ἀπὸ τὰ λεπτὰ δαντελλένια πέπλα της, κάτω ἀπὸ τὸν πορφυρὸ οὐρανὸ ποὺ τὴ στεφάνωνε μὲ τὴ βασιλικὴ του χάρη, ἦταν ξαπλωμένη, μὲ κέρινη χλωμάδα χυμένη στὸ εὐγενικὸ της πρόσωπο νεκρὴ, ἡ ἀμοιρῆ Ἀρχόντισσα, νεκρὴ ἀπὸ τὴ μοναξιά καὶ τὴν ἀνία.

Ἐμεινε παγωμένος ἀπὸ λύπη ὁ Δούκας.

Μὰ ὁ καιρὸς θεραπεύει τίς πληγές.

Ὁ Δούκας ἔφερε καινούργια Ἀρχόντισσα στὸ παλάτι του καὶ ἡ χαρὰ ξαναγύρισε στὸ σπιτικό του.

Μὰ ἀλλοίμονο. Γιά λίγο πάλι διάστημα. Ἐνα χλωμὸ πρωὶ οἱ πολεμικὲς σάλπιγγες ἤχησαν ξανά. Ὁ Δούκας κι' ὁ στρατὸς ξανάφυγαν στὰ σύνορα. Ἡ βαρεῖα σιδερένια πόρτα ξανάκλεισε κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο. Οἱ φρουροὶ θρονιάστηκαν ἔξω ἀπὸ τὴν πύλη. Ἡ μοναξιά ἔστησε τὴ βασιλεία της μέσα στὶς ἀπέραντες κ' ἔρημες ἀρχοντικὲς αἰθουσες τοῦ παλατιοῦ.

Ἐννιά μῆνες πέρασαν. Ὁ πόλεμος τελείωσε. Ὁ Δούκας ξαναγύρισε.

Μὰ τὸ ἴδιο δράμα ἐπαναλήφθηκε. Πίσω ἀπὸ τὴ λεπτοδοουμένη καρυδένια πόρτα μὲ τὸ δουκικὸ ἐμβλημα τὸν ἐπερίμενε σβησμένη ἡ ζωή.

Οἱ θρῆνοι του κ' οἱ ὀδυρμοὶ του ἀγκάλιασαν τὸν ἔρημο νεκρικὸ της θάλαμο, μὰ δὲν μπόρεσαν ν' ἀλλάξουν τὴ ζηλότυπη ψυχὴ του.

Περνοῦν τὰ χρόνια. Ἡ τρίτη Ἀρχόντισσα χαίρεται τὴν εἰρηνικὴ ζωὴ τοῦ παλατιοῦ. Κι ὁ Δούκας, παρὰ τὴν

ἀθεράπευτὴ του ζήλια, φαίνεται εὐχαριστημένος ἀπ' αὐτή.

Μὰ ἡ μοῖρα σὰν νὰ κυνηγά τὸ Δουκάτο του. Ξανά οἱ πολεμικὲς σάλπιγγες γεμίζουν τὸν ἀέρα μὲ τίς στριγγές φωνές τους. Τὸ Καστέλι διπλομανταλώνεται. Ὁ Δούκας φεύγει. Ἡ Ἀρχόντισσα κλείνεται στὴ μοναξιά της.

Οἱ μέρες κυλοῦν, μονότονες, ἀνιαρές, καταθλιπτικές. Ἡ νέα Ἀρχόντισσα ξέρει τὴν τύχη τῶν παλιῶν. Καὶ θέλει νὰ γλυτώσῃ. Κάνει ἓνα κέρινο ὁμοίωμα ἀνθρώπου. Τὸ ντύνει μὲ τὰ πιὸ πολυτελῆ ἐνδύματά της καὶ τὸ θρονιάζει σὲ μιὰ ὠραία πολυθρόνα μέσ' στὴ δουκικὴ Μεγάλῃ Αἴθουσα.

Καὶ γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ μιλά στὸ κέρινο ὁμοίωμα ὡς ἂν σὲ ἄνθρωπο ἀληθινὸ τοῦ ἔδωσε τὸ ὄνομα «Μουμὶ Γιάνναινα».

Κάθε πρωὶ μόλις ξυπνοῦσε περνοῦσε στὴ μεγάλη αἴθουσα νὰ τὴ συμβουλευτῇ.

—Καλημέρα, τῆς ἔλεγε,

—Καλημέρα, ἀπαντοῦσε ἐκείνη μὲ τὰ χεῖλη τὰ δικά της.

—Τί θὰ φᾶμε σήμερα; Νὰ σφάξω καμιὰ κότα;

—Ναί, κόρη μου, σφάξε μιὰ, μὰ κοίταξε νᾶναι παχιά.

—Νὰ κάνω καὶ πιλάφι;

—Ὁχι. Καλύτερα πατάτες τηγανιτές. Αὐτὲς μ' ἀρέσουν πιὸ πολὺ.

Μεσημέρι-βράδι ἔστρωνε τὸ τραπέζι κοντὰ της, τῆς μιλοῦσε γιὰ διάφορα πράγματα. Κι ἐκείνη ἀπαντοῦσε πρόθυμη μὲ τὰ χεῖλη τὰ δικά της.

Ἐτσι περνοῦσαν οἱ μέρες, οἱ βδομάδες, οἱ μῆνες. Ἡ ἀμίλητη συντροφισσά της τῆς ἔκανε πρώτης τάξεως παρέα. Τῆς ἔδιωχνε τὴν ἀνία ποὺ σκοτώνει, τὴν πλήξη ποὺ μαραίνει τίς καρδιές.

Ἐνας χρόνος πέρασε. Ἐνα μεσημέρι ἤχοι χαρμόσυνοι ἀπὸ νικητήριες σάλπιγγες ἀκούστηκαν νὰ σκίζουν τὸν ἡσυχον ἀέρα. Ἦταν ὁ Δούκας ποὺ γύρισε πίσω νικητὴς καὶ τροπαιοῦχος.

Πάνω στὸν ἐξώστη τοῦ πύργου ἡ Ἀρχόντισσα τοῦ κουνοῦσε τὸ ἄσπρο μεταξωτὸ της μαντήλι.

—Καλῶς ὥρισε, καλῶς ὥρισε!

Καλπάζοντας ἔφτασε μπροστὰ στὴν πύλη. Πήδησε χαρούμενος ἀπ' τ' ἄλογο καὶ ἡ πόρτα ἔτριξε χαρούμενα καθὼς ἡ βαρεῖα κλειδωνιά ἀνοιξε κάτω ἀπὸ τὸ γρήγορο ξεκλείδωμα.

(Συνέχεια στὴ σελ. 198)

ΜΙΑ ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ

Ἡ ἰδρυση τῆς Μονῆς Παναγίας Σουμελᾶ

Τοῦ Ι. ΣΑΛΤΣΗ

Πολλά δημοσιεύτηκαν καὶ εἰπώθηκαν, ἄρκετὰ ἐγίναν γύρω ἀπὸ τὴν κίνησιν γιὰ τὴν ἰδρυση Μονῆς Παναγίας Σουμελᾶ, γιὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς περιλάλητης «Πρόσφυγος Εἰκόνας» τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, Ποντίας ἕως 16 αἰῶνες, (380—1931 μ.Χ.) σὲ νέο δικό της ἐνδιαίτημα ἐδῶ στὴ Μεγάλῃ μας Πατρίδα.

Ἡ πρώτη σύλληψις καὶ σκέψις ἀνήκει οὖν κ. Φίλωνα Κτενίδῃ, ἰδιοκτῆτη—διευθυντῇ τοῦ περιοδικοῦ «Ποντιακὴ Ἑστία». Τὴν διακήρυξε σ' ἓνα σημείωμά του στὸ πανηγυρικὸ τεῦχος 7)8 Α'. ἔτους τοῦ περιοδικοῦ, μὲ τίτλο: «Ἡ πρόσφυξ Παναγία». Ἦτανε μιὰ ἐκκλήσις: «.....Δὲν εἶναι λογικὸν καὶ δὲν εἶναι πρέπον, ἡ Π. Σουμελᾶ, ποὺ συνδέεται ἀρρήκτως μὲ τὴν ψυχὴ καὶ καρδιά μας, ποὺ ζῇ ἀνάμεσά μας, νὰ ἔχη τὴν θαυματουργὸν καὶ ἁγίαν εἰκόνα της μεταξὺ τῶν νεκρῶν ἀναμνήσεων ἐνὸς Μουσείου, ἔστω καὶ Βυζαντινοῦ».

Δυναμικὸς τύπος ὁ Φ. Κτενίδης, βάλθηκε δραστήριος, νὰ μετατρέψῃ σὲ πρᾶγμα τὴν ἐκκλήσιν του. Συμπαραστάτης ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὡς τὸ τέλος πρόβαλε καὶ στάθηκε ὁ τέως Ὑπουργὸς Β. Ἑλλάδος κ. Λ. Ἰασονίδης.

Ἐντύπωση ἰδιαιτέρη κάνει ὅτι Πόντιοι τῆς Ἀλλεδαπῆς (Γαλλίας, Ἀμερικῆς, Ἀφρικῆς, Μ. Ἀνατολῆς, Περσίας), ἀποζήτησαν μὲ ὁλόθερμον αἶσθημα τὴν πραγμάτωσιν.

Ἄς δόσομε ὁμῶς σύντομη σκιαγραφία στὴν ὡστατόρα σχετικὴ κίνησις: Στις 26-11-1950 ὁ Φ. Κτενίδης δίνει διάλεξιν, μὲ θέμα: «Ἱστορία καὶ θρύλοι τῆς Μονῆς Σουμελᾶ». Τονίζει τὴν ἀνάγκην νὰ ἰδρυθεῖ ἐδῶ νέον Μοναστήριον καὶ προβαίνει σὲ ἀρχικὰς ἐνέργειες γιὰ τὴν σύστασιν σχετικοῦ Σωματείου.

Συνέλευσις τοῦ Σωματείου ἐγκρίνει σὲ 7-1-51 ἓνα καταστατικὸν καὶ ἐκλέγει 25α-μελὴ Διοικητικὴ Ἐπιτροπὴν.

Στις 21-1-51, μετὰ τὴν ἐγκρίσιν τοῦ Καταστατικοῦ ἀπὸ τὸ Πρωτοδικεῖον Θ)νίκης, ἡ Δ. Ἐπιτροπὴ ἐκλέγει Δ. Συμβούλιον ἀπὸ 7 μέλη.

Τὸ Δ. Συμβούλιον δίνει, σὲ 8-6-51, τὴν ἐγκρίσιν του στὴ γνωμοδότησιν Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς γιὰ τὴν ἰδρυσιν τῆς Μονῆς Σουμελᾶ σ' ἓνα ὕψωμα τοῦ πον-

τιακοῦ χωριοῦ Καστανιά Βερροίας, στὸ Βέρμιο, ἐδῶ στὴ Μακεδονία, ὅπου βρίσκειται ὁ κύριος ὄγκος τῶν Ποντίων. Ἐνέργεια τοῦ τότε Ὑπουργοῦ Β. Ἑλλάδος κ. Λ. Ἰασονίδῃ ἐξασφαλίζει τὴν σχετικὴν ἀδειαν τῆς Κυβερνήσεως, σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν χῶρον. Οἱ κ. Στ. Νικολαΐδης τέως Ὑπουργὸς καὶ Λ. Λαμπριανίδης ἀντιπρόεδρος τῆς τέως Βουλῆς βγάζουν τὴν ἀδειαν γιὰ τὴν ἰδρυσιν τῆς Μονῆς καὶ γιὰ τὴν προσωρινὴν παραλαβὴν τῆς Εἰκόνας Π. Σουμελᾶ.

Τοπικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἀθῆνας ὑπογράφει σὲ 11-8-1951 πρωτόκολλον προσωρινῆς παραλαβῆς τῆς εἰκόνας ἀπὸ τὸν κ. Χατζηδάκη, ἀναπληρωτὴ Δ)τῇ τοῦ Βυζ. Μουσείου.

Στις 12-8-51 ἡ εἰκόνα μεταφέρεται τελετουργικὰ στὸ Σταθμὸν τῆς Ἀθῆνας. Εἰδικὸ ὄχημα ἀμαξοστοιχίας, 30 θέσεων, μεταφέρει ἀπὸ τὴν Ἀθήναν τὴν εἰκόνα—προσκύνημα ἐπιβατῶν, προσωπικοῦ.

Ἡ ἀμαξοστοιχία φτάνει σὲ 13-8-51, ὥρα 8.30' πρωῒνῃ στὸ Σ. Σταθμὸν Θεσ)νίκης καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἡ εἰκόνα μεταφέρεται στὸ Ναὸ τῆς Ἀχειροποιήτου μ' ἐπιβλητικὴν ἐπισημότητα, σὲ προσκύνημα τοῦ Κοινοῦ.

Μέσσω σὲ πορεία θριαμβευτικὴ φτάνει ἡ εἰκόνα σὲ 14-8-51 στὴν Βέρροια. Τὴν ἴδιαν μέραν ἐνθρονίζεται—προσωρινὰ πάντα—στὸ Ναὸ Μεταμορφώσεως τῆς Καστανιάς. Καὶ γίνεται ὁλονύχτια ἀγρυπνία.

Στις 15-8-51 ὁ Μητροπολίτης Βερροίας Ἀλέξανδρος λειτουργεῖ καὶ ἐκφωνεῖ τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας. Μνημονεύει, μαζί, τὰ ὀνόματα τῶν «Ἀοιδίμων Αὐτοκρατόρων Τραπεζοῦντος... (γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τὴν πτώσιν τῆς Τραπεζοῦντος—«Π. Ἑστία τ. 21)22 σ. 1150). Ὁμορφα πράγματα!

Μετὰ τὴν λειτουργίαν ἡ εἰκόνα μεταφέρεται στὸν χῶρον, ὅπου θὰ χτιστεῖ ἡ Μονή. Ἡ κοσμοσυρροὴ σκεπάζει ὅλη τὴν γύρω ἑκτασιν—τρέσανε Πόντιοι ἀπ' ὅλη τὴν Μακεδονίαν. Ὁ Μητροπολίτης Ἀλέξανδρος κάνει τὴν συμβολικὴν κατάθεσιν τοῦ θεμελίου λίθου. Ἐμφιαλώνεται «ἐγγραφὸν θεμελιώσεως» σφραγίζεται ἡ

φιάλη και ὁ Φ. Κτενίδης τὴν ἀκουμπᾷ σὲ θήκη λαξευμένη στὸ μάρμαρο τοῦ θεμέλιου λίθου σκεπάζοντάς τὴν μὲ ἀμμοκονίαμα, σὰ συνέχεια ὁ Ὑπουργὸς Λ. Ἰασονίδης καὶ ἄλλοι. Ἔτσι ἡ θεμελίωση τῆς Ἐκκλησοῦλας τελειώνει. Ἀγιάζονται τὰ νερὰ καλλιμάρμαρης βρύσης, τελειώνει ἡ θρησκευτικὴ τελετὴ καὶ ἀκολουθοῦν γλέντια ποντιακά....

Ἀπ' ὅσα καταχωρήθηκαν σχετικὰ, στὴν «Π. Ἐστία» δὲν μπορεῖ κονεῖς μὲ ἀκριβολογία (θὰ ἦταν ἄκαιρο ἴσως ἀκόμα νὰ κρατηθεῖ στατιστικὸς πίνακας) νὰ πῇ τί προσὸ συμπληρῶνουν οἱ αὐθόρμητες προσφορὲς ἐδῶ καὶ στὰ ξένα ὁ σχετικὸς ἔρανος γιὰ τὴν ἱδρυση τοῦ Μοναστηριοῦ ἕως τὶς 15-8-51.

Μᾶς εἶναι ὅμως δυνατό νὰ κάμομε ἓνα πρόχειρο προσδιορισμό:

Προσφορὲς ἀπ' τὴν ἀρχὴν περι-	
που	27.000.000
Ἔρανος ἐπὶ τόπου (Καστανιά)	21.000.000
Εἰσπράξεις	5.000.000
Σύνολο	53.000.000

Ἄν τὸ ποσὸ αὐτὸ εἶναι, οἱ δυνατότητες ὅμως εἶναι μεγαλύτερες.

Καὶ τότε: Ἀρκετοὶ ὑπῆρξαν ἐκεῖνοι ποὺ ἐγκρίνανε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὴν ἱδρυση τοῦ Μοναστηριοῦ.

Πολλοὶ —οἱ πολλοὶ— στάθηκαν ἀδιάφοροι.

Ὅχι καὶ λίγοι ὅμως ἀντίκρυσαν καὶ τὴν ἰδέα καὶ τὴν πραγμάτωση μὲ σκεπτικισμό. Εἶπαν: Ἡ ἱστορία δὲν μεταφέρεται, δὲν μετατοπίζεται. Μόνο ἡ ἐπικαιρὴ ἀναγραφὴ καὶ ἐξιστόρηση τὴν διαιωνίζει. Καὶ πρόστεσαν: Μιά ἱδρυση Μονῆς ἀπομένει σὰν θρησκευτικὸ, μόνο, φανέρωμα ἑνὸς λαοῦ. Καὶ σεμνοὶ Πόντιοι καλόγηροι καὶ κληρικοὶ ἀνώτεροι συμπέραναν: Ἐχομε τόσα μοναστήρια ἐδῶ. Ἡ κοινωνία θέλει νὰ μᾶς καταργήσῃ τὰ περισσότερα. Νὰ προστέσουμε, τότε, καὶ ἄλλο;

Πρόκειται γιὰ κοινούς ἢ κακόπιστους ἀντιρρησίες; Δὲν τὸ πιστεύω, δὲν τὸ ὑποθέτω. Καὶ δὲν εἶναι.

Νὰ σταθοῦμε ἤδη, λίγο, πάνω στὴν διάλεξη ποὺ ἔδωσε ὁ κ. Φ. Κτενίδης μπροστὰ σὲ Συνέλευση γιὰ τὴν ἱδρυση Μονῆς, ἐδῶ, τῆς Π. Σουμελᾶ; Καὶ ποὺ τὴν προβάλλει τότε <«Π. Ἐστία» τ. 21|22> ὡς δικαίωση ἱδρυτικὴ; Ἐγὼ—ὄχι δὲ λέω. Καὶ λοιπόν: Διατρέχοντας κανεῖς τὶς σελίδες τῆς διάλεξης, χάνεται μέσα σὲ μιὰν ἀπέραντη θαυματουργία

καὶ θαυματολογία. (στὸ ἴδιο τεῦχος σ. 1121—1130 καὶ σ. 1132).

Μέσα σ' ὅλην αὐτὴ τὴν προσπάθεια τοῦ Φ. Κτενίδη, ποὺ θὰ πρέπει νὰ χαρακτηριστεῖ σὰν κοινωνικοπνευματικὴ, ἀπουσιάζει ὁ ἄνθρωπος. Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὶς τόσες δημιουργίες του, ὁ λ κ ῆ ς, ἀπὸ τὴ σύστασή τῆς Μονῆς κ' ἐδῶ! Ὅλα «θαῦμα»! Ὁ ἄνθρωπος σὰν κοινωνικὸς καὶ πνευματικὸς συντελεστής—μηδενικό! ἢ σχεδὸν μηδενικό...

Πόσο τελειότερος ἀνθρωπιστικότερος θὰ ἦταν ἓνας ὀρθολογισμένος συνδυασμός. Τὸ καθαυτό, ἡ ἐπίγνωση τῆς ἀξίας καὶ τῶν δυνατοτήτων του δίνει στὸν ἄνθρωπο—στὸν Ἕλληνα κατεξοχὴν—φετερά γιὰ τὰ ὑψηλότερα. Φρονηματίζει, ἐπιοκοδομεῖ. Γι' αὐτὸ εἶναι ἀνθρωπιστικότερη—Ἑλληνικότερη ἱστορικῶς.

Τὸ ἀπάνθισμα ἀπ' ὅλη τούτῃ τὴν προσπάθεια γύρω ἀπὸ τὴν Π. Σουμελᾶ: α) Πρόκειται γιὰ ἓνα νέο κοινὸ μοναστήρι, β) γιὰ ἓνα τόπο γιὰ πλατύτερη συνάντηση Ποντίων,

Μόνο ἂν πραγματωθεῖ ἡ σχετικὴ πρόβλεψη καὶ περιλάβει ἡ Μονὴ καὶ ἀγροτικὰ ἐπαγγελματικὰ σχολεῖα γύρω της, γιὰ φτωχὰ ὀρφανὰ Ποντιόπουλα—γνώμη ποὺ προτάθηκε ἀπὸ Πόντιο τῆς Θ)νίκης, πολὺ πρὶν ἀπὸ τὴν κίνηση ποὺ ἱστορεῖται, γιὰ ἱδρυση Παμποντιακοῦ Ἐπαγγελματικοῦ Σχολείου γιὰ θύματα τῶν πολέμων ὀρφανὰ Ποντίων ἀπορρίφτηκε πανηγυρικῶς καὶ «μετὰ πολλῶν ἐπαίνων»—τότε μόνο θὰ ἐξιλεωθεῖ κατὰ τοὺς αὐστηρότερους, θὰ δικαιωθεῖ κατὰ τοὺς μετριοπαθέστερους ἡ ἱδρυση τῆς Μονῆς.

Θὰ ἱδρυθεῖ τελικά; Ὁ χρόνος θὰ τὸ δείξει. Πάντως πρέπει νὰ ὁμολογηθεῖ ὅτι μεγάλες εἶναι οἱ δυσκολίες. Ὅπως καὶ νᾶναι ὅμως, ἡ Ἐπιτροπὴ ἐργάζεται σύντονα.

Ἡ κατακλείδα: Τὸ Μοναστήρι Παν. Σουμελᾶ (φυσικὰ μὲ τὰ προβλεπόμενα πρακτικὰ του σχολεῖα) σὰν ἑνωτικὸς ἠθικὸς δεσμὸς τῶν Ποντίων, σὰν ὑπενθύμιση συνεχῆς παλιῶν δημιουργικῶν ἀρετῶν τους—ποὺ τέτοιες κάθε ὁμάδα ἑλληνικὴ κατέχει καὶ διαθέτει—θὰ προσφέρει, συνέχεια. ἐνίσχυση ἠθικὴ καὶ στερέωση, ἀνάταση ψυχικὴ γιὰ κοινωνικὴ ἀπόδοση ἀνώτερη.

Ἔτσι, καὶ μὲ τὸν ὅρο νὰ περιλάβει ἡ Μονὴ Π. Σουμελᾶ, σὲ ἰδιαίτερο παράρ-

τημα, μουσείο ποντιακό, όπου θα συγκεντρωθεί κάθε ποντιακό μνημείο, απ' ό,τι βρίσκεται σήμερα σε χέρια ιδιωτών, σε κοινότητες, σε μουσεία από τα πριν ή τώρα κοντά. Ως γίνει με το Καλό.

Θεσ/νίκη 13-11-51

Ι. ΣΑΛΤΣΗΣ

ΔΥΟ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΣΟΥΜΕΛΑ

Ο αείμνηστος Χάρης Σταματίου, ο εκλεκτός συγγραφέας, δημοσιογράφος και μανιώδης συλλέκτης σπανίων βιβλίων που τόσο αναπάντεχα τον χάσαμε τον περασμένο Σεπτέμβριο, μου ανέφερε πριν λίγες μέρες απ' το θάνατό του ότι έχει στη βιβλιοθήκη του δύο βιβλία της Μονής Σουμελά. Ήταν τις μέρες που η κίνησι για τη μεταφορά της εικόνας της Παναγίας Σουμελά απ' την Αθήνα στην Καστανιά ζωήρεψε και είχα γράψει τα σχετικά ιστορικά και στο «Θησαυρό» και στην «Αθηναϊκή».

—Θά σου φέρω τους τίτλους, μου είπε, να τους βάλεις στο «Ποντιακό».

—Μά, κύριε Χάρη, του απάντησα, οι τίτλοι μόνο δεν φτάνουν... Θά θέλαμε και τα βιβλία για τη βιβλιοθήκη της Μονής που θα ιδρυθῇ...

Χαμογέλασε και κούνησε το κεφάλι του:

—Ως τότε βλέπουμε...

Αλλά δυστυχώς ο Χάρος είχε πάρει διαφορετική απόφαση. Και δεν αξιώθηκε να δῇ τίποτε.

Οι τίτλοι τῶν βιβλίων αὐτῶν εἶναι, όπως ακριβώς τα άντέγραψε ή κυρία του και ό ίδιος:

1. OPUSCULA MYTHOLOGICA
PHYSICA ET ETHICA GRECE ET
LATINE.

Έκδοσις Ἀμστελοδάμου (1688). Σχῆμα 80 σελίδες 752.

Έχει δὲ καὶ μιὰ αφιέρωση, τὴν ἐξῆς:

«Έδωρήσατο αὐτὸ ὁ Ὑψηλότατος καὶ σοφώτατος αὐθέντης πάσης Οὐγγαροβλαχίας κύριος κύριος Νικόλαος Ἀλεξάνδρου Βοεβόδας. Ἐπικατάρατος ἔστω ἐνώνπιον τοῦ μεγίστου Θεοῦ, τοῦ ἐν Τριάδι δοξαζομένου ὁ ἀφαιρεσάμενος. 1724 μηνὶ Ἰουνίου ΚΕ—πμξχ:ε'».

2. Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ
ΚΥΡΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ
ΧΡΙΣΤΟΥ ΔΙΓΛΩΤΤΟΣ ΤΟΥ ΕΣΤΙ
ΤΟ ΘΕΙΟΝ ΑΡΧΕΤΥΠΟΝ καὶ ἡ αὐ-
τοῦ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΕΙΣ ΚΟΙΝΗΝ ΔΙ-
ΑΛΕΚΤΟΝ.

Μετά πολλῆς ἐπιμελείας διορθωθέντα καὶ νεωστὶ μετατυπωθέντα. Ἐξετυπώθη ἔτει ἀπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἑνσαρκώσεως αωκδ (1824),—Σχῆμα 80 σελ. 1106.

Υπάρχουν στὸ ἐσώφυλλο τοῦ βιβλίου αὐτοῦ τὰ ἐξῆς: «Ἐτοῦτω τὸ βιβλίον ὑπάρχει καμοῦ τοῦ ταπινοῦ ἀμαρτολοῦ Τιμοθέου Ἱεροδιακόνου Σουμελιώτου τῇ 1866 Φεβρουαρίῳ 6 καὶ ὁποῖος θὰ τὸ πάρῃ νὰ ἔχῃ τὴν κατάραν τῆς παναγίας Σουμελιώτου παναγίας» (διατήρησα τὴν ὀρθογραφία του).

Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ «ἀφορισμοὶ» στὰ δύο βιβλία γιὰ κεῖνον ποὺ «θὰ τὰ πάρῃ», ἔκαναν τὸν Σταματίου, —ὅπως μοῦ ὁμολόγησε τότε— νὰ διστάσῃ νὰ τὰ ἀγοράσῃ.

Ἀλλὰ τελικὰ νίκησε ἡ ὑπερβολικὴ του ἀγάπη γιὰ τὰ βιβλία καὶ τὰ πῆρε.

Ἐλπίζω ὅτι ἡ οἰκογένειά του δὲν θὰ θελήσῃ νὰ στέρησῃ τὴν ὑπὸ ἴδρυσή μονὴ ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ σπάνια βιβλία. Θὰ εἶναι μιὰ ἀξιόλογος χειρονομία γιὰ τὴ μνήμη τοῦ ἐξαίρετου ἀνθρώπου καὶ λογοτέχνου ποὺ μᾶς τὸν στέρησε τόσο γρήγορα ὁ ἀδυσώπητος θάνατος.

Γ.Α.

ΤΟ ΚΑΣΤΕΛΙ ΤΟΥ ΔΟΥΚΑ

(Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελίδα 195)

Δούκας καὶ Δούκισσα ἔπесαν ὁ ἓνας στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἄλλου μὲ δάκρυα χαρᾶς.

Μόλις ὁμως προχώρησαν πρὸς τὴν Μεγάλῃ Αἰθούσῃ ὁ Δούκας βρέθηκε ξαφνικὰ μπρὸς στὸ κέρνο ὁμοίωμα.

Τρόμαξε. Ἡ σκέψη πὼς ἔβαλε κι ἄλλο πρόσωπο μέσα στὸ παλάτι ἡ Ἀρχόντισσα παρὰ τὴν αὐστηρὴ διαταγὴ τοῦ τὸν ἔκανε νὰ θυμώσῃ φοβερὰ. Ἐβγαλε τὸ σπαθί του. Ὠρμησεν πάνω στὴν ἀκίνητῃ Μουμὶ - Γιάνναιναν καὶ ἄρχισε νὰ τὴν σπαθίζει μὲ τὸ βαρὺ του ξίφος. Σὲ λίγα λεπτὰ ἡ κέρινῃ γυναῖκα ἦταν ἀκρωτηριασμένη, μὲ τὰ μέλη τοῦ κορμιοῦ της, σκορπισμένα ἐδῶ καὶ κεῖ.

Ὅμως τὸ πάτωμα βάφηκε μὲ αἷμα. μὲ ἀληθινὸ αἷμα, ποὺ ἔκανε τὴν Ἀρχόντισσα νὰ παγώσῃ ἀπὸ τὴ φρίκη καὶ τὸ Δούκα νὰ κοιτᾷ μετανοιωμένος τὸ κακούργημά του!

Αὐτὸς εἶναι ὁ θρῦλος ὅπως τὸν διηγόντανε στὸν τόπο μου οἱ γέροι κ' οἱ γρηές, ὅταν θυμόντανε τὸ Δούκα καὶ τὸ δουκικὸ παλάτι.

Π. ΣΑΛΑΠΑΣΙΔΗΣ

ΓΙΑ ΤΟ «ΠΟΝΤΙΑΚΟ».

Τοῦ κ. Γιώρμπεη ἀπ' τὸ Σικᾶγο

Ἀξιότιμοι κύριοι τοῦ περιοδικοῦ «Ποντιακὸ» Ν. Καπνᾶ καὶ Γ. Λαμφίδη.

Διὰ τῆς πορεύσεως μου ἐπιστολῆς ἔρχομαι νὰ σᾶς φανερώσω τὰ καλὰ τῆς υἱείας μου καὶ δοξάζω τὸν Πανάγαθον Θεὸν ὅτι εἶμαι καλά, τὸ ἴδιον εὐχομαι καὶ διὰ σᾶς.

Καθὼς ἔμαθα, τὸ περιοδικὸν τὸ ὁποῖον διαβάζω μὲ μεγάλη μου εὐχαρίστηση τελευταίως δὲν ἐξεδόθη ἔνεκα ἐλλείψεως χρημάτων, ὅπως μοῦ ἔγραψεν ὁ φίλος μου ὁ Ξενοφὼν (Ἀκογλου), ἕναν ποῦ ἐκτιμῶ πολὺ καὶ ὅστις μοῦ ἔστειλε τὸ περιοδικὸ σας, τὸ «ΠΟΝΤΙΑΚΟ». Ἔστειλα λοιπὸν χθὲς Σάββατον 4 Αὐγούστου, ἀεροπορικῶς μέσον Τραπεζῆς 50 (πενήντα) δολλάρια διὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ καὶ ἀργότερα βλέπομε πάλιν.

Διατελῶ μὲ μεγάλη ἐκτίμησιν καὶ σᾶς ἀσπάζομαι ὅλους.

Ὁ φίλος σας

Γιώρμπεης—Μαρία—Παῦλος
Παπαδόπουλος

Ὁ ἐξαίρετος αὐτὸς Ἕλληνας καὶ φλογερὸς Πόντιος δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ποῦ ἐκδηλώνει τὰ μεγάλα του αἰσθήματα πρὸς τὸ ποντιακὸ στοιχεῖο καὶ πρὸς κάθε ποντιακὴ προσπάθεια. Καὶ σὲ ὁργανώσεις καὶ σὲ πρόσωπα ἔχει ἐπεκτείνει, ἀπὸ ἐκεῖ μακρυνά, ἀπ' τὸ Σικᾶγο, τὴν κοινωφελῆ του δράσιν. Ἡ φλόγα τῆς πατρίδας τὸν κατακαίει καὶ αἰσθάνεται ἀγαλλίαση ὅταν τοῦ δίδεται ἡ εὐκαιρία νὰ ἔρθῃ μὲ τοὺς πατριῶτες του σὲ μιὰ τόσο ἀναγκαία καὶ δημιουργικὴ ἐπαφή.

Ἰδιαίτερα τὸ περιοδικὸ μας τὸν εὐχαριστεῖ θερμότατα καὶ γιὰ τὸ χρηματικὸ ποσὸ καὶ διὰ τὸ ἄδολο καὶ ζωηρὸ ἐνδιαφέρον του ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενό του.

Τέτοιοι Ἕλληνες καὶ μάλιστα Πόντιοι τιμοῦν ἀληθινὰ καὶ τὴν προγονικὴ καὶ τὴ μεγάλη πατρίδα μας.

Τῆς Ἑνώσεως Νικαίας

Ἡ Ἑνωσις Ποντίων Νικαίας—Κορυδαλλοῦ γιὰ τὴν ἐνίσχυση τοῦ περιοδικοῦ μας, μᾶς ἀπεστείλε πεντακοσίας χιλιάδας (500.000) δρχ.

Ἡ διεύθυνση τοῦ περιοδικοῦ εὐχαρι-

στεῖ θερμότατα τοὺς ἀγαπητοὺς Ποντίους τῆς Ἑνώσεως Νικαίας καὶ δηλώνει ὅτι εἶναι στὴ διάθεσή τους γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῶν σκοπῶν τους.

Τοῦ «Ἀρχείου τοῦ Πόντου»

Τὸ ἀπὸ ἐτῶν ἐκδιδόμενο ἐξαίρετο λαογραφικὸ σύγγραμμα «Ἀρχεῖον τοῦ Πόντου», μᾶς ἔκαμε τὴν τιμὴ νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὴν προσπάθειά μας στὸν τελευταῖα ἐκδοθέντα 15ο τόμο του. Στὴ στήλη τῶν «Χρονικῶν» (σελ. 269) γράφει:

«Εἰς τὴν σειρὰν τῶν ποντιακῶν περιοδικῶν συγκαταλέχθη ἀπὸ τινος χρόνου καὶ τὸ καλλιτεχνικὸν εἰς ἐμφάνισιν. «ΠΟΝΤΙΑΚΟ» Θέατρο—Τέχνη—Γράμματα—Ζωὴ τῶν κ. Ν. Καπνᾶ καὶ Γ. Λαμφίδη. Τὸ περιεχόμενόν του κατὰ πρῶτον λόγον περιστρέφεται γύρω ἀπὸ τὸ θέατρον καὶ τὴν μουσικὴν, ἔπειτα ἔρχονται ἄλλα θέματα σχετικὰ μὲ τὴν ποντιακὴν ζωὴν. Ἐμεῖς βέβαια δὲν εἴμεθα ἀρμόδιοι νὰ κάμωμεν κριτικὴν τοῦ θεάτρου εἴτε τῆς μουσικῆς εἴτε τῶν χορῶν. Μίαν μόνον φιλικὴν σύστασιν παρακαλοῦμεν τοὺς διευθύνοντας νὰ μᾶς ἐπιτρέψουν νὰ κάμωμεν σχετικὰ μὲ τὰς ἠθογραφίας. Εἶναι ὥραϊαι αὐταὶ τουλάχιστον ποῦ διαβάσαμεν ἡμεῖς ἡ Παλάσα ἡ Μελυβοῦ (τοῦ κ. Χ. Δημάρχου, —σημ. Συντάξεως) καὶ Ἐνας καλὸς μάρτυρας (τοῦ κ. Γ. Λαμφίδη, τευχ. 6ο—σημ. Συντάξεως). Διὰ τὴν δευτέραν μάλιστα δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι εἶναι ἠθογραφικὸν ἀριστούργημα. Ἐνα πρᾶγμα μόνον τοῦ λείπει σὲ μερικὰ σημεία, ἡ ἱστορικὴ ὀρθογραφία. Γράφονται λόγου χάριν δυὸ καὶ τρεῖς λέξεις σὰν νὰ ἀποτελοῦν μίαν λέξιν, ὡς κεπέφυγεν ατεν, ἐδέκανε ατο, κεταγιάνιξα (τευχ. 2, σελ. 25) ἀντὶ κ' ἐπέφυγεν ατεν, ἐδέκανε μ' ατο, κ' ἐταγιάνιξα. Καὶ ὁ μὲν Πόντιος ἀκούων ἐννοεῖ, ἀλλὰ ὁ ἀναγινώσκων καὶ μάλιστα ξένος θ' ἀπορήσῃ βλέπων εἰκόνας λέξεων γραμματικῶς ἀκαθορίστους».

Εὐχαριστοῦμε θερμὰ γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ «Ἀρχείου τοῦ Πόντου» πρὸς τὴν προσπάθειά μας. Γιὰ τὸ ζήτημα τῆς ἱστορικῆς ὀρθογραφίας ἡ καλύτερα τῆς

(Συνέχεια στὴ 3 σελ. ἐξωφύλλου)

ΠΡΟΣΩΠΑ : Γιάννης, Μαρούσια, Σόνια, Κώστας, Άμβρόσιος

Δωμάτιο χωρικού σπιτιού

ΓΙΑΝΝΗΣ : (Άπ' έξω άπ' τὸ σπῑτί φωνάζει:) Μαρούσια, ἔ Μαρούσια, κι' άκούς ; (μπάινει μέσα) : Μαρούσια, ποῦ εἶσαι ; Κανείς κι' εἶν-άδά ! Ποῦ ἐπῆγαν άοῖκον ὤραν....

ΜΑΡΟΥΣΙΑ : (μπάινει) : "Α, ἔρθα, ντὸ τσαῖς. Ἐχάλασες τὸν κόσμον μὲ τὰ λα-
λιάς.

ΓΙΑΝΝΗΣ : Νοῦ, ἔχάλασα τὸν κόσμον
....Ποῦ ἔσνε ;

ΜΑΡΟΥΣΙΑ : Σὴν Κοινότητα.... Ποῦ
θὰ ἔμνε ἄλλο ;

ΓΙΑΝΝΗΣ : Ἀνάθεμα ἀτὸ τὴν Κοινό-
τητα.... ἐνέσπαλες τ' ὀσπίτ... Τεμιάκ
ἡ δουλειά-μουν άπ' ἀτώρα ἀτὸ θὰ ἔν
....Ποῦ ἔν ἡ Μαρούσια ; Σὴν Κοινότη-
ταν. Ποῦ πάει ἡ Μαρούσια ; Σὸν Πρόε-
δρον. Ἀχὰ δουλείαν....

ΜΑΡΟΥΣΙΑ : Γιά μ' ἀρχινᾶς, ἀτώρα!
Ἀρ ἔθαρρεῖς πολλὰ ὤρας χάνω....

ΓΙΑΝΝΗΣ : Πολλὰ κι' χάντς ; Νέμωρη
άσ' ἐξέγκανε-σε, σ' ὀσπίτ ἄλλο κι' ἐ-
ξέρτς νὰ κάθεςαι, ἐφέκες ὀλια σὴ μέσην...
Κι' ἐξερές ντὸ θὰ ἐγύριζα άσὸ χωράφ' ;

ΜΑΡΟΥΣΙΑ : Ἐσύ ἂν ἐπῆγες σὸ χω-
ράφ, ἐγὼ πὰ ἐπῆγα σὴν δουλειά-μ.
Ἀτὸ ἡ δουλειά ἄλλο τρανὸν ἔν άσὸ χω-
ράφ.... Ἐμέν, ἐκεῖν' π' ἐξέγκανε-με....

ΓΙΑΝΝΗΣ : (διακόπτει) - Μ' ἐφτᾶς-με
καὶ βλαστημῶ γατς.... Τσόρτ.... Ἀλλο
δουλείαν κι' εἶχαν. ἔσέν θὰ ἐβγάλναν κι'
ἐχάλαναν τ' ὀσπίτι-μ.... Ἡμαρτα, ἡ-
μαρτα.... Κακράζ ἔσέν εὔραν ;

ΜΑΡΟΥΣΙΑ : Ἀρ' ἀτὸ κι' ἔρθαν νὰ
ὀρωτοῦνε-σε.... Οἱ ἄνθρωπε, ἐψήφσανε-
με....

ΓΙΑΝΝΗΣ : Ἀρ κανεῖται ντὸ εἶπες.
Δέβα ξέζεψον τ' ἄλογα άσὸ άμάξ', κα-
τήβασον τὸ γιάσικον μὲ τὸ κριθάρ; ἔ-
παρ' τὴν βέτραν κι' ἔβγαλ' άσὸ πεγάδ-
νερόν....

ΜΑΡΟΥΣΙΑ : Ἐγὼ ἀτώρα σύμβουλος
εἶμαι σὴν Κοινότητα, άοῖκα δουλείας κι'
ἐπορῶ νὰ ἐφτάγω....

ΓΙΑΝΝΗΣ : Μάτ, καὶ ποῖος θὰ ἐφτάη
-άτὰ ; Ἐγὼ θὰ ἐφτάγω οὔλια ; Ἐγὼ
θὰ δουλεύω ἔξ', ἐγὼ θὰ τερῶ τ' ὀσπίτ',
ἐγὼ θὰ πλύνω, ἐγὼ θ' ἀναλλάζω τὴν
Σόνιτσκαν, ἐγὼ θὰ ἐφτάγω τὸ φαγίν ;
Ἡμαρτα, ἡμαρτα θὰ βλαστημῶ. Τσόρτ..

ΜΑΡΟΥΣΙΑ : Κι' ἂν ἐφτᾶς-άτὰ ντὸ ἔν ;
ὥς ἀτώρα ἐγὼ ἐποῖνα-τα....

Ε Ν Α Κ

Ἡ Μαρούσια

ΕΥΘΥΜΗ ΚΙ'

Ὁ Γιάννης Μυλωνίδης, ἓνας ἄγαθὸς
ἡ γυναῖκα ἔπρεπε ν' ἀποκτήσῃ πολιτικά
γεταί. Ἀφῖνε τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴ νὰ τὴ λ
χωριοῦ τοῦ οἱ συζητήσεις δέν τὸν διαφῶ
τὴν πορεία τῶν καλλιεργειῶν, γιὰ τίς τι
Ἀγροτικῆς καὶ τὰ παρόμοια, παρὰ νὰ σπ

Μὰ ἡ ζωὴ εἶναι κάποτε πολὺ περίε
ἐκπλήξεις. Ὅσο ὁ Γιάννης ἀδιαφοροῦσε
ἡ γυναῖκα τοῦ ἡ Μαρούσια. Μόλις ἔμα
ψήφου στίς γυναῖκες, μπῆκε στὸν συνδυα
γῶν, ὁ Γιάννης Μυλωνίδης ἔμαθε κατάπλη

Μὰ ἔλᾶτε νὰ τοὺς παρακολουθήσωμε

ΓΙΑΝΝΗΣ : "Α, δουλείαν. τεμιάκ θὰ ἴ-
νουμε γαρή ; "Ε, ἄλλο ντὸ ἀπομέν',
ἄς φορῶ καὶ φουστάνια.

ΜΑΡΟΥΣΙΑ : Ντὸ πολλὰ καλατσεύς
....Ἀφσ-με θὰ πάγω νὰ πλύνω ἓναν
φουστάν νὰ ἔχω αὔριον νὰ βάλλω....
(φεύγει).

ΓΙΑΝΝΗΣ : (μόνος τοῦ) Τὸ κακὸν ντὸ
ἐπαθα....Ντὸ νὰ ἐφτᾶς.... μιὰν ἔντον..
ἀτώρα ἄς τεροῦμε τὸ παιδί ν ποῦ ἔν..
(φωνάζει) Σόνια, Σόνιτσκκα, ἔλα.

ΣΟΝΙΑ : (άπ' ἔξω) : Ντὸ θέλτς πατέ-
ρα, ἔρχουμαι (μπάινει).

ΓΙΑΝΝΗΣ : Ἐλα βάλεν τὸ στόλ, ἔλα
ἄς τρώγωμε γιὰτὶ ἐπείνασα. Ἀνάθεμα
ἀτέν τὴ μάνα-σ, τσόρτ....

ΣΟΝΙΑ : Ντὸ θὰ τρῶς ; Τιδέν κι' ἔμα-
γεῖρεψεν ἡ μάνα-μ....

ΓΙΑΝΝΗΣ : (τινάζεται) : Νεουζέλη ;
Γιὰτὶ κι' ἔμαγεῖρεψεν ;

ΣΟΝΙΑ : Ἐπῆγεν σὴν Κοινότητα....

ΓΙΑΝΝΗΣ : Οὐῖ ἀνάθεμα τὴν Κοινότη-
ταν....

(Μπαίνουν ἔξαφνα στὸ σπῑτί ὁ Κώ-
στας καὶ ἡ Ἀμβρόσιος).

ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ : Ντὸ ἔπαθες, Γιάννε, καὶ
ὑβρεῖς τὴν Κοινότητα.... Καλησπέρα
εἶπαμε ;

ΚΩΣΤΑΣ : Καλησπέρα σας....

ΓΙΑΝΝΗΣ : Ντὸ νὰ ἐπάθανα, Ἀμβρό-
σιε, ἔσκῶθεν τὸ τιρλικ τ' ὀσπίτι-μ.. Ποῦ
πάει ἡ Μαρούσια ; Σὸν Πρόεδρον.... Νέ-

Ε Τ Ο Σ Ο

σὴν Κοινότηταν

ΕΠΙΚΑΙΡΗ ΣΚΗΝΗ

22. ἐργατικὸς ἀγρότης, ἀδιαφοροῦσε τελείως ἂν δαιώματα καὶ ἂν πρέπει νὰ ἐκλέγη καὶ νὰ ἐκλέσιν οἱ «Μεγάλοι». Ἄλλως τε στὸ καφενεῖο τοῦ πλὴν καὶ προτιμοῦσε ν' ἀποξεχαστῇ στὰ νέα γιὰ ἐκτῶν σιτηρῶν, τῶν καπνῶν, γιὰ τὰ δάνεια τῆς ἐπὶ τὸ κεφάλι του γιὰ ἀδιαφόρετα πράγματα.

23. Μᾶς παρουσιάζει στιγμές-στιγμές παράξενες γιὰ τὴν γυναικεία ψῆφο, ἄλλο τόσο ἐνδιαφερόταν εἴτε ψηφίστηκε τὸ νομοσχέδιο γιὰ τὴν παροχὴ πρὸς τοῦ χωριοῦ της. Καὶ τὴν ἐπομένῃ τῶν ἐκλογῶν ὅτι ἡ Μαρούσια βγῆκε κοινοτικὸς σύμβουλος. σ' ἵνα ἐνσταντανέ τους.

24. παι, πιστεύς-α, φαγὶν κι' εὐρίκω νὰ τρώω.... Ἄτὸς ποῖος ἐν ;

ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ : Ἄτὸς ἐν σύμβουλος ἀσὴ Θρακιῶτες τ' ἄλλ' τῇ χωρί.... Ἄμὰ μὴ στενσχωρεύκεσαι, Γιάννε, ἀπὸ πᾶ θὰ ἰσάζ.... ἀτώρα σὴν ἀρχὴν ἐν ἀέτς...

ΚΩΣΤΑΣ : Οἱ γυναῖκες τῶρα πρέπει νὰ ξαλαφρώσουν κάπως ἀπ' τὶς δουλειές.. Ὅλα δὲν μπορούμε νὰ τὰ φορτώσουμε σ' αὐτὲς καὶ μεῖς νὰ παίζουμε χερτιὰ στὸ καφενεῖο....

ΓΙΑΝΝΗΣ : Τεμιάκ, ὅπως λέγεις ἐσύ, ἐγὼ θὰ μαγειρεύω τὸ φαγὶν.... Ἡμάρτα ἡμάρτα.... καὶ ἐκείνη νὰ πάη σὴν Κοινότηταν...

ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ : Γιάννε, πολλὰ βασανίζομε τὶ γυναῖκες.... Ἡ ἀλήθεια ἀπὸ ἐν.... Κι' ἀτώρα π' ἐσκῶθαν οἱ γυναῖκ' σὸ ποδάρ, ἐμεῖς πρέπ' νὰ μὴ ἀποπαίροματς....

ΚΩΣΤΑΣ : Ἡ γυναῖκα σου εἶναι ἄξια νὰ διευθύνῃ ἓνα χωριό, τὸ εἶπε καὶ ὁ πρόεδρος καὶ ὁ Νομάρχης....

ΓΙΑΝΝΗΣ : Νασὰν ἐμέν', ἄλλο ντὸ θέλω, ἀφοῦ ἐρέχτετεν τὴν γυναῖκα-μ, εὐχαριστῶ-σας.... Τεμιάκ ἐπῆγεν καὶ σὸν Νομάρχην ; Θὰ παλαλοῦμαι.... Ὁ Νομάρχης ἐρέχτεν-ατὴν κι' ἐκεῖνος ;

ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ : Ἀτώρα ποῦ ἐν ;

ΚΩΣΤΑΣ : Θέλαμε τὴν κυρία Μαρία νὰ συνεννοηθοῦμε νὰ πᾶμε αὐριο στὸ Νομάρχη....

ΓΙΑΝΝΗΣ : Τὴν κυρία Μαρία θέλετεν ; Παζάλουστα, ἀπὲς' εἶνε.. Ἀτώρα ἐντον καὶ κυρία Μαρία. Ἐγὼ πῶς πρέπει νὰ λέγ-ατὴν ; Πρέπει νὰ ἐξέρω. Ἐγὼ ἀτώρα δὲν κι' εἶμαι, ἐμένα κανεῖς δὲν ψαλάφει. Ὅλοι τὴν κυρία Μαρία Μυλωνίδου. Ὁ Γιάννης Μυλωνίδης ἐχάθεν. (στὴν κόρη του) : Σόνιτσα, κοῦξον τὴ μάνα-σ, τὴν κυρία Μαρία Μυλωνίδου Πέα-ατὴν, θέλν'-ατὴν σὴν Κοινότηταν....

ΣΟΝΙΑ : Καλά. πατέρα.... (φεύγει)

ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ : Ὡς τὸ μεσημέρ' θὰ τελένωμε τὴν δουλείαν.... Τεμιάκ σὰ δύο με τρεῖς ἢ ὦρα αὐριον ἀδὰ θὰ ἐν....

ΚΩΣΤΑΣ : Θὰ πᾶμε πρωῒ-πρωῒ με κάρρο γιὰ νὰ βροῦμε τὸν κύριο Νομάρχη.... Δὲν θ' ἀργήσουμε....

ΓΙΑΝΝΗΣ : Δὲν κι' πειράζ', κράτεστιά-ατὴν ὅσον θέλετεν.... Νοῦ, σύμβουλος κ' ἐν ; Ἐγὼ τερῶ τ' ὀσπίτ....

ΜΑΡΟΥΣΙΑ : (μπαίνει) Καλῶς τους... Τί νέα ;

ΚΩΣΤΑΣ : Νά, λέμε αὐριο νὰ πᾶμε πάλιν στὸν Νομάρχη γιὰ τὰ ζητήματα....

ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ : Ναί, Μαρούσια, πρέπ' πρωῒ-πρωῒ νὰ εἶσαι ἐτοιμη....

ΜΑΡΟΥΣΙΑ : Ὅποτε θέλετε, τῶρα μάλιστα ἐβαλα λίγη πλύση γιὰ νὰ μὴν ἔχω τὸ πρωῒ δουλειά....

ΓΙΑΝΝΗΣ : Μαρούσια, ὄχι ἐλάθεψα, κυρία Μαρία, ἂν θέλτς πλύνω ἐγὼ, ἐσὺ δέβα στὸν κύριο Νομάρχη. Ζάϊ, μὴ στεναχωρεύκεσαι.... Τερῶ καὶ τὴν Σόνιτσαν.

ΜΑΡΟΥΣΙΑ : Ζὰν ἐρχίνεσες τ' ἐσά....

ΚΩΣΤΑΣ Πρέπει ὁμως νὰ ἐτοιμάσουμε ἀπόψε ἓνα ὑπόμνημα καὶ νὰ τὸ διαβάσουμε στὸ ἀποψινὸ συμβούλιο....

ΜΑΡΟΥΣΙΑ : Ἐλᾶτε στὸ ἄλλο δωμάτιο.... Ἐχει τραπέζι καὶ μελάνι....

ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ : Ναί, πᾶμε....

ΚΩΣΤΑΣ : Κύριε Μυλωνίδη. μᾶς συγχωρεῖς....

ΓΙΑΝΝΗΣ : Συγχωρέμ νὰ εἴστεν.... Δεβάτεν γούρπαντς καὶ γράψτεν τὸ ὑπόμνημα.... (στὴν κόρη του) : Σόνιτσα, δέβα, φέρον τὴν ἐμποδέαν τῇ μάνα-σης Ἀπ' ἀτώρα ἐγὼ θὰ φορῶ-γα.... Κι' ἐκείνη θὰ πάη σὸ συμβούλιον καὶ σὸν Νομάρχη....

ΑΥΛΑΙΑ

Κι' ἀπὸ τότε σιγὰ-σιγὰ ὁ κύριος Γιάννης Μυλωνίδης ἀρχίζει νὰ προσαρμόζεται στὰ νέα του καθήκοντα, σὰν σύζυγος τῆς κυρίας συμβούλου....

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΚΡΙΤΙΚΗ

Θ. ΚΑΝΟΝΙΔΗ: «Τῇ Τρίχας τὸ Γεφύρι».—Ποντιακὸς Θεατρικὸς Ὀμιλὸς Ἀθηνῶν» θέατρον «Ρέξ»
—Κοτοπούλη—14 Ὀκτωβρίου 1951.

Σ' ἓνα χωριὸ τοῦ Πόντου ζεῖ κάποιος μάγος παμπόνηρος, ὁ Χουλιαρᾶς. Ἐχει ἓναν γιὺν γιὰ τὸν ὁποῖον ζητᾷ τὴν κόρη τῆς χήρας Παρθένας Κάλῃ.

Ἡ Παρθένα ἀρνεῖται. Ὁ γιὺς τοῦ Χουλιαρᾶ εἶναι ἑξαλλος ἀπ' τὸν πληγωμένο του ἔρωτα κι' ὁ Χουλιαρᾶς ἀπ' τὸν πληγωμένο του ἐγωῖσμό.

Ἔτσι ἡ ἐκδίκησή του ἐξακοντίζεται ἐναντίον τοῦ πρωτομάστορα Κωνσταντῆ, ὁ ὁποῖος ἐν τῷ μεταξὺ παντρεύτηκε τὴν Κάλῃ κι' ἀνάλαβε νὰ χτίσει τὴ «Τρίχας τὸ γεφύρι».

Ὅ,τι χτίζει ὁ Κωνσταντῆς ὁλημέρα, ὁ Χουλιαρᾶς κι' ὁ γιὺς του μεταμφιεσμένοι σὲ στοιχεῖα τὸ γκρεμίζουν τὴ νύχτα.

Ἡ Παρθένα ἀποδίδοντας τὸ πρᾶγμα σὲ στοιχεῖο, ἐπειδὴ πιστεύει στὴ σχετικὴ διάδοση ποὺ ἔκανε μὲ δόλο ὁ Χουλιαρᾶς, πείθει τὸν Κωνσταντῆ νὰ δεχτεῖ ἓνα χαίμαλι τοῦ μάγου Χουλιαρᾶ γιὰ φυλαχτὸ σὰν ἀποτροπὴ τῶν στοιχειῶν. Ὁ Χουλιαρᾶς ἀδράχνοντας τὴν εὐκαιρίαν πείθει τὸν Κωνσταντῆ νὰ ρίξει τὴν Κάλῃ στὸ ποτάμι σὰν ἐξιλαστήριον θῦμα τῆς ὀργῆς του στοιχειοῦ.

Ἔτσι καὶ γίνεται. Στὸ τέλος βέβαια ἀποκαλύπτεται ἡ παγίδα τοῦ Χουλιαρᾶ καὶ τιμωρεῖται κι' αὐτὸς κι' ὁ γιὺς του.

Τὸ ἔργο εἶναι δραματοποίηση τοῦ γνωστοῦ ποντιακοῦ καὶ ἑλληνικοῦ συγχρόνως δημοτικοῦ τραγουδιοῦ «τῇ Τρίχας τὸ γεφύρι».

Εἶναι φανερὴ ἡ μεταποίηση τοῦ μύθου τοῦ τραγουδιοῦ ποὺ σκοπὸς τῆς εἶναι νὰ καταδείξει ὁ συγγραφέας ὅτι τὰ περὶ φαντασμάτων καὶ στοιχειῶν εἶναι παραμύθια, νὰ τονίσει τὴ δολιότητα τοῦ μάγου καὶ τῶν μάγων γενικὰ καὶ νὰ καυτηριάσει τὸν αὐταρχισμό τοῦ ἀνδρα τῆς παληᾶς ἐποχῆς πάνω στὴν γυναῖκα του.

Μὰ ἔτσι ἄτεχνα ποὺ ἔγιναν τὰ πράγματα μόνον ζημία ἔγινε καὶ τὸ ἔργο σὰν ἔργο κλλιτεχνικὸ καὶ θεατρικὸ, κατεβαίνει πολὺ χαμηλὰ ἀπ' τ' ἀριστουργηματικὸ ὕψος ποὺ τὸ ἔστησε ὁ ἀθάνατος δημοτικὸς ποιητής.

Ἦνῶ στὸ ποίημα ἡ οὐσία τῆς Κάλῃς γίνεται γιὰ νὰ τονιστεῖ ἡ μεγάλη ἀλήθεια πὼς στὴ ζωὴ καθὼς μεγάλο θεμελιώνεται σὲ μεγάλη οὐσία, στὸ ἔργο ἡ διπλὴ οὐσία γίνεται—γιατὶ στὸ μεταξὺ ἡ Κάλῃ κρύβει στὰ σπλάχνα τῆς μιὰ τρυφερὴ ὕπαρξη—γιὰ νὰ κορεστῇ ἡ ἐκδικητικὴ μανία τοῦ Χουλιαρᾶ κι' ὁ ἐπαγγελματικὸς ἐγωῖσμός τοῦ Κωνσταντῆ, ποὺ θέλει καὶ καλὰ καὶ μ' ὅποια οὐσία—ἔστω καὶ μὲ τοῦ ἀγέννητου παιδιοῦ του ἀκόμα—νὰ σώσει τὸν ἐγωῖσμό του σὰν πρωτομάστορα. Μὰ ἐκτός ἀπὸ τὸ βασικὸ αὐτὸ ἐλάττωμα, τὸ ἔργο παρουσιάζει κι' ἄλλες ἀδυναμίες.

Τὰ πρόσωπα κινουῦνται στὴ σκηνὴ κατὰ φανερὴ ἐπιταγὴ τοῦ συγγραφέα, ὑπεύκοντα στὴν ἀδύναμη σκηνικὴ τοῦ οἰκονομίας κι' ὄχι ἀπὸ ὀργανικὴ ἀνάγκη καὶ φυσικὴ συνέπεια τῆς δράσης.

Ἐπτὰ φορές μὴ μπορῶντας νὰ δικαιολογήσει τὴν ἐξοδὸ ἡθοιοιοῦ τὸν βάζει νὰ πεῖ στερεότυπα: «Ἐ, ἀρ ἐγὼ ἀτώρα ἄς πάω...», καὶ νὰ φεύγει, ἐνῶ παρουσιάζεται καὶ λέει μόνον μερικὰ λόγια.

Ὁ γιὺς τοῦ Χουλιαρᾶ, τὴν ὥρα ποὺ ὁ Κωνσταντῆς ρίχνει τὴν Κάλῃ στὸ ποτάμι κι' οἱ παρακλήσεις τῆς νὰ σωθῇ ἀντηχοῦν σπαραξικάρδιες, ξεσπᾷ σὲ σαρκαστικὰ χάχανα ποὺ καθὲς ἄλλο παρὰ ἀποδίδουν τὴν ἐληθινὴ ψυχολογία ἐνὸς ἐρωτευμένου νέου.

Πολλές κι' ἄλλες οἱ ἀδυναμίες τοῦ ἔργου. Ἀλλὰ πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὅτι τὸ ἔργο αὐτὸ ἀνήκει σχεδὸν στὴν προϊστορία τοῦ ποντιακοῦ θεάτρου καὶ σὰν τέτοιο πρέπει νὰ κριθῇ.

Εὐτυχῶς ποὺ τὴν τόση ἀδυναμία κάλυψε τὸ συναρπαστικὸ παίξιμο τοῦ Σ. Δεληκάρη σὰν Χουλιαρᾶ καὶ ἡ καλλιτεχνικὴ, μαστωρεμένη καὶ φροντισμένη ἡθοιοποιία τοῦ Ε. Βουτυρᾶ σὰν Κωνσταντῆ—πρωτομάστορα. Κοντὰ τοὺς χαριτωμένους, εὐθυμῆ, σωστὸ στολίδι τῆς σκηνῆς ἡ Μ. Λεωνίδου κράτησε τὸ ρόλο τῆς θαυμάσιας.

Γενικὰ ἡ παράσταση δὲν ἦταν στὸ ὕψος τῶν ἄλλων παραστάσεων τοῦ Ὀμίλου πρᾶγμα ποὺ ὀφείλεται κατὰ τὸ πλεῖστον στίς ἀδυναμίες τοῦ ἔργου.

ΣΙΜΟΣ ΛΙΑΝΙΔΗΣ

Π Ο Ν Τ Ι Α Κ Α Α Ν Ε Κ Δ Ο Τ Α

«Εἰ, βάχ, σὰ γαῖτιάδες!»

Ὁ Γιουματζής πολλά· δυνατὰ ἔπαιζεν τῇ ζουρνάν. Ἐξερειν καὶ πολλὰ τραγωδίας καὶ γαῖτιάδες, κ' ἐτραγώδ' νεν πολλὰ ἔμορφα καὶ μερακλία. «Ὀλ' οἱ ζιαγκίν' ἐκεῖνον ἐπροσκάλ—ναν σὸν γάμον ἀτούν. Ἐπῆρεν ἀτον κι ὁ Θόδωρον ὁ Σεμερτζής ἀσ' σὴν Κιουμουσχανάν σὸν γάμον ἀτ'. Ἡ νύφε ἔτον ἀσ' σὸ Τσαχμάν' κ' ἐπῆγαν ἀλάι—μαλάι μὲ τάλωγα, ἐπῆραν—ατην καὶ κλώσκουνταν ὀπίσ'. Ὁ Γιουματζής ἐκοῦεν κ' ἐχάθεν. «Ὀλια τὰ γαῖτιάδες καὶ τὰ τραγωδίας τὸ ἔξερειν καὶ τὸ 'κ' ἔξερειν ἐτιζιλιάψεν ἀτα μὲ τῇ σειράν. Ἐβόησαν κ' ἀντιβόεσαν τὰ ρακάνια καὶ τὰ ραχία, τ' ὀρμία καὶ τ' ὀρμόσειλα καὶ ὄλια τὰ παρχάρια. Ἐθέλνεν νὰ ἔλεπεν καὶ τῇ νύφ ν, γιὰ νὰ τζοσεῦ' κι ἄλλο πολλὰ καὶ νὰ τραγωδεῖ κι ἄλλο καλλίον. Ἀμα ὁ πρόσωπον τῆς νύφες τσιλιαγμένον, κανεῖς 'κ' ἐπόρνευ νὰ ἔλεπεν ἀτην. Πῶς ἔντονε καὶ σὸ ξεμὲν σουμά, σῇ ραχί τὰ καγκέλια, σ' ἕναν σταυροδρόμ, τὸ χωρίζ' τῇ στράταν καὶ πάει σὴ Σιναλοῦν, σ' ἕναν παλιὸν μοναστήρ σουμά, εἶδεν τὸν πρόσωπον ἀτ'ς. Ἐτέρεσεν ὁ Γιουματζής ἡ νύφη ἀσκεμόχτιστος, τὸ πετσιν ἀτ'ς μαῦρον, τὸ μυτὶν μακρύν, ἐνεστέναξεν ἀπὸ καρδίας καὶ εἶπεν: «Ἐἰ βάχ σὰ γαῖτιάδες-ι-μ'!»...

(Τὸ κατέγραψα στὶς 20 Ἰουνίου 1943, στὸ Σικᾶγο Ἰλλινόις, κατὰ διήγησιν τῆς μακαρίτισσας τῆς μητέρας μου, ἡ ὁποία τὸ εἶχε ἀκούσει ἀπὸ τῇ μητέρα της Ἀννα, τῇ γιαγιά μου).

Συλλογὴ

ΓΙΩΡΜΠΕΝ Μ. Π. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
(Σικᾶγον)

«Νὰ εἶχες τ' ὀμμάτα μ'»

Σὰ 1949 τῇ χρονίας, Λαμπρὴν ἡμέραν, ὁ Μοχαήλτς κι' ὁ πεθερὸς ἀτ' ὁ Λάμπον, ἐσ'κώθαν ἀσ' σ' ὀλημέρα κ' ὑστέρια, ἐπῆραν ἕναν αὐτοκίνητον καὶ πᾶνε ἀσ' σὴν Θεσσαλονίκη σὴν Ἀρετσοῦν νὰ περάζ'νε τὴν ὥραν ἀτούν. Ὁ καιρὸς, ἀνοιξη, χαρὰ-δοξία! Ἐπέρασαν τὴν Καλαμαρίαν, καὶ

τ' ὀλόγερα ἀποθενκέσ' περάν'νε, παρά-δεισος!

Ὁ Λάμπον ἐχάσεν τ' ἀχούλα, ἐμέτσειν ἀσ' σὴν εὐχαρίστησιν τὸ πολλὰ. Κλώσκειται ἄλλομίαν καὶ μὲ τ' ἕναν ἐνθουσιασμόν λέει τὸν γαμπρὸν ἀτ': «Μόχαηλ, εἰ καὶ νὰ εἶχες τ' ὀμμάτα μ' καὶ νὰ ἔλεπες ντ' ἔμορπον ἐν' ὁ κόσμον!»...

Ζ. Α.

Γαρίδες καὶ γαρῆδες (γυναῖκες)

Ἦταν ἀνοιξη τοῦ 1927. Δυὸ τρεῖς Πόντιες ἀπὸ τὸ χωριὸ Πεῦκα, κατέβηκαν στὴν Ἀλεξανδρούπολη, γιὰ νὰ πουλήσουν λίγα αὐγά, βούτυρο καὶ ὑλιστόν. Φορτωμένες τὰ εἰδικὰ καλάθια (μὲ δυὸ βάσεις), πρῶι πρῶι μπῆκαν στὸν Κεντρικὸ δρόμο μὲ κατεύθυνση πρὸς τὴν ἀγορά. Ἀπὸ τὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ δρόμου, πρόβαλε ὁ πολὺ γνωστὸς στὴν πόλιν μας Θύμιος, πλανόδιος πωλητὴς ψαριῶν.

—Νὰ γαρίδες, νὰ γαρίδες! ἀκούστηκε ἡ διαπεραστικὴ μεταλλικὴ φωνή του.

Στὸ ἄκουσμα τῆς φωνῆς τοῦ ψαρᾶ, οἱ Πόντιες σταμάτησαν.

—Νέκουτση, ἐκεῖνος, ἐμᾶς εἶδεν καὶ τσατίζ!

Προχωρῶντας πλησίον περισσότερο.

—Νὰ γαρίδες, νὰ γαρίδες ὀλοζώντανες! φωνάζει ὁ Θύμιος.

—Νέκουτση, καλὰ εἶπα, ἐκεῖνος ὁ ἀφωρισμένον, ἐμᾶς τερεῖ καὶ τσατίζ. Κρατέστε αὐτὸ τὸ καλάθι μ', θὰ πάω κρούω κι ἀλλάζω τὴν πίστ'ν ἀτ'.

Ἐκεῖ πού ἐβγαζε τὰ φορίδα (σκοινιά) τοῦ καλαθιοῦ ἀπὸ τοὺς ὤμους τῆς, ὁ Θύμιος μπῆκε σὲ μιὰ πάροδο καὶ ἔτσι τὸ ἐπεισόδιο ἀποσοβήθηκε.

Ἐκνευρισμένες πῆγαν καὶ παραπονέθηκαν στὸν κ. Ν. Χριστοφορίδη, παντοπώλη. Ἐκεῖνος τὶς καθησύχασε καὶ ἐξηγῶντας τί ἦσαν οἱ γαρίδες, γέλασε μὲ τὴν καρδιά του. Γέλασαν καὶ οἱ ἀφελεῖς Πόντιες καὶ μαζί τους κ' ἐμεῖς.

Ἀλεξ)πολις Δ. Κ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
Ὀκτώβρης 1951 (Σταυριώτης)

Γιὰ νὰ περνᾶτε...

ΠΟΙΗΤΙΚΗ... ΑΝΤΙΚΡΙΤΙΚΗ

Ὁ φίλος καὶ πατριώτης κ. Σπ. Κωφίδης, συγγραφεὺς τοῦ ἔργου «Διγενὴς Ἀκρίτας» σὰν «μηνύων Ἀχιλλεύς» γιὰ τὴν κριτικὴ πού δημοσιεύθηκε στὸ προηγούμενο τεῦχος μας, κάθισε καὶ σκάρωσε τὴν παρακάτω ἀντικριτική, ἡ ὁποία προδίδει σὲ ὠρισμένα της σημεῖα ὄχι καλόπιστη ἀπάντηση ἀλλὰ ἐκνευριστικὸ ἀδιέξοδο.

Γιὰ νὰ τὴν... ἀπολαύσετε, τὴν παραθέτομε ὁλόκληρη (δημοσιεύθηκε στὴν ἐφημερίδα τῆς Θεσσαλονίκης «Μακεδονία» τῆς 8 Αὐγούστου 1951).

Μὲρ εὐρίεσαι Λαμψίδη, ἀτόσον καιρὸν ποῦ ἔσ ;
 Ἐγὼ εἶχα-σε σὰ Πάτρας, κ' ἐσὺ κείσ' ἀτοῦ ἀπές.
 Σὸ Παρίσ' ἀπές ἐποῖνεν κριτικὴν ὁ Περτινάξ.
 σὸ Λονδῖνον πρὶν πολέμου, Μπέρναρ Σόου, ὁ Χάλιφαξ.
 σὸ Διαρμπεκίρ ὁ Τότον ὁ Κρωμέτες ὁ Λαφτσῆς,
 κι' ἀτουφκᾶ ἀπές σ' Ἀθήνας γράφς ἐσὺ ὁ ζαβαλῆς.
 Εἶναν κι' ἄλλο ἄμον ἐσέναν ν' εἶχεν τὸ «Ποντιακὸν»
 τοῖ θὰ ἐπαίρνεν τὴν «Π. Ἐστίαν» καὶ ἀπὸ τὸν «Θησαυρόν».
 Δέκα πέντε μῆνας γέντον στόμαν ἔεις λαλίαν κ' ἔεις,
 κι' ἀναχάπαρα ἐγνέφσες τὰ λαμπούρια-σ' νὰ τιζέβς.
 Πρῶτα δέβασον τὸ ἔργον, ὄβασον καλὰ - καλὰ,
 κ' ἐπεκεῖ δέβα κακάντσον ὅσον θέλτς ἀπ' ἀτουκᾶ.
 Νέπρε, κι' ὁ Τουρκοεμάδας πρὶν ξύν' κᾶζ σ' ἀνθρώπς ἀπὸν
 πρῶτα ἐξέταζεν τὸ ἔργον, ρώτανεν κι' ἄλλον κανάν.
 Κ' ἐσὺ κράεις ἄμον κορώνα καὶ βαρκίεις ἄμον γαρκόν,
 γιὰ θέατρα, λιζιόνια, χωρὶς λόγον νιὰ σκοπόν.
 Ἀντὶ νὰ τερῆς τὸ πνεῦμαν, τὴν εὐσίαν νὰ ἐβγάλτς
 καλατσέφς-μας γιὰ ὀξείας, γιὰ δασείας, μετοχάς,
 κι' ἴντιαν θέλτς τσιζέβς παρώρας καὶ ξύντς πόλικον μελάν,
 κρίμαν ντ' ἔζησες σὸ Μπίτλις, σὸ Παῖπουρτ καὶ σ' Ἐρζιγκιάν.
 Γράφω σὴν «Μακεδονίαν» κ' ἐσὺ σὸ «Ποντιακόν»-σ
 κι' ἄς τεροῦμε ἄ' σὴ δύος τσ' ἐν ζαντὸς γιὰ παλαλός.

...εὐχάριστα τὴν ὥρα σας!

ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΗ... ΠΟΙΗΤΙΚΗ

Ὁ... πειρασμός δὲν μᾶς ἄφισε ἡσυχους καὶ ἡ ἀπάντηση στὴν...
ποιητικὴ ἀντικριτικὴ δόθηκε μὲ στίχους γιὰ νὰ ὑπάρχη «εὐθυ-
γράμμιση» στὴν χρησιμοποίησι τῶν μέσων.

Εἶδα-σε ντὸ ἐχολιάστες
καὶ πολλὰ πῶς ἐκακιάστες
καὶ θά ρούης σ' ἓναν γκρεμὸν
ἀσὴν κριτικὴν τ' ἐμόν!

Μὴ χολιάσκεσαι πουλί-μ
Κι' εἶπα-σε τιδὲν γιαβρί-μ
Ἐγραψα ἐκεῖνο π' ἔν':
«Σὴν σκηνὴν τ' ἔργο-σ κι' ἐμπαίν'!»

Κι' εἶπα-το μόνον ἐγὼ
(κι' εἶμαι νὰ κατηγορῶ).
Ὅρώτα τὸν Κοκοζίδη
καὶ ἂν θέλτς καὶ τὸν Σπανίδην.

Καὶ ὁ Κριεζῆς ὁ Τότος
π' ἐδέβασεν τ' ἔργο-σ πρῶτος,
ἀτὸς πὰ τὸ ἴδιον λέει
καὶ τ' ἐμέκας, Σπῦρο, κλαίει.

Κι' ἔπαιξαν τὴν «Τραγωδίᾳ»σ'
ἀτουπὲς σὴν πολιτεία-σ
Τῆς «Εὐξείνου» τὰ παιδία
(δυστυχία!)

Ἔστειλες-α σὴν Ἀθήναν
καὶ ἐκεῖ πὰ κι' εὔρες ἵναν
ν' ἀνεβάζια σὴν σκηνὴν
νὰ κερδίσης «μέγαν τιμὴν».

Ντὸ νὰ φτάγω-σε ἐγὼ
γράψον ἄλλο νὰ τερῶ.
Ἐναν νέον ἔργον ποῖσον.
νέαν «Τραγωδίαν» χτίσον
μὲ τ' ὀσημερνὸν τὸ ρεῦμαν
ἀφοῦ ἔεις «μεγάλον πνεῦμαν»!

Καὶ τὰ ἄλλα τὰ κορώνας
τὰ γαρκὰ καὶ τὰ χελώνας
καὶ ὁ Γάλλος Περτινάξ
καὶ ὁ Ἀγγλος Χαλιφάξ.

Ὅλα ἔνταν σωστὸν τρίμαν
μὲ τὸ ζὸρ νὰ εὐρίκς «ρίμαν»
Ἀχ! ναί, Σπῦρο, κρίμαν, κρίμαν
ἔχασες χρόνον καὶ χρῆμαν.

Ἐχασες καὶ τὸ μυαλό-σ
(ἂ, μετὰ, τὸν παλαλὸς)
Καὶ ἀντὶ νὰ λὲς Σοχοῦμ
εἶπες-α μίαν ποχούμ.

19-8-51

Γ. ΛΑΜΨΙΔΗΣ

Μιά σεμνή τελετή

ΤΑ 25 ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΜΑΝΟΛΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗ

Του Ξ. ΞΕΝΙΤΑ

Μιά σεμνή τελετή χαρήκαμε στις 28 Μαΐου. Με την ταιριαστή επιβλητικότητα γιορτάστηκαν στο θέατρο «Όλύμπια» τὰ 25χρονα τῆς καθηγεσίας τοῦ σοφοῦ μας γλωσσολόγου Μανόλη Τριανταφυλλίδη. Ἡ γιορτὴ ὁργανώθηκε ἀπὸ μιὰ μεγάλη ἐπιτροπὴ, ποὺ ἀποτελέστηκε ἀπὸ τοὺς κορυφαίους ἐκπροσώπους τῆς Ἑκκλησίας, τῆς Πολιτείας, τῶν Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν, τῆς Κοινωνίας γενικὰ.

Ἡ αἴθουσα, τὰ θεωρεῖα καὶ τὸ ὑπερῶν τοῦ θεάτρου ἦσαν ὅλα ἀσφυκτικὰ γεμάτα. Ἀξίζει νὰ κάμομε ξεχωριστὴ μνεῖα γιὰ τὴν ἀπὸ νωρὶς προσέλευση τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σπυρίδωνος, ποὺ ἔμεινε ὡς τὸ τέλος τῆς γιορτῆς καὶ μ' ἐνδιαφέρον τὴν παρακολούθησε. Αὐτὸ τιμᾷ ἰδιαίτερα τὸν Ἀρχηγὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, γιὰ τὴν εὐρύτητα τοῦ πνεύματος καὶ τὴν ἐναργέστατη ἐπισήμανση τῆς ἀξίας τοῦ κατεξοχὴν ἐθνικοῦ ἔργου τοῦ τιμώμενου Καθηγητῆ.

Μίλησε πρῶτα ὁ γραμματέας τῆς ὁργανωτικῆς ἐπιτροπῆς. Διάβασε πολλὰ ψηφίσματα καὶ μηνύματα ἀπὸ πνευματικὰ ἰδρύματα καὶ ἐπιστήμονες ὀνομαστοὺς τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ, με πανηγυρικοὺς χαιρετισμοὺς καὶ εὐχὲς στὸ σοφὸ μας Καθηγητὴ καὶ με ζωερὴ ὑπογράμμιση τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ ἐθνικῆς ἀξίας τῆς ἐργασίας του. Ἐλαμψε διὰ τῆς ἀπουσίας του τὸ «Ἀθήνησι Καποδιστριακὸν κλπ. Πανεπιστήμιον», με τὸ μόνο ἐλαφρυντικὸ, πὼς θὰ λάθεισε ἴσως στὴν ἡμερομηνία, ἐπεὶδὴ ἀκολουθεῖ τό... παλαιὸ ἡμερολόγιο! Καὶ ἡ παράλειψη σημειώθηκε ἀπὸ μιὰ φωνὴ γυναικεία, ποὺ ἀντήχησε σὲ ὅλη τὴν αἴθουσα.

Μίλησαν κατόπιν ὁ τότε ὑφυπουργὸς τῆς Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων Γ. Μόδης καὶ ὁ τότε Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν Γ. Μαῦρος ἀπὸ μέρος τοῦ Πρωθυπουργοῦ, κομίζοντας τὸν χαιρετισμὸ τοῦ ἐπίσημου Κράτους καὶ ἐκφράζοντας τὴν εὐγνωμοσύνη τοῦ Ἔθνους, με τὴν ἀπονομὴ στὸ Μανόλη Τριανταφυλλίδη τοῦ παρασήμου τοῦ Ταξιάρχῃ τοῦ Φοίνικος.

Πῆρε τὸ λόγῳ ἔπειτα ὁ Α. Δελμούζος, ποὺ ἱστόρησε τὴ στενὴ συνεργασία του καὶ τίς μοιραῖες φιλικὲς προστριβὲς με τὸ διαλεχτό μας ἐπιστήμονα, ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ τους γνωριμία στὶς ἀρχὲς τοῦ αἰῶνα μας, ὡς καὶ πέρα ἀπὸ τὴν ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση τοῦ 1917—1920. Ὁ Ε. Παπανούτσος κατόπιν μίλησε γιὰ τὴ συμβολὴ του στὴν παιδαγωγία καὶ γενικὰ στὴν ἐκπαίδευση. Ὁ καθηγητὴς Ν. Ἀνδριώτης, ποὺ ἔχει καταλάβει τὴ θέση τοῦ Μανόλη Τριανταφυλλίδη στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Θεσσαλονίκης, ἔκαμε μιὰ γενικὴ ἐπισκόπηση τῆς πρωτοποριακῆς εὐσυνειδητῆς καὶ πολύτιμης ἐπιστημονικῆς προσφορᾶς του, καὶ τελευταῖος ὁ Γ. Θεοτοκᾶς παρουσίασε τὸν ἐπιστήμονα με τὸ φλογερὸ πᾶθος τῆς γλωσσολογίας, ποὺ χάραξε τὸ δρόμο στὴ διαμόρφωση τῆς δόκιμης κοινῆς δημοτικῆς γιὰ τὴν ὁμοίμορφη ἐμφάνιση τῆς λογοτεχνίας μας.

Ὅρθιοι ὅλοι, με θύελλα ἐπίμονα παρατεταμένων χειροκροτημάτων, ὑποδέχτηκαν τὴν ἐμφάνιση τοῦ τιμώμενου Καθηγητῆ στὴ βῆμα. Σεμνὸς καὶ ἀπλὸς ὁ Μανόλης Τριανταφυλλίδης εὐχαρίστησε με φωνὴ λυγισμένη ἀπὸ συγκίνηση τὴν ὁργανωτικὴ ἐπιτροπὴ καὶ τὸ ἐκλεκτὸ κοινὸ, ποὺ τοῦ ἐπιφύλαξαν τὴν τιμητικὴ αὐτὴ διάκριση καὶ τίς θερμὲς ἐκδηλώσεις γιὰ τὴν ἀναγνώριση τοῦ ἔργου ποὺ συνεχίζει καὶ θὰ συνεχίσει γιὰ καλὸ τοῦ Ἔθνους καὶ τοῦ Λαοῦ.

Ἡ γιορτὴ αὐτὴ ἀποτελεῖ, ἀλήθεια, σπάνιο παράδειγμα, νὰ τιμᾶται καὶ ζώντας ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Πολιτεία ἓνας ἐπιστήμονας, ποὺ ἀφιέρωσε τὴ ζωὴ του ὁλόκληρῃ γιὰ τὴν προκοπὴ καὶ τὴν πολιτιστικὴ ἀνοδο τοῦ τόπου. Καὶ εἶναι προτιμότερο, βέβαια, νὰ συνεχίζονται οἱ παρόμοιες τελετές, ἔστω κι ἂν πρόκειται ν' ἀποτελέσουν παράβαση στὴ γνωστὴ ἀντίθετη... παράδοση τῆς παράξενης Πατρίδας μας, ὅπου πίνουν στὴν ὑγεία μας τὸ κώνειον οἱ δημόσιοι ἄντρες, γιὰ νὰ τοὺς στήνομε ἀνδριάντες μετὰ θάνατον!...

Ἄν ἡ προσφορὰ τοῦ διαλεχτοῦ μας Καθηγητῆ καὶ γενικὰ τοῦ κινήματος τοῦ δημοτικισμοῦ στὴν παιδεία μας ἦταν

Ὁ Ποντιακὸς Θεατρικὸς Ὅμιλος

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΣΤΗΝ ΚΑΣΤΑΝΙΑ

Όταν λέμε—ὅλοι οἱ Πόντιοι τῶν Ἀθηνῶν—«Ὅμιλος» ἐννοοῦμε πιά τὸν Ποντιακὸ Θεατρικὸ Ὅμιλον Ἀθηνῶν. Ἐγίνε τόσο γνωστὸς κι' ἀγαπητὸς ὥστε τὸν φωνάζουμε μὲ τό... μικρὸ τοῦ ὄνομα.

Κι ὅταν λέμε «Θέατρον» ἐννοοῦμε τὶς παραστάσεις του.

Κι ὅλοι ρωτοῦν: «Πότε θὰ παίζετεν;»

«Ντὸ θὰ παίζετεν;» Μὰ πῶς νὰ τὸν ξεχάσουν ἀφοῦ καὶ τὸ καλοκαῖρι ἦταν κοντὰ τους: Πῆρε μέρος σὲ δυὸ ἐκδρομὲς—στὴ Δροσιά, στὴν Πάρνηθα—μὲ μικρὰ μὰ καλὰ ὅπως πάντα προγράμματα. Καὶ ἀκολούθησε τὴ μεγάλη πομπὴ τῆς μεταφορᾶς τῆς εἰκόνας τῆς «Παναγίας Σουμελᾶ».

ΣΤΗ ΔΡΟΣΙΑ

Στὴ Δροσιά προσεφέρθησαν στὰ μέλη

λυτρωτικὴ γιὰ τὸν Ἑλληνισμό πού εἶχε ὡς μητρικὴ του γλῶσσα τὴν κοινὴ δημοτικὴ, γιὰ τὸν ἑλληνισμό τοῦ Πόντου ἦτανε καὶ πολλαπλὰ σωτήρια. Δὲν εἶχαμε νὰ κάνουμε πέρα κεῖ μακριά, ξεχασμένοι κι ἀπὸ τὸ Θεό, μόνο μὲ τὴ διγλωσσία. Εἶχαμε σωστὴ πολυγλωσσία καὶ μὲ τὸ ἑλληνικὸ ποντιακὸ ἰδίωμα, χώρια κ' ἡ τούρκικη, ὑποχρεωτικὴ στὴν παιδεία μας, κ' οἱ ἄλλες ξένες γλῶσσες πού ἔπρεπε νὰ μάθει ὁ Πόντιος, γιὰ νὰ μπορέσει νὰ παλαίψει καὶ νὰ ἐξασφαλίσαι τὴ ζωὴ του καὶ ν' ἀναπτύξει τὸν πολιτισμὸ του μέσα στὴν κοινωνία, εὐθυγραμμιζόμενος μὲ τὴν ἀνοδο τοῦ ὑπόλοιπου ἑλληνισμοῦ καὶ ἀνταγωνιζόμενος μὲ τὶς λοιπὲς σύνοικες φυλὲς τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας σ' ἓνα σκληρὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ὑπαρξὴ του.

Οἱ φωτισμένοι λόγιοί μας ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ αἰῶνα μας εἶχαν ἐπισημάνει τὸ βαθύτερο νόημα τοῦ δημοτικισμοῦ. Καὶ ἐσπευσαν νὰ ἀσπασθοῦν τὶς ἀρχὲς του, μὲ τὶς ὀλοφάνερες ἐνδείξεις του γιὰ μιὰ ἀναγέννηση ἐκπαιδευτικὴ καὶ μορφωτικὴ, γιὰ τὴν ἀποσκοράκιση τῶν παλαιῶν ἀναχρονιστικῶν μεθόδων, γιὰ τὴν ἀποτίναξη τῆς νάρκης, γιὰ τὴν προφύλαξη τῆς ποντιακῆς νεολαίας. ἀπὸ τὶς τοξίνες τοῦ ἀμαρτωλοῦ σχολαστικισμοῦ. Γι' αὐτὸ ἡ εὐγνωμοσύνη τῶν Ποντίων στὸ Μανόλη Τριανταφυλλίδη καὶ στοὺς λοιποὺς πρωτοπόρους στὴν ἐκπαιδευτικὴ μας μεταρ-

τοῦ Ὅμιλου τὰ πατροπαράδοτα καὶ νόστιμα «πεῖνιρλῖα».

Τὰ παιδιὰ τοῦ Ὅμιλου τραγούδησαν μερικὰ ὠραῖα τραγούδια. Ἡ Μολυβοῦ εἶπε τὰ σπαρταριστὰ «κεβεζελοῦκια-τες» μὲ τὸν ἀμίμητό της τρόπο—ὁ κ. Χάϊτας εἶπε ἀριστοτεχνικὰ ἓνα χαρακτηριστικὸ ποντιακὸ ἀνέκδοτο. Κι' ὁ Σπανίδης μὲ τὴν ἀγέραστη του ζωντάνια ἔσυρε ὅλους στὸ χορό.

Στὴ Δροσιά γίνηκε ἀπὸ τὸν ὑποφαινόμενο καὶ λίγο καλλιτεχνικὸ κουτσομπολιὸ ἔμμετρα...

ΣΤΗΝ ΠΑΡΝΗΘΑ

Ἀντὶ πεζῆς θὰ κάνω ἔμμετρη εἰσαγωγὴ ἀναφέροντας μερικοὺς στίχους μου πού μπῆκαν στὴν ἀρχὴ τοῦ προγράμματος...

ρύθμιση καὶ ἀναγέννηση εἶναι ζωερὴ καὶ πολλαπλή.

Ἰδιαίτερη εὐγνωμοσύνη τοῦ χρωστᾶμε καὶ γιὰ τὴν ἀγάπη μὲ τὴν ὁποία κάθε φορὰ μᾶς δίνει μὲ περισσὴ προθυμία τὶς πολὺτιμες συμβουλές του, σχετικὰ μὲ τὴν καταλληλότερη ἐρευνα καὶ τὴν ἐπιμελημένη, ὅσο εἶναι καιρὸς, καλλιέργεια τοῦ γλωσσικοῦ μας ιδιώματος.

Ὁ Γ. Θεοτοκάς στὸ τέλος τῆς ὁμιλίας του εἶπε πῶς «ὁ Μανόλης Τριανταφυλλίδης γιὰ τὸ σύνολο τῶν γλωσσικῶν ἀναγκῶν τοῦ ἔθνους φέρνει μιὰ λύση, πῶς τὸ γραμματικὸ τοῦ ἔργο δίνει τὴν ἐντύπωση ὅτι ἡ δημοτικὴ εἶναι ἔτοιμη ν' ἀναλάβει ὅλες τὶς εὐθύνες τῆς καὶ ὅτι δὲν τῆς λείπει παρὰ μονάχα ἡ ἐπίσημη καθιέρωση. Ὁ «καρπὸς εἶναι ἔτοιμος καὶ ἡ Πολιτεία δὲν ἔχει παρὰ ν' ἀπλώσει τὸ χέρι γιὰ νὰ τὸν δρέψει».

Ἄς εὐχηθοῦμε, τώρα, νὰ μὴ ἀργήσει νὰ ὀλοκληρωθεῖ καὶ ἡ ἐπίσημη ἐπικράτηση τῆς ἐθνικῆς μας γλῶσσας σὲ ὅλες τὶς σφαῖρες τῶν ἐκπαιδευτικῶν καὶ τῶν πνευματικῶν μας γενικὰ ἐκδηλώσεων.

Κι ἂς δοκιμάσουμε τὴ μεγάλη χαρά, πού μᾶς δίνεται ἡ εὐκαιρία νὰ εὐχηθοῦμε στὸ σεβαστὸ κι ἀγαπημένο μας Καθηγητὴ νὰ μᾶς ζήσει χρόνια πολλὰ, γιὰ τὸ καλὸ τῆς Ἐπιστήμης καὶ τοῦ ἔθνους.

ΞΕΝΟΣ ΞΕΝΙΤΑΣ

Σήμερα μᾶς καλέσανε οἱ «ΑΡΓΟΝΑΥ-
[ΤΑΙ—ΚΟΜΝΗΝΟΙ]

σύλλογος διαλεχτὸς

Ποντίων Καλλιθέας.

Στὴν Πάρνηθα τὴν δροσερὴ

νὰ τρῶμε ἄμον ἀδελφοί... χαψία καὶ ἐλαίας.

ὁ «Ὅμιλος» στὸ Σύλλογο παρὰ πολλὰ

[ὀφείλει

στὴν δύσκολη περίσταση εἶναι ἓνα κι' ἓνα

στὸν «Ὅμιλο ποὺ εἶναι, ἀγαπητοί μας φίλοι,

«ντὰν ντὰν κοιλιὰν εὐκαιρον καὶ δόντια

[ἀκονεμένα.

Τὰ μέλη τοῦ Ὅμιλου πραγματικὰ περά-
σανε μιὰ εὐχάριστη μέρα μαζί με τὴν
Διοίκησι καὶ τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου σ' ἓνα
ἀδελφωμένο ποντιακὸ γλέντι. Ἡ μονα-
δικὴ γραφικότητα τῆς Πάρνηθος ἀποτε-
λοῦσε τὴν καλλίτερη σκηνογραφία σὰν
πλαίσιο στοὺς ζωντανούς χορούς καὶ τ'
ἀνοιχτόκαρδα τραγούδια μας...

Ἐπιστρέψαμε γεμάτοι ἐνθουσιασμό καὶ
πίστη στὴν Ποντιακὴ Ἰδέα ποὺ σφυρη-
λατοῦν γόνιμα οἱ ἐμπνευσμένες ὁργανώ-
σεις τῶν Ποντίων.

ΜΕ ΤΗΝ ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΣΟΥΜΕΛΑ

Ὁ «Ὅμιλος μας ἀκολούθησε τὴν εἰκόνα
τῆς Παναγίας Σουμελᾶ σ' ὅλη τὴν θριαμ-
βευτικὴ διαδρομὴ τῆς.

Τέσσερα διαλεχτὰ μέλη του (Δελη-
κάρης, Χάϊτας, Σαραφίδης, Ξανθόπουλος)
ντυμένα με τὶς πολεμικὲς ποντιακὲς στο-
λές πῆραν ἀπὸ τὸ Μουσεῖο τὴν εἰκόνα,
παρακάθησαν δίπλα τῆς στὸ τραῖνο καὶ
τὴν παράδωσαν στὴ Θεσσαλονίκῃ σὲ μέ-
λη τῆς «Εὐξείνου Λέσχης».

Θάταν καθυστερημένη τυμπανοκρουσία
ἡ περιγραφή τῆς θριαμβευτικῆς πορείας
τῆς εἰκόνας. Ἐξ ἄλλου ὁ τύπος, ἰδιαίτερα
τῆς Θεσσαλονίκης περιέγραψε με λεπτο-
μέρειες ὅλες τὶς τελετὲς. Θὰ περιοριστῶ
στὰ τοῦ Ὅμιλου μας: Ξεκινήσαμε με τὸν
πόθο νὰ φανοῦμε ἀντάξιοι τῆς ἰδιαίτερης
ἀποστολῆς μας καὶ νομίζω πὼς τὸ πετύ-
χαμε. Φτάσαμε τὴν παραμονὴ στὴν Καστα-
νιά (Βερροίας) τὸ γραφικώτατο χωριὸ
«με τὰ ψηλὰ ρασσία καὶ τὰ νερὰ τὰ κρύα»...

Πλησιάζει ἡ ὥρα γιὰ τὴν παράστασι
καὶ τὰ ἡλεκτρικὰ φῶτα δὲν ἐννοοῦν
νᾶρθουν... «Τί θὰ γίνη;»

«Θὰ παίξουμε με «Λούξ» καὶ «χωρὶς
Αὐλαία»... Ἐτοιμαστήκαμε νὰ παίξουμε

ἔστω καὶ με «Λούξ». Εὐτυχῶς φωτίσανε...
τὰ φῶτα.—Ἡ παράστασι με τὸν «Ξενη-
τέα» ἦταν ἓνας συνεχῆς χεῖμαρρος γέλιου
κι ἐνθουσιασμοῦ. Ὅλοι παίζανε με ἐξαί-
και ρετο κέφι.

Ἡ εἰδυλλιακὴ ἀτμόσφαιρα ἀντανakλοῦ-
σε, θαρρεῖς, πιδ καλόβουλα τὶς ἀνοιχτό-
καρδες κουβέντες τοῦ «Ξενιτέα», σὲ θε-
ατὲς καὶ ἠθοποιούς...

«Καταλύσαμε»—ὥρα 1 1)2 μ.μ. στὸ
Σχολεῖο τοῦ χωριοῦ. Μᾶς φέραν οἱ χω-
ρικοὶ «σιονατισμένα στρώματα».

Ξαπλώσαμε σὲ δυὸ «παρατάξεις» ἄν-
τρες καὶ γυναῖκες. Μὰ εἴχαμε κι' ἀντρό-
γυνα. Τὰ λεπτὰ βέβαια πειράγματα ἔδιναν
κι ἔπαιρναν. Τὴν μέρα τῆς ἐπίσημης γιορ-
τῆς ἀνεβήκαμε στὸν τόπο ποὺ τέθηκε ὁ
θεμέλιος λίθος. Παρακαθήσαμε στὸ «ἐπί-
σημον γεῦμα»—Γύρω τὸ μαγευτικὸ περί-
γυρο μᾶς προκαλοῦσε νὰ ξεφεύγουμε ἀπ'
τὴν ἐτικέτα τῆς ἐπισημότητας καὶ νὰ
ξεσποῦμε σὲ ζωηρὲς ἐκδηλώσεις.

Τὸ ἄλλο πρωὶ παίρνουμε τὸ δρόμο τῆς
ἐπιστροφῆς μέσω Κοζάνης. Σταματοῦμε
στὸ χωριὸ Δρέπανο. Χτυποῦν οἱ καμπάνες
ἔρχονται οἱ χωρικοὶ στὸ προσκύνημα τῆς
εἰκόνας καὶ στήνεται ὁ χορὸς. Ἀλήθεια
πότε βρέθηκε τόσο κέφι! Τ' ἀσημένια
μαλλιά τοῦ Σπανίδη πετοῦν. Χαίρονται,
θαρρεῖς τὴν φύση τῆς πρώτης ποντιακῆς
Πατρίδας. Καὶ ἡ φωνὴ του κυλᾷ στὰ
πρῶτα γλυκύφωνα κελαρύσματα τῆς.
Στὴν Κοζάνη τὸ προσκύνημα μαζεύει
πολὺν κόσμο.

Σ' ἓνα μαγειρεῖο ὁ «Ὅμιλος δίνει λίγες
μὰ ζωντανὲς νότες τῆς ποντιακῆς μου-
σας σὲ χορὸ καὶ τραγούδι.

Τὸ λεωφορεῖο σὲ 3 ὥρες μᾶς ξανα-
παίρνει γιὰ νὰ μᾶς φέρει ὥρα 3 πρωὶ στὴν
Ἀθήνα. Στὴ διαδρομὴ μπροστὰ μας ἀπο-
καλύπτονταν σὲ ἓναν συνεχῆ ὄργιο ὁμορ-
φιᾶς ἡ λιτὴ ἐλληνικὴ φύση.

Ὅλοι γεμάτοι ἀπὸ ἀξέχαστες ἐντυπώσεις
μισοκλείναμε τὰ μάτια. Τὰ σκαμπανε-
βάσματα τοῦ λεωφορείου λικνίζανε κάποι-
ους γλυκοὺς ὁραματισμούς...

Μόνον ἡ Μολυβοῦ «ἐμολύβωσεν» ὄχι
ἀπ' τὰ «κεβεζελεύουκιά τς» μὰ σὰν κοινὴ
θνητὴ... τὴν πείραξε τὸ λεωφορεῖο...

Καὶ ξανὰ ἡ Ἀθήνα μᾶς ἄρπαξε καὶ μᾶς
χώρισε ὅλους...

Γ. ΣΑΡΑΚΕΝΙΔΗΣ

Μνημόσυνα Ἑρώων

ΤΟ ΠΑΡΑΣΗΜΟΝ

Τοῦ Γ. ΚΑΝΔΗΛΑΠΤΗ

Εἰς μνήμην τοῦ υἱοῦ μου Θεοδώρου Κανδηλάπτου, ὑπολοχαγοῦ τῆς Σχολῆς τῶν Εὐελπίδων πεσόντος ἡρωϊκῶς ἐν Ἀλβανίᾳ τῇ 28—2—41.

Πρό τινος χρόνου ἐγνώρισα ἕναν ἀγαθῆς ψυχῆς καὶ συμπαθοῦς φυσιογνωμίας γέροντα στηριζόμενον ἢ μᾶλλον παίζοντα τὴν βακτηρίαν εἰς τὰς χεῖρας (σημεῖον ὅτι εἰσέτι δὲν ἔχει ἀνάγκην τοῦ τρίτου ποδὸς) καὶ φέροντος ἐπιδεικτικῶς τὸ χρυσοῦν παράσημον «Ἀριστεῖον Ἀνδρείας» εἰς τὸ στήθος καὶ προσερχόμενον τακτικῶς καθ' ἐκάστην ἐθνικὴν ἐορτὴν καὶ παρακολουθοῦντα αὐτὴν μὲ βαρυαλγὲς βλέμμα.

Ἡμέραν τινὰ ἠθέλησα νὰ πειράξω αὐτὸν διότι οἱ περισσότεροι τὴν σήμερον εἴμεθα φιλοπαίγμονες, ἐπλησίασα αὐτὸν καὶ τὸν ἠρώτησα: «Διατί, παπποῦ, τώρα ποὺ εἶσαι εἰς τὴν δύσιν τοῦ βίου σου, καὶ οἱ γέροντες δὲν ζοῦν μ' ἐλπίδας, διατί ἐπιδεικτικῶς προσέρχεσαι μὲ τὸ παράσημόν σου εἰς τὰς τελετὰς καὶ ζηλεύεις δόξας νεανικὰς»; Ὁ γέρον ἐγέλασε καὶ μὲ εἶπε: «Δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι τὸ στάδιον τῆς δράσεώς μου πρὸ πολλοῦ τὸ παρεχώρησα εἰς τοὺς νέους, ἀλλὰ τὸ παράσημον αὐτὸ μὲ ὑπεθυμίζει τὸν Γολγοθᾶν τοῦ βίου μου καὶ ἕκαστος γνήσιος Ἑλλήν δέον νὰ ἔχῃ εἰς τὸν βίον του ἕνα Γολγοθᾶν, εἰς ὃν δέον νὰ ἀνέλθῃ, ὡς ἀνῆλθε καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, διότι ὁ ἔχων μακάριον τέλος ἔχει καὶ βίον συνυφασμένον μὲ λύπας καὶ χαράς. Ἐπομένως τὸ παράσημον τοῦτο δὲν τὸ φέρω οὔτε ἐκ φιλοδοξίας ἢ κενοδοξίας, ὅπως θέλῃς λογάρισε τοῦτο, ἀλλὰ τὸ φέρω ἐξ ἐθνικῆς ὑπερηφανείας, διότι μὲ ἐνθυμίζει τὸν ἡρωικὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ μου, ἀνδραγαθήσαντος καὶ ἐνδόξως πεσόντος εἰς τὸ πεδῖον τῆς τιμῆς, εἰς τὸ Ἀλβανικὸν Μέτωπον καὶ χάριν τιμῆς καὶ ἀνδραγαθίας ἐδόθη ἀντὶ εἰς τὸν υἱὸν εἰς τὸν πατέρα, διότι λέγει καὶ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον «ὁ Πατὴρ ἐν τῷ Υἱῷ καὶ ὁ Υἱὸς ἐν τῷ Πατρί». Συνεπῶς τὰ παράσημά μου τὰ κτηθέντα, διὰ τοῦ αἵματος τῶν προσ-

φιλῶν τῆς Πατρίδος καὶ ὑπὲρ αὐτῆς θυμάτων εἶναι ἀνώτερα καὶ αὐτῶν τῶν θησαυρῶν τοῦ Κροίσου.

»Ὁ Στρατηλάτης καὶ αἰμίνηστος Κωνσταντῖνος τὸ Ἰνδαλμα τῆς φυλῆς μας συνέτυχέ ποτε ἐν Βερροίᾳ λοχίαν τινὰ φέροντα ἐπιδεικτικὰ τὸ παράσημον τῆς ἀνδραγαθίας του. Πλησιάσας ἠρώτησεν αὐτὸν διὰ ποίαν αἰτίαν φέρει ἐπιδεικτικῶς τὸ παράσημον τοῦτο; ὅπερ καὶ κρατήσας ἔδειξε. Τότε τῷ ἀπήντησεν ὁ στρατιώτης, ὅτι ἠνδραγάθησεν εἰς τὸ Σαραντάπορον καὶ συνέλαβεν 28 στρατιώτας. «Τότε φέρετο μετὰ τῶν εὐχῶν μου, τῷ εἶπεν ὁ Βασιλεὺς, διότι ἀξίζει νὰ τὸ φέρῃς».

»Ἐπομένως καὶ ἐγὼ φέρων τὸ παράσημον τοῦτο, νομίζω ὅτι φέρω ἐπὶ τοῦ στήθους μου βάρος ἐνὸς τόνου, ἀλλὰ τὸ βάρος τοῦτο μὴδὲν τὸ θεωρῶ ἀπέναντι τῆς ἐθνικῆς ὑπερηφανείας, ὅτι ἐγενόμην πατὴρ υἱοῦ ἐθνοπρεπῶς μορφωθέντος καὶ ἐθνοπρεπῶς πεσόντος ἐνδόξως καὶ προλαβόντος τὴν ἀτίμωσιν, τὰς βιαιότητας καὶ καταστροφάς, ἃς οἱ κακοῦργοι ἐκεῖνοι θὰ διέσπειρον εἰς τὰ ἱερά μας ἐδάφη. Δὲν ἐνδιαφέρομαι διὰ τὸν κόσμον τὸν φιλόσογον τὸ τί θὰ εἴπῃ δι' ἐμέ. Ἐδῶ διὰ τοῦ παρασήμου τούτου, ὅπερ φέρω, νοερῶς ἐπικοινωνῶ μετὰ τοῦ υἱοῦ μου, συνδιαλέγομαι μετ' αὐτοῦ, ἀντλῶ θάρρος καὶ ὑπομονήν, μέχρι τῆς μακαρίας ἐκείνης στιγμῆς, ὅτε θὰ μεταβῶ παρ' αὐτῷ. Καὶ ἐὰν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ δὲν θᾶ ἀξιώθῃ ν' ἀναμίξω τὴν κόνιν τοῦ σώματός μου μὲ τὴν τοῦ σώματός του, ἐκεῖ ἄνω εἰς τὸν οὐρανὸν ἢ ψυχὴ μου θὰ συναντήσῃ τὴν ψυχὴν του καὶ θὰ ἐναγκαλισθῶσι καὶ ἀσπασθῶσιν ἀλλήλας».

Ἐδικαίωσα λοιπὸν τὸν γέροντα καὶ ἀπῆλθον συγκεκινημένος τὴν ψυχὴν διὰ τὴν ἄκαιρον σκηνὴν, ἣν προεκάλεσα καὶ ἴσως ἐλύπησα τὸν εἰς πέλαγος λύπης καὶ θλίψεως πλέοντα μάρτυρα ἐκεῖνον πατέρα.

Γ. ΚΑΝΔΗΛΑΠΤΗΣ—ΚΑΝΙΣ

ΟΙ ΕΚΛΕΚΤΟΙ ΠΟΥ ΦΕΥΓΟΥΝ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΞΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

(1891 — 1951)

Ο Νικόλαος Ξηρόπουλος είδε τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἓνα μαγιάτικο πρωὶ τοῦ 1891 σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς ὁμορφες νυφοῦλες ποὺ στολίζουν τὰ δαντελλωτὰ ἀκρογιαλὶα τῆς Μαύρης Θάλασσας, στὴν Κερασσοῦντα.

Ἡ μητέρα του ἦταν ἀπὸ ἀρχοντικὴ οἰκογένεια τῶν Ἰασονιδαίων τῆς γειτονικῆς Πουλαντζάκης καὶ ὁ πατέρας Κερασσοῦντιος. Τὸ κκινούργιο βλαστάρι μεγάλωσε κάτω ἀπὸ τὴν ἀγρυπνὴ παρακολούθησιν τῆς ἀξίας σὲ ὅλας μὲντας του καὶ ἔτσι πῆρε τὸν καλὸ δρόμο γιὰ τὴν κατοπινὴν σταδιοδρομίαν του.

Τὰ πρῶτα γράμματα τὰ ἔμαθε στὴν πατρίδα του καὶ ἐπειδὴ ἔδειχνε ἰδιαίτερη κλίση στὴ μάθησιν οἱ γονεῖς του τὸν προώριζαν γιὰ τὴν ἱερατικὴ σχολὴ τῆς Χάλκης γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τὸ ἱερατικὸ σχῆμα εἶχε ἐξαιρετικὴ ἐκτίμησιν.

Κατὰ σύστασιν ὅμως καὶ τῶν ἰδίων διδασκάλων τῆς σχολῆς, ἄλλαξαν τὴν κατεύθυνσιν τοῦ νέου σὲ ἄλλους δρόμους ποὺ ταίριαζαν περισσότερο στὴν ἰδιοσυγκρασίαν του καὶ στὴν ἀντίληψίν του.

Ἡ βασίλισσα τοῦ Βοσπόρου τὸν φιλοξένησε γιὰ νὰ πάρῃ ἀνώτερη μόρφωσιν στὴν Γερμανικὴ Ἑμπορικὴ Σχολή. Πάντα μεταξὺ τῶν πρῶτων σταθμῶν μαθήματα ἀλλὰ καὶ πρῶτος στίς πατριωτικὰς ἐκδηλώσεις. Σὰν Ἕλληνας καὶ Ὀρθόδοξος μυρίζεται πῶς γίνεται μέσα στὴ σχολὴ κάποια προπαγάνδα προσηλυτισμοῦ με σκοπὸ νὰ παρασυρθοῦν οἱ νέοι καὶ καταφέρναι νὰ κατεβάσῃ τοὺς Ἕλληνες μαθητὰς σὲ ἀπεργίαν ποὺ ἦταν ἀσυνήθιστη ἐκεῖνο τὸν καιρὸ. Δὲν ἀρκεῖται μόνον σ' αὐτὸ ἀλλὰ καταγγέλλει τὸ γεγονὸς καὶ στὸν τότε Οἰκουμένικὸ Πατριάρχην, ὁ ὁποῖος κατασυγκινημένος τὸν ἀσπάζεται. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν σπουδῶν του στὴν Πόλιν γίνεται κάτοχος ἐκτὸς τῆς τουρκικῆς, τῆς γαλλικῆς καὶ γερμανικῆς γλώσσας.

Ἦταν καταπληκτικὴ ἡ εὐκολία μὲ τὴν ὁποία μάθαινε τὶς ξένες γλώσσες.

Οἱ δάσκαλοί του μένουσαν κατενθουσιασμένοι καὶ οἱ ἑπαινοὶ γι' αὐτὸν εἶναι κάτι τὸ συνηθισμένο.

Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του στὴν Πόλιν γυρίζει στὴν ἀγαπημένην του Κερασσοῦντα καὶ ἀμέσως προσλαμβάνεται ὡς πρῶτος γραμματεὺς τῆς γερμανικῆς ἐταιρείας ξηρῶν καρπῶν Χοστράσερ. Ὁ μέγας γνωστὸς οἶκος Πισάνη τὸν ἐποφθαλμιεῖ καὶ καταφέρνει

νὰ τὸν πάρῃ. Τὰ φτερά ὅμως τοῦ νέου μέρα μὲ τὴν μέραν μεγαλώνουν καὶ δὲν ἀργεῖ νὰ πετάξῃ σὲ νέους ὁρίζοντας.

Τὸ 1915 ἐγκαταλείπει τὴν πατρίδα του καὶ ἐγκαθίσταται στὴ Ρουμανία ὅπου ἀρχίζει ἐργασίαν γιὰ λογαριασμὸν του. Εἰδικότης του εἶναι οἱ ξηροὶ καρποί, τὰ προϊόντα τῆς πατρίδας του. Δυὸ χρόνια ἔμεινε ἐκεῖ. Οἱ Γερμανοὶ καταλαμβάνουν τὴ Ρουμανίαν καὶ τὸ νέο κλίμα δὲν ἀρέσει στὸ Νίκο ποὺ διψοῦσε γιὰ ἐλεύθερον ἀέρα.

Μεταφέρει τὴ δραστηριότητά του στὴ Μόσχαν ἀλλὰ τὸν τραβάει ἡ ἀκρογιαλιά καὶ κατεβαίνει στὸ Ροστώβ ἀπ' ὅπου ἀρχίζει ἐμπόριον καφέων καὶ δερμάτων. Ἡ ἐπιχειρηματικότητά του φθάνει μέχρι τὸ ἀκράϊον λιμάνι τῆς Ρωσσίας στὸν Εἰρηνικό, στὸ Βλαδιβοστόκ. Κι' ἐδῶ μένει γιὰ λίγο λόγῳ τῆς μεταπολιτεύσεως καὶ γυρίζει πάλιν στὴν Πόλιν γιὰ ν' ἀρχίσῃ καινούργια ἐξόρμησιν.

Στὰ 1922 τὸν καλεῖ ὁ Γ. Πισάνης στὸ Λονδίνον ὅπου ἐπὶ 6 χρόνια ἐργάζεται ἐντατικὰ καὶ κερδίζει ἀρκετὰ γιὰ τὸ ἐκτὸς ἀπὸ τὸ μισθὸ εἶχε καὶ ποσοστὰ ἐπὶ τῶν κερδῶν.

Ἡ συνεργασία του αὐτῇ ἦταν ἀρκετὰ ἀποδοτικὴ καὶ ἔκανε τὸν οἶκον Πισάνη νὰ τὸν περιβάλλῃ μὲ ἀπεριόριστη ἀγάπην καὶ ἐκτίμησιν. Ἡ θύελλα ὅμως ποὺ ξερίζωσε μαζί μὲ ὅλον τὸ Χριστιανικὸ στοι-

χειρό από τὸν Πόντο καὶ τοὺς δικούς του καὶ τοὺς ἔρριξε κουρέλια στὴ φιλόξενη γῆ, τὴν Ἑλλάδα, τὸν ἔκανε νὰ μὴ μπορῇ ν' ἀνέχεται πειὰ τὸ μουχλιασμένο ἀπὸ τὴν ὑγρασία Λονδίνο καὶ κατεβαίνει μετὰ τίς οἰκονομίες του στὴν Ἑλλάδα γιὰ νὰ δέσῃ τὴν τύχη του μετὰ τοὺς οἰκτίους του.

Καινουργιο στάδιο ἀνοίγεται γι' αὐτὸν καὶ νέοι ἀγῶνες ἀρχίζουν. Διάλεξε τὴν ἐμπορεία εἰδῶν αὐτοκινήτων. Μετὰ τὴν ἐργατικότητα καὶ τιμιότητα του δὲν ἀργεῖ νὰ κατακτήσῃ τὴν ἀγορὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὴ συμπάθεια τῶν νέων συναδέλφων του. Ἐργατικός, τίμιος, σοβαρός, καὶ εὐπροσέγγιστος γίνεται ὁ ἀγαπητὸς σύμβουλος τῶν ἄλλων συναδέλφων του.

Στὰ χεῖλη του πάντα ἀνθίζει ἓνα γλυκὸ χαμόγελο καὶ στὴ μπουντονιέρα του κατὰ προσήμειον ἓνα ροζ γαρύφαλλο.

Ὅσοι προσέφευγαν σ' αὐτὸν γιὰ συμβουλὲς ἢ γιὰ μιὰ ἐνίσχυση δὲν ἀκούγαν ἀπ' τὰ χεῖλη του ὄχι. Χαιρόταν μετὰ τίς χαρὲς ὅλων καὶ λυπόταν περισσότερο ἀπ' ὅλους μετὰ τίς λύπες τῶν ἄλλων.

Βρισκόταν πρῶτος καὶ καλύτερος στὰ προσέφαλα τῶν ἀρρώστων συγγενῶν καὶ φίλων του, αὐτὸς ποὺ δὲν αἰσθάνθηκε τὴν ἴδια χαρὰ νὰ τοῦ τὴν δίνουν ἄλλοι στὴ διάρκεια τῆς ἀρρώστειας του στὸ Λονδίνο ποὺ ἦταν μοιραῖο νὰ τὸν ὀδηγήσῃ στὴ

ψυχρὴ καὶ ἄχαρη τελευταία κατοικία του.

Πολλὲς ἐπιστολὲς τοῦ ἐρχόνταν κάθε ἡμέρα ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος ποὺ ζητοῦσαν τὴν συνδρομὴ του. Σὲ καμμιὰ ἀπ' αὐτὲς δὲν ἀπήντησε ἀρνητικὰ στέλνοντας πάντα εἴτε χρήματα εἴτε ρουχισμό. Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς Κατοχῆς εἶναι γνωστὴ σὲ ὅλους ἡ λειτουργία τοῦ συσσιτίου τοῦ «Συλλόγου Ποντίων «Ἀργοναῦται—Κομνηνοί» τοῦ ὁποῦ ἐμψυχώτης καὶ ἀκούραστος ἐργάτης ἦταν ὁ Ν. Ξηρόπουλος καὶ ὡς σύμβουλος καὶ ὡς Πρόεδρος. Ἐπέβλεπε τὰ συσσίτια ξενυχτοῦσε πολλὰς φορὲς κάνοντας τοὺς ὑπολογισμοὺς ἐσόδων καὶ ἐξόδων, προσπαθώντας νὰ βρῇ καλύτερους τρόπους συντηρήσεως τῶν παιδιῶν τῶν Ποντίων.

Ἐξαιρετικὴ ἐπίσης ἦταν ἡ συμβολὴ του καὶ ἡ προσωπικὴ καὶ ἡ χρηματικὴ στὴν διεξαγωγὴ τῶν παιδικῶν κατασκηνώσεων κατὰ τὴν περίοδο 1945—47. Ἦταν ὁ μόνος ποὺ ἐπισκέπτονταν κάθε βράδυ τὰ παιδιὰ καὶ τὰ στελέχη τῆς ποντιακῆς κατασκηνώσεως.

Εἶχε ἐπίσης τελευταίως υἱοθετήσῃ καὶ δύο ὄρφανὰ ποὺ κάθε μῆνα ἔστελνε ἓνα ὠρισμένο ποσὸ στὴν ὀργάνωση ποὺ τὰ περισυνέλεξε.

Ὅμως ἡ ἀνίατη ἀρρώστεια του ποὺ τοῦ

Ὁ Ν. Ξηρόπουλος ἦταν παρὼν σὲ κάθε σωματειακὴ ἐκδήλωση : στὴν περισυνὴ διανομὴ παπουτσιῶν τοῦ «Συλλόγου Ποντίων «Ἀργοναῦται—Κομνηνοί» (δωρεὰ τοῦ κ. Γιώρμπεη ἀπὸ τὸ Σικάγο). φαίνεται μετὰ τὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη.

ἔτρωγε τὰ σωθικά τὸν ἔστειλε στὸ Λονδῖνο.

Καὶ ὅτις 26 Ὀκτωβρίου ἡ τρομερὴ ἀρρώστεια σώριασε κάτω τὸν ἄνθρωπο τὸν γεμάτο δραστηριότητα καὶ καλωσύνη.

Ἐφυγε ἀφήνοντας πίσω του πολλοὺς πιστοὺς φίλους καὶ κανένα ἐχθρό.

Μὲ τὴν φροντίδα τοῦ ἐκλεκτοῦ Ποντίου ἱατροῦ Α. Πιστοφίδη ὁ ὁποῖος τὸν συνόδευσε κατὰ τὴν ἀναχώρησή του, μετεφέρθη στὰς Ἀθήνας στίς 4 Νοεμβρίου ἀεροπορικῶς καὶ ἐκηδεύθη στίς 5 Νοεμβρίου. Ἡ κηδεία του ἔγινε πάνδημη. Τὸ ποντιακὸ στοιχεῖο Ἀθηνῶν—Πειραιῶς συγκινήθηκε ἀπ' τὸ ἄγγελμα τοῦ θανάτου καὶ σύσσωμο ἤρθε νὰ παραστῇ στὴν νεκρώσιμο ἀκολουθία. Ὁ μικρὸς ναὸς τοῦ Ἀγ. Νικολάου Καλλιθέας καὶ τὸ προαύλιό του ἦταν ἀδύνατο νὰ ἐπαρκέσουν. Ἀκόμα καὶ τὰ μικρὰ τῆς Καλλιθέας συνωστίζονταν νὰ δοῦν τὸ νεκρὸ λέγοντας ἀναμεταξύ τους: «Ὁ κ. Νῆκος ποὺ μᾶς ἔδινε συσσίτιο... πέθανε!».

ΛΑΖΑΡΟΣ ΚΟΥΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Μετὰ τὴ νεκρώσιμο ἀκολουθία ἐκφωνήθηκαν συγκινητικοὶ λόγοι ἀπὸ τὸν πρῶτον ὑπουργὸ κ. Στ. Νικολαΐδη ἀπ' τὸν Γεν. Γραμματέα τοῦ «Συλλόγου Ποντίων Ἀργοναύται—Κομνηνοί» κ. Ε. Καρατζᾶν, ἀπ' τὸν κ. Ἰατρίδη ἐκ μέρους τοῦ Δήμου Καλλιθέας, ἀπ' τὸν κ. Α. Παπαδόπουλο ἐκ μέρους τοῦ Σωματείου Ποντίων ἡ «Πρόδοξ» ἀπὸ ἓναν ἐκπρόσωπο τῶν συναδέλφων καταστηματαρχῶν καὶ ἀπὸ τὸν κ. Στ. Δεληκάρην ἐκ μέρους τοῦ «Ποντιακοῦ Θεατρικοῦ Ὀμίλου Ἀθηνῶν», τοῦ ὁποῖου παραθέτομε δλόκληρο τὸ κείμενο:

Ὁ λόγος τοῦ κ. ΣΤ. ΔΕΛΗΚΑΡΗ

«Βαθιά εἶναι ἡ συγκίνησή μας, βαθύτατος ὁ πόνος μας ἐμπρὸς στὸ ἀκίνητο σῶμα σου, ἀλησμόνητε καὶ ἄτυχε φίλε.

Μὲ συντριμμένη τὴν καρδιά ἤρθαμε νὰ σὲ προπέμψουμε στὴν τελευταία σου κατοικία, ὅλα τὰ μέλη τοῦ «Ποντιακοῦ Θεατρικοῦ Ὀμίλου», μὲ τὰ λίγα αὐτὰ θλιβερὰ λόγια τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ, λουλούδια τῆς καρδιᾶς, βγάλμένα μέσα ἀπὸ τὸ θερμότητι τῆς ψυχῆς μας καὶ συνταιριασμένα μὲ τὰ ἄνθη αὐτὰ τῆς ἀττικῆς γῆς, ποὺ θὰ σὲ δεχθῇ στοὺς κόλπους της, ἀλλοίμονο, γιὰ πάντα.

»Ἡ κοινὴ μοῖρα τῶν θνητῶν ἀνθρώπων μὲ τόση βία, βία ἀδικη, θέλησε νὰ σὲ ἀρπάξῃ τόσο πρόωρα μέσα ἀπὸ τὴν

θερμὴ ἀγάπῃ τοῦ σπιτιοῦ σου, μέσα ἀπὸ τὴν ζωντανὴ παραγωγικὴ σου δράση, μέσα ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ σου ἄθληση. Ἀμίλητος βρίσκεσαι τώρα κοντά μας ἐσὺ ὁ γλυκομίλητος, ἐσὺ ποὺ μέλι καὶ γάλα ἔσταζε ἀπὸ τὰ χεῖλη σου, ἐσὺ ποὺ μᾶς ἐγέμιζες θάρρος καὶ αἰσιοδοξία μὲ τὸ λεπτὸ μύρο τῆς καλωσύνης σου, τῆς νηφάλιας κρίσης σου, τῆς σταθερῆς καὶ φωτεινῆς γνώσης σου. Ὅλοι γνωρίσαμε τὴν ἐργατικότητά σου, τίς ποικίλες ἱκανότητές σου, τίς πολιτισμένες, τίς εὐρωπαϊκὲς μεθόδους τῆς δουλειᾶς σου, τοὺς ἀκούραστους ἀγῶνες σου στὸν ποντιακὸ σωματειακὸ καὶ κοινωνικὸ τομέα. Ἀλλὰ ὀλίγοι ἴσως γνωρίζουν μὲ ποιά προθυμία καὶ μὲ ποιὸ ἐνδιαφέρον μὲ ποιά ἀντίληψη ἀντίκρυσες κ' ἐνεθάρρυνες τὸ ἔργο τοῦ «Ποντιακοῦ Θεατρικοῦ Ὀμίλου». Καὶ δὲν ὑπῆρξες τῶν ὠραίων λόγων κήρυξ, ὑπῆρξες καὶ τῶν ἔργων φωτεινὸ ὑπόδειγμα.

»Δὲν θὰ λησμονήσουμε ποτὲ μὲ πόση στοργὴ μᾶς παρακολουθοῦσες στὴν καλλιτεχνικὴ μας ἐργασία. Ἀργὰ τίς χειμωνιάτικες κρύες βροχερὲς νύχτες καθόσουν μαζὶ μας ἕως ἀργά. Μᾶς κοίταζες μὲ τὸ καθάριο ἐκείνο βλέμμα σου, τὸ γελαστὸ μαζὶ καὶ αὐστηρό, γεμάτο ὅμως ἀπὸ μιὰ συγκρατημένη καὶ κινούμενη λάμψη, λάμψη ποντιακῆς χαρᾶς καὶ περηφάνειας λάμψη ποὺ φλόγιζε τίς καρδιές μας καὶ φτέρωνε τίς ψυχές μας μὲ τὴν γεμάτη φῶς πνοή της.

»Τὰ ὠχρά σου χεῖλη, τὰ χεῖλη ποὺ τόσο ἤρεμα καὶ τόσο πειστικὰ ἐθώπευαν χιλιάδες φορὲς τὰ αὐτιά μας, τὰ χεῖλη αὐτὰ ποὺ ὁ στυγνὸς θάνατος ἐσφράγισε γιὰ πάντα μὲ τὴν παγερὴ πνοή του δὲν μᾶς λένε πιά: «Παιδιά, μὴν ὀλιγοψυχῆτε. Ὅλα θὰ πᾶνε καλά».

»Τὸ κάθε δάκρυ μας, ποὺ τὴ στιγμή αὐτὴ ἀργοσαλεύει στὴν ἄκρη τῶν ματιῶν μας, ποὺ μαζεμένοι ἐδῶ ἐνώνομε τὴ θλίψη μας σὲ μιὰ θερμὴ προσευχὴ γιὰ τὴν ψυχὴ σου μαρτυρεῖ καὶ διαλαλεῖ μὲ τὴ σιωπηλὴ καὶ ἀλάθευτη γλῶσσα του ὅλον τὸν βαθύτατο πόνο ποὺ νιώθουμε σὰν ἓνας ἄνθρωπος γιὰ τὸν ἀναπάντεχο χαμό σου.

»Ἄν ἡ ἀττικὴ γῆ θ' ἀγκαλιάσῃ στοργικὰ τὸ σεπτὸ σου σκῆνωμα, ἀλημόνητε φίλε, οἱ καρδιές μας, οἱ καλλιτεχνικὲς καρδιές μας, θὰ φυλάνε πάντα τὴν ἀμνησίαν τους στίς πιὸ βαθιές πτυχές τους, σὰν ἓνα πολύτιμο σύμβολο μιᾶς δημιουργικῆς ἀγάπης, φιλίας καὶ Ἀνθρωπιᾶς.

»Ἄς εἶναι ἐλαφρὸ τὸ χῶμα τῆς ἀττικῆς γῆς ποὺ θὰ σὲ σκεπάσῃ».

Ἐλεύθερες συζητήσεις**ΟΙ ΠΟΝΤΙΑΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΚΑΙ Ο ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ**

(Ἀπάντηση στο ἄρθρο τοῦ κ. Ξ. Ξενίτα, τεῦχος 6ο)

Τοῦ Ε. ΤΟΜΠΟΥΛΗ

Ἀπὸ τὴν Σύρα μᾶς ἔρχονται οἱ μύδροι. Ἕνας ἄνθρωπος τῶν γραμμάτων μὲ διακεκριμένη θέση στὴ χορεία τῶν Ποντίων διανοουμένων δὲν διακηρύττει ἀπλῶς τὴν ἀντίθεσίν του, στὴν προσπάθεια τῶν «Ἀργοναυτῶν Κομνηνῶν», νὰ δώσῃ τὴ χαρὰ τῆς ἀθλήσεως στὴν Ποντιακὴ Νεολαία, ἀλλὰ ρίπτει καὶ τὸν λίθον τοῦ ἀναθέματος καὶ μὲ μίαν καταδικαστικὴν ψῆφον, βρῆκε τὴν λύσιν—ν' ἀποκλεισθῇ ὁ ἀθλητισμὸς ἀπὸ τὰ Σωματεῖα μας. Πλάνη. Δὲν μᾶς ἐκπλήσσει ὅμως, εἶνε κάτι ποὺ περιμέναμε, κάτι ποὺ ἔρχεται σὰν μιὰ φυσικὴ συνέπεια ἀρχῶν καὶ νοοτροπίας, ὅταν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἓνα Πανεπιστήμιον ἔρριψεν στὸ δρόμο, ἓναν Σύλλογον μὲ ἐξηκονταετῇ ἐθνικὴν δράσιν στὴν συμπρωτεύουσα τοῦ Βορρᾶ, τὴ στιγμὴ ποὺ παντοῦ ἄλλοῦ, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, τὸ σχολεῖο ἀπὸ τὴν κατώτατη βαθμίδα τοῦ μέχρι τὴν ἀνώτατη τοιαύτην ἀγκάλιασε τὸν Ἀθλητισμὸν σὰν κάτι ποὺ ὀλοκληρώνει τὴν παιδεία. Δὲν ἦτο συνεπῶς δυνατὸν ἄνθρωποι, ποὺ παρ' ὅλον ὅτι δὲν ἐθήτευσαν μέσα σὲ τέτοιο διανοητικὸν περιβάλλον, ἐν τούτοις ἐθεώρησαν τρόπον τινὰ ὑποχρέωσίν των, νὰ τὸ ἐνστερνισθοῦν, μιὰ καὶ ἐνεφανίσθησαν στὸ διανοητικὸν προσκήνιον τοῦ τόπου καὶ ὑποτίθεται ὅτι καὶ τὸ ἐκπροσωποῦν, σὰν διανοούμενοι, νὰ ἔχουν διαφορετικὴν καὶ τὴν γνώμην.

Μὲ τὸν Ξ. Ξενίταν ἡ συζήτησις εἶνε καὶ δύσκολος καὶ ἄνισος. Ἄνισος διότι διανοούμενος μὲ ξεχωριστὴ θέση στὰς συνειδήσεις τῶν Ποντίων, γνωστὸς στὸ ποντιακὸ στοιχεῖον, ἡ γνώμη του καὶ βαρύνει καὶ ἐπηρεάζει. Δύσκολος, διότι ἡ ἐπιχειρηματολογία του ἔχει τὸ προνομίον τῆς ἀληθοφανείας, ἐγγίζει τὴν εὐαίσθητον χορδὴν τοῦ ψυχικοῦ κόσμου τῶν Ποντίων καὶ δίδει τὴν εἰκόνα ἡμῶν ποὺ ἀντὶ πινακίου φακῆς—κατὰ τὴν γνώμην του—ἐπωλήσαμεν τὴν πίστιν μας.

Τὰ ὅπλα μας, ἄγνωστοι στὴν μάζα τῶν Ποντίων, μιὰ μονὰς ἀπὸ τὸ ἀνώνυμο πλῆθος, δὲν διαθέτουμε τὸ βάρος ξεχωριστῆς φυσιογνωμίας, ποὺ νὰ ἐπηρεάζῃ

καὶ νὰ παρασύρῃ καὶ ἡ ἐπιχειρηματολογία μας χωρὶς τὴν ὑποβλητικὴν ὑπόκρουσιν παραδόσεων λαογραφίας καὶ περισυλλογῆς ἱστορικοῦ ὕλικου, δὲν ἀποτελεῖ—πάντοτε κατὰ τὸν Ξ. Ξενίταν—μνημειακὸν ἐπίτευγμα καὶ εἶνε μακριὰ ἀπὸ τὴν ἱστορικὴν ἀποστολὴν τοῦ Συλλόγου μας, ὅπως τουλάχιστον τὴν τοποθετεῖ ὁ ἀρθρογράφος μας.

Τὸ ψυχολογικὸν αὐτὸ κλίμα μέσα ἀπὸ τὸ ὅποιον καλούμεθα νὰ θεμελιώσουμε ὅ,τι ἀρχίσαμε στὸ κεφάλαιον τοῦ ἀθλητισμοῦ, δὲν μᾶς πτοεῖ, εἶνε μάλιστα ἓνα ἀκόνι ποὺ θὰ χαλυβδῶσῃ περισσότερο τὴν πίστιν μας στὴν προσπάθεια αὐτὴ τοῦ Συλλόγου μας. Εἶνε ἡ ἀπαραίτητη δοκιμασία ἀπὸ τὴν ὁποίαν κατ' ἀνάγκην θὰ περάσῃ ἓνας ἀγώνας, ποὺ στὸ τέλος θὰ δείξῃ τὴν ἀντοχὴν του καὶ κατὰ συνέπειαν καὶ τὴν βασιμότητά του, διὰ νὰ μὴ λέμε καὶ τὴν ἀναγκαιότητά του.

Κατ' ἀνάγκην μὲ τὴν σειρὰ μας, θὰ θίξουμε ὅλα τὰ κύρια σημεία ποὺ ἀναφέρῃ ὁ Ξ. Ξενίτας.

Γενικώτεροι λόγοι

Τὸ ποντιακὸν στοιχεῖον ζῇ πλέον μέσα στὰ ὅρια τῆς Ἐλευθέρας Πατρίδος καὶ ἡ διαφοροποίησίς του, ἰδίᾳ στὰ ἀστικά κέντρα πῆρε τὸν δρόμον τῆς πραγματοποίησεως, δὲν θὰ σταματήσῃ μὲ τίποτα. Κάθε ποντιακὸς Σύλλογος ἄρθρον πίστεως ἔχει καὶ πρέπει νὰ ἔχῃ ὅπως ἀκριβῶς τὸ τοποθετεῖ ὁ Ξ. Ξενίτας—γεγονὸς ποὺ δὲν ἔχει ἀνάγκην ὑποδείξεων—αὐτὸ ὅμως δὲν ἀποκλείῃ μίαν, ἐπιβεβλημένην ἐκ τῶν πραγμάτων, πρόσθετον δράσιν, στὰ ἀστικά ἰδία κέντρα, ποὺ νὰ εἶνε μέσα στὰ καθολικώτερα πλαίσια τῶν ἐλληνικῶν παραδόσεων σύμφωνον μὲ τὰς εἰδικωτέρας ποντιακὰς καὶ σύγκαιρα ἐκφραστικὴν τῆς συγχρόνου ζωῆς των, ὅπως διαμορφώνεται πλέον ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα, τὸ ἀντίθετον θὰ ἦτο στεῖρος ἀπολογισμὸς ἄρνησις τῶν συγχρόνων ρευμάτων. Διότι ἂν οἱ Ποντιακοὶ Σύλλογοι ἀντιπροσωπεύουν ἓνα χαμένον παρελθὸν διὰ τὴν ἐπιβίωσιν τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ φροντίσουν,

δὲν παύουν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐκπροσωποῦν ἓνα ζωντανὸν παρὸν τοῦ ὁποίου τὴν συνέχειαν ὑποχρέωσιν ἔχουν νὰ ἐπιδιώξουν μὲ σύγχρονον ἀντίληψιν τῶν παλμῶν του. Ἀπὸ τὴν τοποθέτησιν αὐτὴν ξεκίνησαν οἱ γενικώτεροι λόγοι.

Ποντιακοὶ λόγοι

Οἱ «Ἀργοναῦται—Κομνηνοὶ» ὁ ἀρχαιότερος ὁ παλαιμάχος ποντιακὸς Σύλλογος στὴν περιφέρεια τῆς τέως Διοικήσεως Πρωτευούσης, δὲν εἶνε βέβαια ἓνα μνημεῖον γιὰ προσκύνημα, οὔτε μόνον ἡ μακρυνὴ ἡχὴ ἐνὸς ἀλησμονήτου παρελθόντος, δὲν πρέπει κατὰ συνέπειαν νὰ εἶνε μόνον ἓνα ἐρημητήριο μελέτης καὶ περισυλλογῆς διότι δὲν ἀντιπροσωπεύει μόνον τὸ παρελθόν, θὰ ᾔτο τότε ἓνα ἱστυτοῦτον μελέτης καὶ ὄχι ἓνας ζωντανὸς ὀργανισμός. Χωρὶς παντάπασιν ν' ἀρνηθῇ τὸ παρελθὸν δὲν θέλῃ νὰ ἀγνοήσῃ τὸ παρὸν καὶ τὸ παρὸν εἶνε τὰ Νειάτα, εἶνε οἱ Νεοπόντιοι καὶ πρέπει αὐτοὺς μὲ κάποιον τρόπο νὰ τοὺς φέρῃ κοντά του.

Σὲ πολλοὺς ἀπὸ τοὺς πνευματικούς μας ἀνθρώπους, διαφεύγει ἓνα γεγονός, ὅτι ἡ νέα γενεά, αὐτὴ πού εἶδε τὸ φῶς ἐδῶ—οἱ Νεοπόντιοι—ὑποσυνείδητα βρίσκεται μπροστά σ' ἓνα δίλημμα, ἔφθασε πλέον ὅχι στὸ σταυροδρόμι τῆς ἐκλογῆς, ἀλλὰ στὸ μεταίχμιον τῆς πλήρους ἀλλαγῆς ν' ἀκολουθήσῃ ἀδιάφορα τὸν δρόμον τῆς ὀλοκληρωτικῆς διαφοροποιήσεως, ἢ νὰ ἐμμένῃ στὴν πατρογονικὴν καταγωγὴν. Γιατί; διότι ἡ δύναμις τῆς συγχρόνου ἑλλαδικῆς ζωῆς των σὲ ἀπειρες περιπτώσεις εἶνε πολὺ μεγαλύτερα ἀπὸ τὴν ἀπήχησιν πού ἔχουν στὰς ψυχὰς των οἱ χοροὶ καὶ τὰ τραγούδια μας. Παρὰ τὰς λεγεώνας, τὰ σμήνη καὶ τὰς ταξιαρχίας, εἶνε πολλοί, πάρα πολλοὶ Νεοπόντιοι πού μ' ἓνα οἶονδ' ἂν ποτε λόγον ἢ πρόσχημα δὲν δηλώνουν τὴν καταγωγὴν των, ἔξχωρα ἓνα ἄλλο μεγάλο πλῆθος παίρνει ἀδιάφορο τὸ δρόμον τῆς ἀπομακρύνσεως ἀπὸ τὰς παραδόσεις μας, καὶ ὅμως πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς καὶ τὰ τραγούδια μας ξέρουν καὶ τοὺς χορούς μας εἶδαν ἂν δὲν τοὺς χορεύουν.

Μὲ τὸν τρόπον πού καθένας ἀπ' αὐτοὺς τὰ τοποθετεῖ καὶ τὰ ἀντιλαμβάνεται οἱ χοροὶ μας τὰ τραγούδια μας αἱ ποντιακαὶ παραστάσεις ἔχουν πολλοὺς πιστοὺς, εἰκοσι ὅμως τώρα χρόνια ὅσα περίπου εἶνε ἀπὸ τότε πού οἱ «Ἀργοναῦται—Κομνηνοὶ» φέρουν ἐνωμένοι τὸν διαδίκον αὐτὸν τίτλον κανεὶς ἀπ' αὐτοὺς δὲν κατεγράφη μέλος

τοῦ Συλλόγου—καὶ εἶνε γνωστὸν ὅτι τὸ πλῆθος τῶν μελῶν ἐνὸς Συλλόγου ἀποτελεῖ τὴν ὀργανικὴν αὐτοῦ δύναμιν καὶ καταδηλοῖ τὴν ἀντοχὴν του στὸ κύλισμα τοῦ χρόνου.—Τὰ 800)ο τῶν θεατῶν, τῶν παραστάσεων μας εἶνε ἀπὸ τὶς γενεές πού γεννήθηκαν ἐκεῖ κάτω καὶ ἂν οἱ Σύλλογοί μας ἔγιναν μόνον διὰ τὴν περίοδον τῶν γενεῶν αὐτῶν κι' ἔπειτα «ἄς πάῃ καὶ τὸ παληάμπελο» τότε βέβαια ὁ Ξ. Ξενίτας εἶνε συνεπὴς εἰς ὅ,τι πιστεύει καὶ ὅπως τοποθετῇ τὴν δράσιν τῶν ποντιακῶν Συλλόγων.

Οἱ Πόντιοι ὅμως θεμελιώνουν μιὰ καινούργια ζωὴ στὴν Ἑλλάδα, συμφωνοῦν βέβαια κατὰ τὸν δυνατὸν μὲ τὰς παραδόσεις, ἀλλὰ καὶ μὲ ὅλας τὰς παρορμήσεις μιᾶς συγχρόνου ἑλλαδικῆς ζωῆς. Οἱ ποντιακοὶ Σύλλογοι ἂν πρέπη νὰ ἀπευθυνθοῦν καὶ σ' αὐτοὺς, πρέπει νὰ τοὺς παρέχουν καὶ κάτι πού νὰ ἐγγίξῃ σύγκαιρα μὲ τὰς παραδόσεις των καὶ μερικὰς ἀπὸ τὰς χορδὰς τῶν συγχρόνων παρορμήσεων των. Ὅσους ἀπ' αὐτοὺς κατορθώσουμε νὰ φέρουμε κοντά μας, εἶνε ἓνα μεγάλο κέρδος, γιὰ μᾶς αὐτὸ ἔχη σημασίαν καὶ μάλιστα βαρύνουσαν. Δὲν βλέπουμε τοὺς ποντιακοὺς Συλλόγους ὡς μελλοθανάτους, μὲ τὴν συντελείαν δὲ τῶν γηραιῶν γενεῶν νὰ ἐπέλθῃ καὶ τὸ μοιραῖον τέλος των. Ἐτσι τὸ πρόβλημα τῆς διαδοχῆς, ὅσονδ' ἂν ποτε καὶ ἂν αὐτὸ δὲν βρίσκει ἀπήχησιν σὲ μερικοὺς ἀξιολόγους κυρίους, δὲν παύει ἀπὸ τοῦ νὰ εἶνε ἓνα πρόβλημα ζωτικόν, πού ζητᾷ τὴν λύσιν του. Ἀπὸ τὰς σκέψεις αὐτὰς πηγάζουν καὶ αὐταὶ τοποθετοῦν τοὺς ποντιακοὺς Λόγους

Ποδηγέτησις

Αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ προσέλευσις τῶν Νεοποντίων ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Συλλόγου μας, ἔχει ἤδη τὸ ἐπίτευγμα τῆς ποδηγητήσεως. Τὰ 850)ο τῶν ἀθλητῶν μας δὲν ξέρουν οὔτε ποντιακὰ τραγούδια οὔτε χορεύουν τοὺς γραφικοὺς χορούς μας, σχεδὸν ὅλοι ἀγνοοῦν τὴν ποντιακὴν διάλεκτον. Εἶχαν τὸν πόθον νὰ γίνουν ἀθληταὶ καὶ ἐνῶ μποροῦσαν νὰ πάνε σ' ἄλλους Συλλόγους μὲ ὄνομα καὶ αἶγλην ἦλθαν στὴν «Ἀργῶ» πού εἶνε μία ὁμάς Ποντίων. Αὐτοὶ ᾔσαν χαμένοι διὰ τὴν ποντιακὴν ὑπόθεσιν, ἐνῶ τώρα μέσα στοὺς κόλπους τοῦ Συλλόγου ἀναθερμάνουν τὸ αἶσθημα τῆς πατρογονικῆς καταγωγῆς των.

(Τὸ τέλος στὸ ἄλλο τεῦχος)

ΖΩΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΣΗ ΤΩΝ ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ

Η ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΗΣ «ΕΝΩΣΕΩΣ ΠΟΝΤΙΩΝ ΝΙΚΑΙΑΣ - ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ»

Στις 11 Νοεμβρίου έ. έ. έγινε οτή Νίκαια (Κοκκινιά Πειραιώς) ή έτησία συνέλευσις τής «Ένώσεως Ποντίων Νικαίας—Κορυδαλλού».

Η αίθουσα τής Συνελεύσεως ήταν άσφυκτικά γεμάτη (περί τά 120 μέλη) και τó ενδιαφέρον τών μελών έκδηλόνόταν με τή συνεχή ζωηρή συζήτησι για κάθε θέμα τής ήμερησίας διατάξεως. Πρόεδρος τής Συνελεύσεως εξέλεγή ό κ. Ι. Πολυχρονίδης, καθηγητής, και γραμματέυς ό κ. Α. Άσιατίδης, καθηγητής.

Η κυρία προσπάθεια τής «Ένώσεως Ποντίων» ήταν ή εξέύρεση πόρων για τήν άνέγερση κτιρίου «Ποντιακής Στέγης» και ή κυρία συζήτηση περιστράφη πρòς τó ζωτικό αυτό θέμα.

Ο πρόεδρος του άπερχομένου Συμβουλίου κ. Ηλ. Σπανάκης, αρχιτέκτων, έξέθεσε τή δράση ένός έτους, δράση πλούσια και αξιοζήλευτη. Μέσα σ' ένα έτος

πραγματοποίησε τó Διοικητικό Συμβούλιο 35 συνεδριάσεις (δηλαδή σχεδόν κάθε βδομάδα συνεδρίαζε) στις όποιες όχι μόνο παρίσταντο οι σύμβουλοι, αλλά και κάθε φορά τις παρακολουθούσαν 15-20 άπλά μέλη τής «Ένώσεως». Έδωσε τρεις χοροεσπερίδες σ' ένα έτος και πραγματοποίησε πέντε έκδρομές άπ' τις όποιες είχε έσοδα (μαζύ με τις συνδρομές τών μελών) 18.800.000 δραχ. Τó Ταμείον τής Στέγης άπό ένισχύσεις εισέπραξε τó ποσόν τών 46 εκατομ. δρχ.

Άλλά άς δώσουμε άναλυτικώτερα τόν ίσολογισμό του λαμπρού αυτού σωματείου για ν' άποτελέση παράδειγμα για τά άλλα μας σωματεία.

Α'

- 1.—Έσοδα άπό συνδρομές,
άπό 5 έκδρομές και 3 χοροεσπερίδες..... 18.803.000
- 2.—Έξοδα α) σωματειακά
και κινητή περιουσία 4.100.000

Άπό τή Γενική συνέλευση τής «Ένώσεως Ποντίων Νικαίας—Κορυδαλλού»: Όρθιος μιλά ό κ. Ε. Κατενίδης. Κατά σειράν οι κ. Ηλ. Σπανάκης, Ι. Πολυχρονίδης, Α. Άσιατίδης, Κ. Θωϊδης, Γ. Σακκάς, Κ. Δαμιανίδης, Π. Μαραντίδης, Α. Θεοφύλακτος. Μπροστά στο τραπέζι: Σ. Λιανίδης και Σ. Ξανθόπουλος.

β) πρὸς τὸ Ταμεῖον τῆς
 Στέγης..... 11.400.000
 γ) βοηθήματα εἰς ἀπόρους 1.700.000

Σύνολον 17.200.000
 Ὑπόλοιπον 1.603.000
 =====

Β'

Ταμεῖον Στέγης

1.—Ἐσοδα ἀπὸ ἐνισχύσεις 46.135.000
 2.—Ἐξοδα δι' ἀγορὰν οἰκο-
 πέδου 650 πῆχ. Χ 55.000
 καὶ δι' ἀνέγερσιν τμήμα-
 τος Στέγης..... 44.866.000

Ὑπόλοιπον..... 1.269.000
 =====

Οἱ ἐνισχύσεις τῶν μελῶν παρῆσαν ἓνα πραγματικὸ φαινόμενο. Ὑπῆρχε ἡ τάσις ποιοῦς θὰ δώσῃ περισσότερα. Ἐν-
 νας εἰσπράκτορας λεωφορείου ἔδωκε
 400.000 δραχ. Ἐνας ὑπάλληλος 800.000
 καὶ ἓνας μικροεπαγγελματίας 1.000.000.
 Μέσα στὴν ἴδια τῇ συνέλευση ὁ κ. Κλ.
 Συμεωνίδης δήλωσε ὅτι δίνει ἀκόμα 200.
 000 δρχ. ἐκτὸς ἀπὸ τὴν περισυνή του
 ἐνίσχυση. Ἐπίσης ὑπάρχουν δηλωθεῖσαι
 ἐνισχύσεις, πού δὲν εἰσεπράχθησαν ἀκόμη,
 5.700.000.

Κατὰ τὴν ψηφοφορίαν ἐξελέγησαν οἱ
 κάτωθι:

Ἡλ. Σπανάκης, ἀρχιτέκτων, πρόεδρος—
 Νικ. Τουντουλίδης, ἱατρός, ἀντιπρόεδρος
 —Ι. Πολυχρονίδης, Γεν. Γραμματεὺς,
 καθηγητῆς—Κ. Θωΐδης, ταμίας, ἰδ. ὑ-
 πάλληλος—Χ. Ποζατζίδης, ἰδ. ὑπαλ.—
 Ε. Κατενίδης, ἀστυνομικὸς—Γ. Ἀμανα-
 τίδης—ἰδ. ὑπαλ. ὡς μέλη.

Διὰ τὴν Ἐπιτρ. «Ποντιακῆς Στέγης»
 ἐξελέγησαν οἱ κάτωθι: Γ. Σακκάς, πρό-
 εδρος—Ι. Μαραντίδης, ἀντιπρόεδρος—Α.
 Χρηματόπουλος, Γεν. Γραμματεὺς—Γ.
 Σαλαλίδης, ταμίας—Θ. Κωφίδης—Π. Του-
 μανίδης—Γ. Γραμματικόπουλος—Θ. Ἐ-
 λευθεριάδης—Ι. Καραβασίλης—Ν. Παυ-
 λίδης—Σ. Καραβασιλειάδης—Γ. Παπα-
 δόπουλος—Γ.Δ. Παπαδόπουλος—Γ. Παυ-
 λίδης—Π. Ψωμιάδης ὡς μέλη.

Ἀμέσως κιόλας, τὴν πρώτη ἐβδομάδα
 μετὰ τὴν ἐκλογή τῆς Ἐπιτροπῆς Ποντι-
 ακῆς Στέγης, προσέφεραν οἱ κάτωθι διὰ
 τὸ ἔργον τῆς: Δημ. Σισμανίδης 500.000—
 Ἡρ. Παυλίδης 500.000—Μελανίδης Ε.
 500.000—Ἀδελφοὶ Χαραλαμπίδης 300.000
 —Α. Καλαϊδόπουλος 100.000—Κ. Κου-
 τσουπίδης 300.000.

Σύνολον 2.200.000.

Μὲ τίς εὐγενικὰς ἐνέργειαι τοῦ ἐκλε-
 κτοῦ πατριώτη κ. Ε. Κωφίδης, ἀστυνομίου,
 συνελέγησαν τὰ ἐξῆς ποσά:

Ε. Τιμωνίδης 250.000—Ν. Σεβαστό-
 πουλος 200.000—Ι. Φωστηρόπουλος,
 200.000—Σ. Κορχανίδης 100.000—Σ.
 Σπυριάδης (Μασσαλία) 100.000—Α. Σιδη-
 ρόπουλος (Ἀλεξάνδρεια) 200.000—Α-
 νώνυμος 300.000—Ε. Κωφίδης 150.000
 Σύνολον 1.500.000 δραχ.

ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΣΤΗΝ ΚΑΤΕΡΙΝΗ

Μὲ τὴν πρωτοβουλία πολλῶν —ἰδίως
 Ποντίων— φιλοπροόδων καὶ τῶν δύο
 φύλων, ἰδρύθηκε στὴν Κατερίνη «Φυ-
 σιολατρικὸς Ὀμιλος». Τὸ Διοικητικὸν του
 Συμβούλιον μᾶς ἔστειλε τὸ παρακάτω
 γράμμα:

Ἐχομεν τὴν τιμὴν νὰ γνωστοποιήσωμεν
 Ὑμῖν, ὅτι ἰδρύθη ἐν τῇ πόλει μας «ΦΥ-
 ΣΙΟΛΑΤΡΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ» τοῦ οὐοίου
 σκοπὸς εἶναι ἡ διάδοσις τῆς ἀγάπης πρὸς
 τὴν φύσιν, ἡ διὰ τῆς φυσιολατρίας ἡθικὴ
 καὶ σωματικὴ προαγωγή τῶν μελῶν του,
 ἡ διάδοσις τοῦ ἐκδρομικοῦ πνεύματος, ἡ
 γνωριμία, μελέτη καὶ προστασία τῶν
 ἀρχαιολογικῶν καὶ ἱστορικῶν μνημείων
 καὶ τῆς λαογραφίας τοῦ τόπου ἡ παραγωγή
 ἡθικῶν συναισθημάτων ἐν τῇ ψυχῇ τῶν με-
 λῶν διὰ συναναστροφῶν, καταρτισμοῦ βι-
 βλιοθήκης καὶ ἀναγνώσεως μορφωτικῶν
 βιβλίων, ἀνταλλαγῆς σκέψεων καὶ γνω-
 μῶν πρὸς σχηματισμὸν ἡθικῶν ἰδεῶν περὶ
 τοῦ σκοποῦ καὶ τοῦ ἔργου τῆς ἀνθρωπίνης
 ζωῆς καὶ ἐνεργείας, ὁ ἐξευγενισμὸς καὶ
 ἐξύψωσις τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῶν με-
 λῶν διὰ καλλιτεχνικῶν διαλέξεων, ἀπαγ-
 γελιῶν, κλπ.

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον
 ΚΟΣΜΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ
 Πρόεδρος (Γεωπόνος τοῦ Ἰνστιτούτου
 Καπνοῦ)

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΕΝΤΕΡΗΣ
 Ἀντιπρόεδρος, Δ)τῆς τῆς Ε.Τ.Ε.
 ΣΠΥΡΟΣ Ν. ΔΙΑΜΑΝΤΙΔΗΣ
 Ἐφορος Ἐκδρομῶν, Δικηγόρος
 ΕΛΕΝΗ ΚΑΝΣΟΥΖΙΔΟΥ
 Γεν. Γραμματεὺς, Καθηγήτρια μαθηματ.
 ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΑΚΗΣ
 Ταμίας, Ὑπάλληλος Οἰκ. Ἐφορίας
 ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΙΔΗΡΟΠΟΥΛΟΣ
 Σύμβουλος, ἱατρός (ὀδοντίατρος)
 ΧΟΥΣΕΪΝ ΜΠΕΚΤΑΣ
 Σύμβουλος, ἱατρός παθολόγος.

Η ΑΔΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΜΑΣ

Π. Κωνσταντινίδην, 415 Σ.Σ. Β. Σ.Τ. 902. Εύχαριστούμε για τα καλά σας λόγια. Θα σάς στέλνωμε πάντα το περιοδικό μας που σάς φυλαγωγεί, όπως λέτε, μέσα στο νοσοκομείο και σάς μαθαίνει τόσα πράγματα. Τι έγινε ο φίλος σας ο Γιώργης Τσομπανίδης; Έπεστράφη το περιοδικό που είχε την «άπαγωγή» του.

Κ. Παρασκευόπουλον, Κατσερίνην: Εύχαριστούμε για τις προσπάθειές σας και σάς εύχόμεθα καλή εργασία με τον «Φυσιολατρικό Όμιλο». Θα σάς σταίλουμε από τώρα διπλάσια περιοδικά απ' ό,τι παίρνατε, σύμφωνα με την επιθυμία σας.

Χρ. Μουρατίδην, Αξιούπολιν: Χρήματα ελήφθησαν, εύχαριστούμε. Η διεύθυνση τακτοποιήθηκε και τώρα θα σταλούν έκεi.

Δημ. Κ. Παπαδόπουλον, (Σταυριώτην), Άλεξανδρούπολιν: Έστάλησαν και τα περιοδικά και ο «Έλληνικός Πόντος». Χρήματα ελήφθησαν. Εύχαριστούμε για τα καλά σας λόγια και για το ενδιαφέρον σας.

Δ. Τελλίδην, Καλαμαριάν (Θεσ)νίκη): Είναι περίεργο αυτό που γράφετε. Έμεις στέλνομε συνέχεια περιοδικά στους συνδρομητάς σας. Πώς είναι δυνατόν να μην τα έλαβαν;

Γ. Κανδηλάπτην, (Κάνιν)—Άλεξανδρούπολιν: Έστάλησαν τα τεύχη. Ο κ. Λαμφίδης είναι υιός του Νσοκλή Λαμφίδη εξ Έρζιγγιάν.

Χρ. Πανταζίδην, Ν. Σάντα, Κιλκίς: Χρήματα ελήφθησαν και σάς εύχαριστούμε θερμά για το εξαιρετικό ενδιαφέρον σας προς το «Ποντιακό».

Ι. Τσακραηλίδην, Αξιούπολιν: Σάς γράψαμε ταχυδρομικώς. Παρακαλούμεν ενδιαφερθήτε, όπως ο κ. Χ. Μουρατίδης, για τη διάδοση του περιοδικού μας.

Δ. Δαζαρίδην, Καβάλαν: Πιστεύομε ότι θα μās βοηθήσετε όσο μπορείτε, με το θερμό σας πατριωτικό ενδιαφέρον, για την έγγραφη συνδρομητών στην πόλη σας. Άλλωστε οι συστάσεις για σάς είναι εξαιρετές.

Χ. Παυλίδην, Θεσνίκην: Σάς στείλαμε διορισμό αντιπροσώπου μας. Στο εξής τα περιοδικά των συνδρομητών Θεσνίκης θα ταχυδρομηθούν απ' όνόματί σας κι' έτσι

θα κάνετε την διανομήν, διότι παραπονοῦνται πολλοί συνδρομηταί μας ότι δέν λαμβάνουν τα τεύχη κανονικά απ' το ταχυδρομείο.

Γ. Χαλδαιόπουλον, Δράμαν: Χρήματα ελήφθησαν, σάς εύχαριστούμε.

Γ. Σημαιοφορίδην, Σκύδραν: Σάς παρακαλούμεν να τακτοποιήσετε το λογαριασμό των συνδρομητών.

Δ. Φυλλίδην, Θεσνίκην: Χρήματα ελήφθησαν. Σάς εύχαριστούμε θερμά.

Κοταρίδην, Δράμαν: Σάς παρακαλούμεν τακτοποιήσετε τους λογαριασμούς σας.

Παπαχαλαμπίδην, Σέρρας: Το ίδιο και για σάς.

ΓΙΑ ΤΟ ΠΟΝΤΙΑΚΟ

(Συνέχεια από τη σελίδα 199)

γραφής με όλα τα σημάδια που δείχνουν την κατά καιρούς αλλοίωση των λέξεων, έχουμε να τονίσουμε τα εξής:

Ο σκοπός μας είναι να διαβάζονται εύκολα τα κείμενα που δημοσιεύουμε και όχι να κουράζουν τον αναγνώστη. Γιατί όσα κείμενα ποντιακά γράφονται με την άκαμπτη αυτή αρχή καταντούν αδιάβαστα. Εύκολώτερα διαβάζονται: *ε π η γ εν σ ο π ε γ α δ-ν-α-τ-ς*, παρά: *ε π η γ εν 'ς σ'ο π ε γ α δ-ν-α-τ'ς*. Άλλωστε αυτό γίνεται και στη νεοελληνική. Π.χ. *Π η γ α σ τ ο π η γ α δ ι* και δέν γράφουμε: *π η γ α 'ς τ ο π η γ α δ ι*. Δ ω σ τ ο και όχι: *δ ω σ' τ ο κ λ π κ λ π*. Όπως απλοποιήθηκε στη νεοελληνική η γραφή ώρισμένων λέξεων με προθέσεις και αντωνυμίες, έτσι πρέπει να γίνη και στην ποντιακή. Εκτός φυσικά αν κάουμε ένα Λεξικό της ποντιακής όποτε πρέπει να δείξουμε με τη γραφή την αλλοίωση μιās λέξεως.

Όσο για τις παραπάνω λέξεις που αναφέρονται στο σημείωμα του «Αρχείου του Πόντου», πρέπει να προστεθή ότι έχουν γραφή ως εξής: *κέπέφυγενατεν*, *κέταγια-νίξα*, δηλ. με πνεῦμα στο έψιλον, όποτε γίνεται καταληπτό ότι είναι δυο λέξεις.

Συνεπώς το κέντρο του βάρους του περιοδικού μας δέν είναι η ιστορική απόδοση της γραφής, αλλά η προσπάθεια να δειχθή η ποντιακή δραστηριότης σ' όλους τους κοινωνικούς τομείς: θέατρο, λογοτεχνία, σωματεία, καλλιτεχνία κλπ.

TIMH ΔPX. 3.000